

MALO BERILO

za

PERVOŠOLCE.

Velja nezvezano 11 kr. sr.

Zvezano v usnjatem herbtu 15 kr. sr.

Na Dunaju, 1852.

V zalogi ces. kralj. bukvarnice za šole, pri sveti
Ani v Janezovih ulicah.

MALO BERILLO

Inv. št. 378

Industrijski

V javnih šolah se smejo, ako ministerstvo
uka in bogočastja izjema ne dovoli, samo pred-
pisane, s štampiljnom šolsko-knižnega prodaja
zaznamovane bukve rabiti. Tudi ne smejo dražje
biti, kakor je na prvem listu postavljeno.

73452

L 18. XI. 1946

2644

Navedeno v seznamu knjig 12. št. 11. 1946

Na Dunju, 1852.

V knjigi ces. kralj. knjižnice za vsa, pri sveti
Aki v tiskarstvu tiskali

L e p a b e s e d a

učenikom in učencom.

Ni dobro veliko brati,) pa slabo
in brez prida; bolje je malo brati, pa
to čedno in umevno. Pravi se stiši
verstio pet, ktere solarček lepo bere,
kakor bi jih bral peldeset, pa gerdo
lajal in brez glave. Brez glave brati
je šole velik greh.*

*Dveh reči je treba, da se prav
in pridno bere: ločnice čedno ločiti,
in po njih glas računati; besede in*

*) brati ali šteti.

stavke dobro razumeti, da se ve in
rastopi, kaj se bere.

Če boš na gladko cesto sejal, semena
ne podoral, ne ravlekel, boš slaba
iel. Če boš brez pameti bral, in ne
pomislil, kaj bereš, boš manje znal, ko
tisti, ki brati ne ve, pa na to pazi,
kar vidi in sliši. Kar pa glava
mislí in sodi, naj tudi serdce občuti.
Glava naj se zbistri, serce mladosti
pa požlahtni. Za to je to berilo
pisano.

Besede so iz mnogo krajev nabrane,
naj bi bile usem Slovencem znane,
kakor je jih pravica in naša dolž-
nost. Kdor jih ne razumi, naj se
jih uči; za to v šolo hodi.

Berilo je mrtvo, in to mrtvo

ostalo, če ga učeniki ne ozivijo.
Prosim torej lepo lepo, učeniki vi!
dušni očetje drage mladine, ne bodite
leseni ne ledene, marveč živi za
Boga in za vero, za domovino in za
cesarja. Kakoršni starisi, takošni
otroci; kakoršni učeniki, takošni učenci.
Lepa beseda lepo mesto najde. *L*
Bogom!

I. P o v a b a.

1. Mladost! tvoja prva skerb bodi modrost. Po modrosti spoznavamo Boga. Bogu lepo služiti nas modrost uči. Prava modrost nam pravi, za kaj nas je Bog stvaril. Modrost nam kaže pravo pot k Bogu. Za kaj so vse stvari na nebu in na zemlji, nas modrost uči. Le modrost nam pravo srečo daje.

2. Modrost več velja kot srebro in zlato. Modrost je slajša kot med. Lepše kot mila zarja nam sije modrost. Naj večjo čast nam modrost daje. Veselo živi, kdor modro živi.

3. Modrosti na cesti ne najdeš. Za denar modrosti ne kupiš. Stališ modrosti ne da. Bog nam pravo modrost deli. Začetek modrosti je strah božji. Kdor Boga prosi, jemu jo hoče Bog dati.

4. Jezus otroke v šolo vabi, in jih prave modrosti učiti želi. Najte malim k meni priti, on veli. Radi hočemo v šolo hoditi in prav pridno se učiti. Bog nam bo dal, da bomo modri, veseli in srečni otroci.

II. Vesela šola.

1. Šola bod' pozdravljena!

Ti nas veseliš;

Si za nas pripravljena,

Da nas podučiš.

Skerbno čemo se učit',

Pridni, pridni čemo bit'.

2. V šoli noč' mo šepetat',

Naj vse tiho bo;

Z nogami ne ropotat',

Da vse slišimo,

Kar se lepega uči;

Mirno vsaki naj sedi.

3. Koljko verlih možev je

V naši šoli b'lo,

Imenitne ki glave

Zdaj po sveti so.

Zdaj je navka zlati čas,
Ljubi šolarji, za nas.

4. Bog daj srečo, dober dan,
Danes šolarjam!

Naj bo igra zdaj na stran,
Navk le v skerbi nam!

Serce, uho in oko

Navkom posvečeno bo!

III. Perva skerb. I. del. 4

V nekem kraju sta bila dva kmeta. Imela sta mnogo otrok. Juri je bil bogat, in ni hotel svojih otrok v šolo pošiljati. Rekel je, da lahko brez šole živijo. Radi so otroci doma ostali, pa tudi niso nič znali.

Marko je bil siromak. Za otroke je imel veliko skerb. Pridno jih v šolo pošilja. Kaplje vina si ne kupi, da plača za otroke šolski denar. Bos po leti hodi, da po zini deco za šolo obuje.

*Ljuba deca! *) je Marko večkrat djal, blaga vam nimam dati. Dote za meno ne bote imeli. Le skerbno se učite, pridni bodite. Bog bo za vas skerbel. Če bote pametni, bote tudi srečni. Taka je tudi bila.*

*) Deca ali otroci.

Tatjeo Jurja okradli, sin mu ves denar vzeli. Dve leti potem je Juri pogorel, in od žalosti umerl. Jurjevi otroci so ostali sirote. Gole roke so imeli in pa prazno glavo.

Poglejte, reče Marko, kako slabo se je na blago zanašati. Le kar človek zna, mu nihče ne vzame. Modra glava, pridne roke in pa zdravo telo so naj boljše blago. Za dober nauk nam bodi prva skerb!

*Ko je Marko umerl, so vsi Markovi svoj kruh imeli. Filip je bil kolar, Simon ročen kovač, Gregor dober kmet, Anica je bila pridna dekla, Neža pa šivelja. *) Vsem se je dobro godilo, in oni so Jurjevim dosti krat kruha dali.*

Se v mladosti izučiš,

Se za starost oskerbiš.

IV. Kako se v šolo hodi. II. 6.

1. Šola je velik božji dar. Vsak dober nauk je zlat denar. Naj bi cesar ali kralj v šoli zlate delil, bi stariši otroke v šolo gonili; otroci se ne bi mudili zlatov pobirati. Sveti Duh pa pravi: Modrost je boljša ko zlato in

*) Šivelja ali moškra.

srebro. Čemu je bogatstvo hudobnežu? Ne more si modrosti ne čednosti *) kupiti za-nj.

2. Otrok, ki šolo rad opuša, in ga vsak dan v šoli ni, se tudi slabo uči. Kar prvi dan sliši, drugi dan doma pozabi. Hitro zaostane, in do nauka veselje zgubi. Mlad zanič bo tudi star zanič. **)

3. Hočeš priden učenec, pridna učenka biti, moraš vsak dan prav skerbno v šolo hoditi.

Zgodaj ptice žvergolijo,
 Hvalo stvarniku dajat',
 Pridne pčelice letijo,
 Si po rož' cah sterdi brat.
 Tudi mravlja — si pripravlja,
 Se za zimo oskerbi, — pridne biti nas uči.

V. Pridna Rozika. III 10

*Pridno Roziko so hoteli mati doma imeti, naj bi jim pomagala. Roziko žalost obide. Jokaje materi pravi: Drugi otroci se bodo učili, jaz ***) pa bom zaostala. Drugi bodo veliko znali, jaz pa ne. Na to mater za roko prime rekoč: Ljuba moja mati! lepo vas prosim, najte, da v šolo grem. Bom iz*

*) Čednost ali krepost.

***) Zanič ali človek, kateri ne velja nič.

***) Jaz, jez ali jest.

šole hitro domu prišla, in bom toliko bolj pridna.

*Mati prijazno rečejo: Moje dete, le idi! Ker se tako rada učiš, mi boš potem veliko bolj pomagala. Vidim, da se v šoli več naučiš, kakor mi doma hasniš. *) — Tako pridni otroci v šolo prosijo, radi v šolo hodijo, in lepo doma bogajo. Takošni otroci so ljubi Bogu in ljudem.*

Otroci, pridni šolarji
So starišem veselje;
Le umnost in pa čednosti
So jih naj slajše želje.

Očeta, mater ljubiti
Iz serca vsi želimo,
Se jim lepo prikupiti
Le pridno se učimo!

VI. Dva slaba šolarja. II 12

Andrejček je po gosto prepozno v šolo prihajal. Pervi nauk je bil že večji del dokončan, ko je prilezel. Ni nauka slišal, ga tudi ni znal. Celo leto jo ta zamuda veliko znesla.

* Hasniti ali na prid biti.

*Ko je bila na koncu leta očitna skušnjava, je Andrejček slabo znal. Gospod šolski ogleda v zapisku najdejo, da je Andrejček peltideset krat v enem letu prepozno v šolo prišel. Bekli so: Ni čudo, da otrok malo ve. Tudi težak *) na polju le malo opravi, ktereга o pravem času na delo ni. Tak še druge mudi.*

Videk je po cele dni iz šole ostajal. Moral je doma dete varovati, živino pasti ali kaj malega delati. Kadar so ga spet v šolo poslali, si ni v šolo upal. Okrog se je potepal, dokler je šola bila, potem je šel domu. Doma ni prida zalegel, in v šoli ni kaj vedil. Vztrastel je neveden, razvajen potepuh. Takih šolarjev med nami ne daj Bog!

VII. Kako se pred šolo vesti. *K 24*

1. Otroci! če hočete pridni učenci in učenke biti, svoje šolske reči imejte v lepem redu. Ne mažite in ne kvarite šolskih stvari. Šolska priprava je draga.

2. Ne jemljite več orodja v šolo, kakor je treba. Nožev, meril **) in druge nepotrebne ropotije v šolo ne jemljite, če vam ne reko. Igrač v šolo ne nosite. Šola je za nauk, ne za igro.

3. Poprej, kot iz doma v šolo greste, pogledjte, če je obleka čedna. Obraz in roke si

*) Težak, nadničar ali delavec,

**) Merilo ali linir.

vmijte, tudi noge, kadar bosí hodite. Nohte čedno porežite, lase poravnajte. Dečki*) morajo biti počesani, dekleta čedno spletene. Potrebo opravljajte doma, ne na poti.

4. Če ktero zboli, ali ga doma kaj zamudi, naj prosi tovariša ali tovarišico, da to v šoli pove. Če pa nikogar nima, naj se v prihodno lepo izgovori. Učeniki morajo vediti, kde so jih učenci.

5. O pravem času pojdite z domi. Po poti se ne mudite, da ne zamudite. Ojstra je prepoved, se med ljudi vtikati. Tiho in pametno hodite. Pozdravljajte ljudi, ktere srečate. Ne delajte škode, da bi po setvi ali po travi hodili. Drevja ne lomite, ne dražite živine. Dečki naj hodijo posebej, dekleta le z dekleti.

6. Pred šolo blato otrebite, in otresite sneg, pozdravite sošolarje.***) Pred šolo se ne mudite, v šoli klobuke, kape, strehe in kurnirje denite na svoje mesto. Priklonite se gospodu učniku, ter jim povejte, če kaj imate.

7. Po zimi na ravnost k peči ne hodite, po letu ne prehitro k hladnemu studencu, ne k oknu, ampak na svoje mesto.

8. Ne bodite zavidni tistim, ki na prednjem mestu sedijo. Skerbite, da naprej pri-

*) Deček ali fantič.

**) Sošolar ali šolski tovariš.

dete. Tiho in mirno uka čakajte. Berite iz bukvic, *) ali pa mislite, kaj bi vas vtegnili prašati.

VIII. Šolska priprava. *W 15*

*Janezek**)* je bil nov abecednik dobil. Lepe pisane knjižice so bile. Bil jih je vesel, in se je prav rad v njih učil. Varoval se je, da jih ni oślinil, ne zamazal. Pred šolo si je vselej roke vmil. Listov ni vihal, ne gerbančil; kosček papirja je vtaknil med liste na tisto stran, kder se je učil. Bukvice drugih otrok so že bile rastergane, jegove pa še kakor nove, čedno***) v papir povite. Učenik so lepe knjižice pri skušnji vsem pokazali. Janezek je bil pohvaljen.

Kadar pa Janezek pisati začne, mokro pero v knjižice dene, in jih okablja. Ko črnega mačka ugleda, se razjoče; žal mu je lepih bukvic. Gospod učenik za to šolarje podučijo, kako se šolska priprava rabi, †) in čedno varuje.

Otroci! (so gospod učenik djali) šolsko orodje morate prav poznati, čemu je, in vediti, kako naj se v roke jemlje. Kakor se mladi navadite, tako bote stari znali.

*) Bukvice ali knjižice.

***) Janezek ali Ivanek, Vanek.

***) Čedno ali snažno, čisto.

†) Rabiti ali nueati

Bukve se morajo skerbno varovati, in ne pomazati. Lepo jih v terden papir povite. Poprej si roke vmijte, kot bukve primete. Perstov ne slinite, kadar liste obračate. Pod palec listek papirja vložite, da se bukve ne umažejo. Listov ne vihajte; rajši kos papirja ali pa podobico vložite, če kako čedno imate. Lepe bukvice so nam dober prijatelj; lepo jih ohranimo.

*Blagor *) tistemu, kdor brati zna; kdor pa tudi piše, še več velja. Blaže je šest let pridno v šolo hodil. Gladko je bral, pa tudi lično pisal. Ko se je izšolal, ga dajo v dalno mesto se kolarije učiti.*

Blažetu se je tako hudo godilo, da mu ni bilo preterpeti. Kolarjevi trije sini so z Blažetom toliko gerdo delali, da se je pogosto jokal. Rad bi bil spet domu, pa je bilo deset ur hoda. Ni imel človeka, da bi starišem sporočil, kako se mu godi.

Kaj je Blažetu storiti? Pobegniti je gerdo; tudi ni denarjev imel. Blaže očetu piše, in v petih dneh so oče prišli. V drug kraj ga dajo, kder mu je prav dobro bilo. Kako je bil Blaže vesel, da je pisati znal!

Pišemo s kredo na černe tablice. Perstov pa ne smemo lizati, katerih se kredo prime;

*) Blagor mu ali srečen je.

apnena je in zdravju škodljiva. Piše se tudi s kamnenim klincom na kamneno tablico. Pobriše se z mokro gobico ali pa s cunjjo.

Bolj navadno pišemo na papir. Pisanja se učiti naredimo pisavno knjižico iz dveh ali treh listov. Novincom se s svinčnikom*) po merilu načerta, da ravno pišejo.

Pisek ali pisavne peresa nam dajejo gosi. Kurje ali purje perje ni za pisanje, je preterdo; od njega roka boli. Pero se vreže s peresnikom. Kaj pa je peresnik? Ojster nožič, kterega moraš skerbno hraniti in ne ž njim igrati. Pero se izreže, izrez poojstri in ost gladko priseka. Ost se tenko vcepi, da po cepi tinta gre. Če je pero topo, se spet poojstri.

Pero pomakamo v črnilo, ki mu je tinta ime. Pregloboko pomakati nikar, da se nam ne polije, in gerdih mačkov ne stori. Po tleh s tinto kapljati ne smemo; isprati se ne da. Rahlo v tintnik odternimo, če je pero prepolno.

Pismo še mokro se s peskom potrosi, kteremu je sviseč ime, in ki se v sipniku ima. V pisavno knjižico se piven papir položi, da mokroto popije, in kniga snažna ostane. Tudi pero v pivni papir obriši, potem pa varno shrani ali v pisavno knjižico ali pa v peresnico.

*) Svinčnik ali plajbas.

Mokro pero oblizati ni zdravo, izbercati ga je nevarno; lahko sebe ali soseda ali patla oškropis, kar bi bilo gerdo in pa škoda. Tako je Primej delal; za Filipom je sedel, pero pregloboko namakal, in namesto v tintnik je Filipu po suknji škropil. Filipov oče doma černe pike ugledajo, in se hudo kregajo. Primej se je močno zameril. Zamere se je varovati!

Kdor pisati veselje ima, se tudi hitro pisati nauči. Doma po belih stenah pisati, križe po poti počerkati ni prav. Svoje ime na vsak zid načerkati se ne spodobi. Svoje ime v časti imejmo!

IX. Kako se v šoli vesti. III 26

1. Šola se ima z Bogom začeti. Pred naukom k molitvi vstanite, povzdignite roke in pobožno molite, ali lepo zapojte. Molite ne preglasno ne pretiho, marveč sredno in počasno. Oči naj bodo v podobo božjo obrnjene, k Bogu povzdignjeno pa serce.

2. Za nauk se v roke vzame, česar je potreba. Nepotrebni stvari med naukom v roke ne jemljite. Lepo ravno sedite, roke na klop, oči in ušesa pa na učenika!

3. Storite radi in pa zvesto, kar vam velijo. Pokorni bodite; tako Bog hoče. Če komu brati rečejo, ali odgovoriti velijo, naj

vstane, in stoje pove. Kdor na vprašanje odgovoriti ve, ali kaj storiti želi, naj v znamenje roko vzdigne.

4. Kogar k mizi ali k tabli pokličejo, naj iz klopi tako lepo gre, da drugim nadleže ne stori. Mirno se naj poverne spet na svoje mesto brez vsega nepokoja. Sosedje in sosede naj se mu vmaknejo.

5. Nagajati si ne smete, nobeden nobenemu nič poškodovati, med naukom ne govoriti, ne šepetati, se ne ozirati. Ne smete z rokami igrati, ne z nogami cepetati ali mahati. Prepovedano je po klopeh hoditi, po svoji volji zdaj stati, zdaj vsedati se, ali mesto po svoji volji premenjati.

6. Pri nauku se ne je, ne pije, tudi se drugim ne kaže, kaj so komu mati dali. Kosilo ali mala južina naj se lepo shrani, in po šoli hvaležno povžije, pa tudi ubogim da.

7. Brez sile na stran hoditi se ne sme, pa tudi ne vun prositi, dokler nazaj ne pride, komur je bilo poprej dovoljeno. Jevžel *) se ne sme vmazati, ne stena počerkati. Če gerdega najdeš, precej povej. Zvunej se ne sme nihče dalje muditi, kot mu je treba, ne potrebe v kakem drugem kotu opravljati.

8. Nobene še tako male stvari ne smete skrivaj vzeti, brez dovoljenja si nič ne na po-

*) Jevžel ali nastrau.

sodo jemati, ne prodajati, ne kupovati, ne menjavati, ne v dar davati. Ni ste še pametni za to.

9. Iz golega sovraštva, brez sile naj nihče nikogar ne toži; povedati se pa mora, kar se v šoli ali po poti ali doma hudega zgodi. Vsak naj pove po resnici in pravici; lagati, Bog ne daj!

Kar se vam v šoli v roke da, brez pripušenja domu ne jemljite, ne bukev, ne pisem, ne številskih tablic, ne meril; pa tudi v šoli ne potreti ali spriditi jih. Bila bi nehvaležnost, in ta je greh.

10. Varujte okna, da kake šipe *) ne rastrupite **), da stolov ne sterete; klopi ne režite; dveri prenašlo ne zapirajte. Kdor škodo stori, naj poverne; če pa nima, naj odpušenja prosi.

11. Koscov papirja ali spridenih peres ne mečite pod klopi; šola naj snažna bo.

12. Če kak gospod duhovski ali deželski, ali gospod fajmošter, gospod kaplan, oče župan ali šolski ogleda v šolo pridejo, prijazno vstanite, in na opomin se pristojno priklonite. Pozdravite gospoda, kakor je navada, in stojte mirno, dokler se vam ne reče: Vsedite se!

13. Lepo se med sebo imejte, mirni in

*) Šipa ali šajba.

***) Rastrupiti ali streti.

prijazni bodite; radi si postrezite. Odljuden otrok, ki druge draži in nepokoj dela, naj na samem sedi. Bratovska ljubezen je med šolarji lepa, nevošljivost pa je gerda.

X. Blagi šolar.

Verli učenec je bil Vendelin, glave prebrisane in žlahtnega serca. Vse sošolarje je prekosil, in porsod je prvi bil; zravno pa ves pohleven, ljubej učenikov, tovarišem pa prijatelj. Eden zmed verstnikov ga hoče prehiteti, noč in dan se uči, da bi prvi bil, pa Vendelina ni prekosil. Od velike nevolje in skerbi sirotej zbohi. Ali je bilo tako djanje hvale vredno? — Kako se zove tak serd?)*

Vendelinu se tovariš vsmilil; pomagal bi mu rad, in prvo mesto prepustil. Ko se šolarji v pisanju poskušajo, Vendelin nalaš nekoliko pomot napravi. Tovariš bolje izdela, prvo mesto veselo posede, in na novo oživi.

Učenik Vendelina skrivaj pokregajo, da je svoje delo ravno zdaj tako slabo storil. Rad bi bil to zamolčal, pa se je laži bal, in rajši povedal, da je tovarišu pomagati hotel. Prosil je učenika, naj nikomur tega ne povedo. Ali je Vendelin prav storil? —

*) Serd ali čemer.

XI. Kako šolo dokončati in se po šoli vesti? *III 32*

1. Ko se nauk konča, orodje lepo pospravite, in pred se na klop položite. Tiho čakajte konca.

2. Kadar se imenik *) šolarjev bere, odgovarjajte glasno na svoje ime: Tukaj sem! Prešerno vpiti ne!

3. Molite tako pobožno, ko pred šolo, ali pa zapojte hvalno pesem tako, da bo veselje.

4. Po molitvi vzemite svoje orodje, in po versti pojdite iz klopi. Vzemite svoje plajše, kape in klobuke, in po redu iz šole idite, kakor se vam ukaže. Šolskemu gospodu se spodobno priklanjajte.

5. Po štengah in čez prag varno hodite, da kateri ne pade. Zvunaj šole ne vpijte. Truš in hruš ne pristoji šolarjem, marveč divjim ljudem.

6. Če kdo kaj gospodu učeniku ima povedati, se jim potožiti ali jih česa prositi, naj stori prej, ko iz šole gre.

7. Pred šolo se ne smete muditi, zvunaj šole ali krog drugih hramov ali na očitnem kraju svoje potrebe ne opravljati.

*) Imenik ali katalog.

8. Po potu spodobno hodite, mladenči naprej, deklice za njimi. Grede ne pestajajte, se ne suvajte in ne poskušajte, temuč mirno in hitro hodite. Kadar vsak sebi greste, recite: z Bogom! ali pa: srečno!

9. Ne očitajte eden drugemu, če je bil kateri v šoli kregan, posvarjen ali kaštigan; tega tudi drugim ne pravite. Gerdih priimkov si ne dajite, in ne posmehujte se vboгим, kateri so slabo oblečeni ali slabšo glavo imajo. S kakoršno mero merite, s tako se vam bode nazaj merilo.

10. Grede ne bodite nikomur nadležni, ne poškodujte plotov, drevja, ne polja, ne senožeti. Varite se izmikati ptujega sadja, naj bo na njivi, v vertu ali v vinogradih. Kar ne želite, da bi vam drugi storili, tudi vi jim ne storite.

11. Doma radi povejte, česar ste se v šoli učili. Kdor tega povedati ne ve, tudi igrati ne sme, in ni vreden, da se mu južina da.

12. Doma zvesto in pridno storite, kar se je vam naročilo, naj bo pisati, računati ali se na pamet učiti. Kdor dela ne doverši, si kratek čas delati ne sme. Le po storjenem delu je dobro igrati ali pa počivati.

13. Radi drugim pokažite, in nevedne podučite, to je zlato dobro delo.

XII. Zavidljiva šolarica.

Katarinka se je domu prijokala. Kaj ti je? jo poprašajo oče. Oh, gospod kaplan so v šolo prišli — oh! No! kaj ni prav, da so prišli? barajo dalej oče. Druge so prašali in jim znamenja pridnosti dali; meni pa ne, je Katarinka djala. Bila bi tudi jaz znala, še boljše od drugih. Druge so hvalili, kako so lepo peli; tudi jaz sem lepo pela, pa me niso pohvalili!

Katarinka! rečejo oče, ako hočeš le za to pridna biti, naj bi te hvalili, vse tvoje žive dni prav srečna ne boš. Pridnost in sveta čednost se na tem svetu ne poplačate. Ali nisi slišala, kaj Kristus uči: Ako samo za to dobro storite, da bi vas ljudje hvalili, ste svojo plačo že prijeli. Kaj pa za nebesa bo?

Pridni bodimo le za Boga del. Kdor je zvest in priden samo zavolj ljudi, pri Bogu svojo plačo zgubi. Bog skrivaj vidi in vse ve; on te bo pohvalil. Le vesela bodi, če si dobro znala, in si pridna bila. Bog te bo zapisal v zlate bukve večnega življenja. Posvetna čast je ledena gaz. Ko-gar Bog hvali, on velja.

XIII. Kako se lepo bere.

(Vaja ločnic.)

Kdor hoče lepo brati, mora poznati; jed- najst ločnic. Ločnica besede ali stavke loči, katere v eno ne gredo. Ločnica nam veli, da v branju postojimo.

Perva ločnica je vejica (,). Pri vejici le toliko postoj, da dehnes, ali pa šteješ: 1. Postavim: **K**dor ne dela, naj ne je. **K**dor šolo zamuja, se slabo uči. Kar seješ, boš žel.

Druga ločnica je nadpičje (;). Pri nadpičju malo dalje postoj, da si oddehneš, in prešteješ: 1, 2. Postavim: Navdir hiteli ni zdravo; truplo prehitro onemaga. **B**og vse vidi, **B**og vse ve; greh se delati ne sme. **Č**lovek obrača, **B**og pa oberne, kakor hoče; **B**ogu je vse mogoče.

Tretja ločnica je dvopičje (:). Če ste dve piki, še dalje postoj, kakor da kaj slišiš, in prešteješ: 1, 2, 3. Postavim: Šterta zapoved veli: Lepo imej očeta in mater, da ti dobro bo, in boš dolgo živ na svetu. Modri pravi: Mladeneč pota, kterege se privadi, tudi star ne opusti. Pregovor je: Stara na- vada železna srajca.

Šterta ločnica je pika. Pri piki si po- čij, toliko da odšteješ: 1, 2, 3, 4. Glas naj

pri piki pade. Tako beri: Roka roko vmiva. Kar denes lahko storiš, na jutro ne odlagaj; jutro še tvoje ni. Pridnemu en denes več velja, kakor lenuhu jutra dva.

Peta ločnica je prašaj (?). Pri prašaju glas povzdigni, in postoj kakor pri piki. Postavim: Kdo je vse stvaril? Zakaj nas je Bog stvaril? So bili ljudje Bogu pokorni?

Šesta ločnica je klicaj (!). Pri klicaju povzdigni glas, in ga tako potegni, kakor kadar koga zakličeš; postoj kakor pri piki. Postavim: Deca! pridno se učite. Oh, naj bi vsi pridni bili! Čujte in molite! Duh je voljen, meso pa je slabo.

Sedma ločnica je pomišljaj (—). Pri pomišljaju postoj, in pomisli, kaj se pove, kaj se zamolči. Postavim: Kdor se pravični gosposki vstavi, jega bode Bog — Kaj je naj hujše zlo? — Greha, greha se varuj, o mladost! Goste službe — redke suknje. Smert nosi koso — ne sekire.

Osma ločnica je oklep (). On oklene besede, ktere se vstavijo. Oklenjen stavek bolj tiho izreci. Postavim: Jezus pravi: Kadar bote vidili grozo razdanja (kdor bere, naj ume), naj bežijo na gore, kateri so v Judeji.

Deveta ločnica so ušesca („“). Pervi kažete, da kdo drugi govori; poslednji povete, da se jega govor konča. Postavim: Jezus veli: „Najte, da mali k meni pridejo,

in ne branite jim; zakaj takih je nebeško kraljestvo.“

Deseta ločnica je vezaj (-). On veže besede, ki se v sredi ali na kraju verste ločijo, da se prvi konec drugega prime. Glas se toliko potegne, da oko na drugo versto prestopi, in se beseda zveže.

Jednajsta ločnica je znamenka enakosti (=). Ona nam kaže, da je ena reč kakor druga, ali se eno ravno kakor drugo veli. Postavim: str. = stran; p. = postavim; v. = versta; t. j. = to je; i. t. d. = in tako dalje; gl. = goldinar; kr. = krajcar; sv. = svet; Moj. = Mojzes; Ps. = Psalm; Mat. = Matevž; Mark. = Marko; Luk. = Lukaž; Jan. = Joanez; Ap. djan. = Apostolsko djanje; Rim. = Rimljani; Kor. = Korinčani; Pet. = Peter; Jak. = Jakob; Skriv. raz. = Skrivno razodetje.

Na odstavi berila z glasom vpadaš, dalje postajaj, in si počivaj. Za nov odsek glas povzdigni, in besede čerstvo izgovaraj, kakor da bi orehe grizel. Ne beri ne prehitro ne premudno, marveč kakor je prav.

Andrejev Nace močno jeclja; ne radi ga poslušamo, pa tudi težko umemo, kar bere ali govori. Zmerjati pa Naceta nikar! On svoje nevolje ni kriv, ker mu je (kakor pravijo) jezik podrašen. Kdor siromaku

oponaša, in se revežem smeji, jega nesreča ravno taka tudi lahko vlovi.

Urbanov Jurče dober jezik ima, in vender gerdo bere. Kako je to? — Na ločnice ne pazi, si v branju ne oddehne, in ne postoji, glasa ne povzdigne, in ne pade ž njim, ampak eno goni, kakor da bi žago pilil. Prenaglo se žene, in prenapenja glas. Hitro onemore, in vtrudi tudi nas; ne radi ga poslušamo. Tako se laja, pa ne bere.

Martinov Lojzek je še mlad, pa tako lepo bere, da ga je veselje slišati. Vsako besedo kerhko izreče, zloga nobenoga ne požre; od konca do kraja ga lahko razumeš. Pri vsaki vejici in piki postoji, da se lahko pomisli. Povzdigne glas, ko začne, in pade, ko konča, ter po ločnicah glas tako čedno ravna, kakor da bi po sekiricah*) godel. Pač ga je lepo slišati! Ali ne slišimo Lojzeka vsi radi? — Se ne bomo tudi mi tako čedno brati navadili?

XIV. Vse stvari božje hvalijo Boga.

(Vaja pike.)

Ves svet je velik tempel božji. Bog je lepo svet okinčal.***) Na nebu je brez stavila lučič

*) Sekirice ali note.

**) Okinčati ali ocirati.

prižgal. Po zemlji je Bog zelen plajš pogernil. Brez števila veliko pisanih rožic hribe in dole pokriva. Lahko smo otroci veseli. Bog je za nas vse tako lepo stvaril. Za veselje nam je Bog pevce in pevke dal. Ptičice mično žvergolijo. Zvoni milo zvonijo. Orgle sladko pojejo. Vrelci rahlo šumljajo. Potoki in reke hrušijo. Vetrovi šumijo. Viharji žvižgajo in hrušijo. Grom doni in treska. Hvaliti Boga nam velijo vse stvari. Konji heržejo in razgetajo. Volek in kravica mukata. Svinja kruli, in prase cvili. Ovca bleketa, in koza mekeče. Kužej laja in mačka mijavka. Volk tuli, in oroslan rujove. Gos gaga. Kura kokodaka in kokot*) poje. Golob gruli, in gerlica gode. Lastavice čverčijo. Žabice regljajo. Tudi grilec škriplje. Vsaka žival ima svoj glas, in hvali po svoji šegi Boga. Vse stvari svojemu stvarniku hvalno pesem pojejo.

XV. Kdo je naučil ptičice peti?

(Vaja prašaja.)

1. Kdo je naučil ptičice peti? — Kdo jih navadil hitro leteti? — Kdo dal jelenu hitre noge, da po planini kakor blisk gre?

*) Kokot ali petelin.

2. Kdo da vetrovom močno pihat' ? — Kdo reče burji silno vihreat' ? — Nam tiho zimo kdo pripelja ? — Kdo toplo leto spet nam da ?

3. Kdo reče vrelcom rahlo šumet' ? — Hitrim potokom po bregih dret' ? — Kdo goni reke, velke vode ? — Kdo jih izliva v strašno morje ?

4. Kdo daje solncu svetlo sijat' ? — Kdo vkaže zvezdam milo igrat' ? — Kdo je olepšal jasno nebo ? — Zemljo pogernil kdo je tako ?

5. Kdo je nad nami nebo raspel ? — Polžeku hiš'čo kdo je zadel ? — Kdo je naučil pajeka prest' ? — Pridne bučelice sterdi nanest' ?

6. Kdo te je stvaril, dete mlado ? — Kdo ti dal dušo ino telo ? — Kdo ti da kruha, kdo ti da pit' ? — Kdo ti da zdravje, se veselit' ?

7. Vsegamogočni, ki zagromi ; — Da se nebo in zemlja zmaji ; — On, kateri bliske v rokah ima, — Pa tudi zemlji dežeka da.

8. Vse to je stvaril nas dober Bog — On mili oče pridnih otrok — On našo dušo k sebi bo vzel — Kdar bode v grobu truplo pepel.

XVI. Otroci ! hvalimo Boga.

(Vaja klicaja.)

1. Ljubi Oče ! prosim te, naj te moje serce hvali ! Da si mene, Oče, stvaril, bodi

hvaljen vekomaj! Da si me, **Bog Sin**, odrešil, hvaljen bodi **Jesus Kristus**! Da si me, **Sveti Duh**, posvetil, naj te hvalim in častim!

2. Za življenje in za zdravje naj ti večna hvala bo! Za očeta in za mater tebe hvaliti želim! — V šolo meni daš hoditi. Oh, da bi šolar priden bil, tebe spoznal in častil! Slava tebi, **Oče večni**, za dobre učenike, za dobre brote vse!

3. **Zlato solnce**, ti naš bratec, z nami hvali ti **Boga**! Oh, kako lepo nam siješ in ogrevaš vse stvari! Kako žalostno bi bilo, če nam solnce nebi sijalo! — Za romeno solničice hvala tebi, mili **Bog**!

4. **Bleda luna**, sestra naša, z nami **Boga** hvali! Nam po noči milo svetiš, k nam skoz okno lukaš in veliš: **Deca!** hvalite **Boga**; on vam sladko spanje da. **Prelepe svetle zvezdice**, vi **nebeške rožice**, hvalite **Boga**! Oh, kako se veselimo, kadarkoli vas gledamo! — **Kadar bliska in gromi**, naj se večni **Bog** časti!

5. **Črna zemlja**, naša mati, hvali z nami ti **Boga**! **Vrelci vode vrejejo**, nam **studenci zvirajo**, nam **potoki tečejo**, da imamo piti in se snažno vmiti. Oh, za čerstvo vodo hvaljen bodi **Bog**! **Lepe rože pisane**, bele in romene, se v nebo ozirajo, kakor da bi nam rekle: Hvalite **Boga**! In vesele ptičice, naše drobne ljubice, zgodaj žvergolijo, glasno nam velijo: **Deca!**

zgodaj vstajajte, in Očeta hvalite, ki za vas skerbi. — Oh, otroci vsi! naše hvale Bog želi. Hvalimo Boga! —

XVII. Oko božje.

1. „Oče! kaj pa pomeni oko na cerkvenih vratih?“ prša Blažek očeta iz cerkve grede. „To kaže, da Bog vse vidi in vse ve“ pravijo oče. „Nas gleda v cerkvi in doma. Po noči in po dnevu nas vidi božje oko. V temnem kotu, kakor na svetlem kraju nas gleda Bog. V sredi zemlje, v globoki jami vidi božje oko; pa tudi v postelji, kadar ležiš, se Bogu skriti ne moreš. Bog je povsod; on je vsega pričejoč.“

„Veš ti, koliko je listja in trave? To le Bog ve. Poznaš toliko milijonov zvezd na nebu? Bog vse zvezde po imenu pozna. Ali veš, kdaj boš umerl? To le Bog ve. Ti se moraš učiti, da kaj veš, Bog pa vse ve; ni potreba, da bi mu kdo pravil.“

„Bog je stvaril našo dušo in telo, in nam v serce vidi. Kar misliš, Bog ve, in pozna tvoje naj skrivnejše želje. Bog vse ve; on je vsega viden. Oh, kako veselo je to! Kadar boš po krivem tožen, nedolžen kregan, tepen ali zapert, spomni se, in reci: Bog vse ve.“ Tako so oče Blažeta učili. Blaže pomni, in Boga povsod pred očmi ima.

2. Jakec in Marjanca sta bila sama doma. Brat reče sestri: „Pojdi, pa poišiva kaj dobrega!“ Sestra pravi: „Grem, če me kam peljas, kder naju ne bo nihče vidil.“ Jakec veli: „V shrambo za mleko greva. Tam je skleda smetane; lizala jo bova.“

Marjanca Jakcu odgovori: „Sosed bi naju vidil; on na tnalu pred oknom derva ceplje.“ „Pojdiva v kuhinjo; v omari je lonec sterdi, si bova kruh sladila.“ „Bo naju vidila soseda, ki pri oknu prede, in lahko v našo kuhinjo gleda“ je Marjanca djala.

„Tako pa pojdiva v klet jabolk jest; tam je tema, in žive duše blizo ni. Kdo bi naju tam vidil?“ Oj, dragi bratec! Ali za res misliš, da naju tam nihče ne vidi? Ali ne poznas oka, ki vse vidi in vse ve? Jemu je vse eno, noč ali dan, tema ali svit. Bog skoz steno vidi, skoz zid gleda božje oko; emu se ne skriva.“ Tako bogaboječa Marjanca govori. Jakec se prestraši rekoč: „Prav imaš, Marjanca! Skriti se Bogu ne moremo; pa tudi skrivati se ne smemo, da bi kaj hudega storili. Bog vse vidi, Bog vse ve.“

„Bog vse vidi, Bog vse ve; greh se delati ne sme“ so mati Jakcu rekli, ki so ravno domu prišli, in od daleč slišali, kaj sta se menila. „Kadar vaju kdo v samoto kliče kaj gerdega storiti, ne hodita! Po kotlih in samotah se dosti hudega zgodi. Ako vaju kdo

nesramno sili rekoč: „Saj nihče ne vidi“
bežita rekoč: „Kako bi to storila v pričo Boga!
Kdor se Boga boji, jemu se greha bati ni.“

3. Sosedov Videk je nekdam celo tiho
skoz dveri prilezel. Mati ga vidi in poba-
rajo: Videk! kde si bil? Videk: Pri Francetu.

Mati: Kaj sta delala?

Videk. Skrivala sva se.

M. Videk! ti nisi vesel; kaj ti je? Ali
ti igra ni po volji?

V. Kaj pa da!

M. Zajdi k meni, Videk, in povej, kako
sta si skrivaj igrala? (Videk, ves plah, molče
k materi po malem gre.)

M. Zakaj tako na tla gledaš? V mene
poglej! (Videk si matere pogledati ne upa;
solze ga polijejo.)

M. Povej mi! Kaj si storil?

V. Oh! Francek me je zapeljal. (On vse
materi pove.)

M. Jeli! vidva sta se za to skrila, da kdo
vaju ne bi vidil?

V. (Ihtaje.) Za to.

M. Kako ti je pri sercu bilo, ko si hudo
storil?

V. Teško mi je bilo.

M. Vidiš! skrij se kamor koli, ljubi Bog
te vidi, če kaj storiš, kar ni prav, kar je gerdo
in greh. Bog ti pošlje strah, da te vest svari.

V. Saj ne bom več tega storil!

M. Kaj se ti zgodi, če te posvarim, ti pa spet tisto storiš?

V. V strah me vzemete.

M. Boj se šibe božje! Bog je svet; on sovraži greh, in le dobro ljubi. Bog je črez vse pravičen; on vse hudo kaznuje. Tudi tebe tepel bo, če se ne poboljšaš. France te je v hudo zapeljal; varuj se ga, pa se tudi več ne skrivaj. Igraj si tam, kder te vsak lahko vidi. Česar te je sram, je gerdo, — česar te je strah, je greh.

XVIII. Bog, naš ljubi oče.

Deca! Dobre stariše imate. Lepo vas redijo in za vas skerbijo. Mati vam dajo hrane, oče vam kupijo obleko, da v šolo morete. Kdo pa očetu in materi da? Bog jima da. Bog stori, da zernje iz zemlje zraste, da drevje zeleni, lepo cvete, in sadje rodi. Bog ukaže, da solnce sije in zemljo greje. Bog pošilja tibi dež, da suho zemljo napoji. Stvaril je ljubo živinico, da nam pomaga delati, nam da volno za sukno, meso za jed, kožo za obutele. Ako Bog starišem ne bi dal, oče in mati ne bi imeli deci kaj dati. Oh, kako dobrotljiv je Bog!

Ali pa Bog le za otroke skerbi?

Bog za vse skerbi.

1. Na zemlji mi ške najti ni;

Ki ne bi 'mela mamice,

Da ji prinese skorjice,

Da rev'ca stradala ne bo.

Tud' ji postelje pošljico.

Bog pač za vse skerbi!

2. Pod nebom tudi ptičke ni;

Ki ne bi 'mela suknjice,

Prav lepo tople, pernate,

Da greje ptičico gorke,

In ptičke mrarek uzel ne bo;

To Oče oskerbi.

3. Čerivčeka na zemlji ni;
Ki ne bi najšel kapljice,
Katere on napije se;
On najde dosti ziveza,
In lakote še ne pozna;
Nebeski Oče za nj skerbi. —

4. Metulj po travnikih leti,
Obišče svoje rozice,
Preleta verte in polje,
Ima prelepa suknjico,
Lepše, kot dekle, pisano;
Njja dobri Oče preskerbi.

5. Pod solncem stvar'ce take ni,
Kaj bi še tako mala č'la,
Pri Bogu ni porabljena;

'Ma vsaka svoja hišica,

'Ma vsaka svoja posteljica.

Vse ljubi Oče preskerbi.

6. Glej, moje dete, tudi ti
Očeta dobrega imaš,
Se jemu lahko v roke daš,
Se lahko jega veseliš,
Ker v božjih rokah ti živiš.
Bog Oče tud' za te skerbi.

7. Koliko stvari ima Bog oskerbovati! Koliko milijonov zvezd po nebu vodi in ohranjuje! Koliko listja in trave na zemlji napaja in greje! Koliko rib po morju in vodah živi! Koliko veselih ptičic pod nebom hrani! Koliko živali, velikih in malih, po zemlji siti in napaja! Bog nobene stvari ne pozabi; kako bi človeka pozabil? Človek je stvarjen po božji podobi, je venec vseh stvari. Nad jezero *) milijonov ljudi je na svetu; vse dobri Bog oskerbuje.

*) Jezero ali tavžent.

8. Kdo zmed nas bi vedil vsako stvarico najti? Bog za vse ve; on je vsega vreden. Ali bi zamogel kdo zmed nas do vsake reči priti? Bog je povsodi; on je vsega pričejoč. Kdo zmed nas bi imel vsaki stvari kaj dati? Bog za vsako stvar potrebno hrano ima in lahko da; on je vse mogočen. Bog pa tudi rad da; on je neskončno dobrotljiv.

9. Za kaj pa je Bog toliko bitij stvaril? Čemu toliko stvari na nebu in po zemlji živi? Bog je vse k svoji časti, nam pa k pridru in k veselju stvaril. Nam solnce sije, nam mesec sveti, nam ptice pojejo, nam ribe plavajo, nam rožice cvetejo, za nas živinica dela. Ves svet je za nas shramba polna božjih dobrot. Oh, kako srečni smo! Da bi le tudi pridni bili?

10. Kaj ima dete storiti, kadar je lačno ali pa žejno? — Lepo prositi. Kaj pa je dolžen otrok storiti, kadar mu mati jesti dajo, ali mu oče kaj novega kupijo? — Lepo zahvaliti se, in jim roko poljubiti.*) Kaj smo tudi Bogu dolžni za toliko in take dobrote? — Boga zahvaliti.

11. Zjutraj zahvalimo Boga za sladko spanje, zvečer za ljubo zdravje; pred jedjo in po jedi za hrano in pijačo. Kadar z domi gremo, ga prosimo za srečen pot; kadar s

*) Poljubiti ali kušniti.

poti pridemo, Boga zahvalimo, da je nam solnce sijalo, da nas ni kača piknila, da nismo grede padli, roke ali noge si ne vlomili, da se nismo vdarili. Po šoli se Bogu zahvalimo za dobre nauke, za skerbne učениke. Za vsako veselje, za vsak božji dar, posebno za dobre stariše hvalimo Boga.

Bog je dobrota,
Človek pa s'rota.
Prosi Boga,
On ti rad da.
Zahvali ga rad,
Ti hoče spet dat'.

XIX. Bog je naj večja lepota.

1. Stari ljudje pravijo, da je svoje dni ternje bilo, koder zdaj po solnčnih goricah vinska terta raste. Tam je v starodavnih časih goša stala, kder zdaj lepo stanje vidiš. Velike dobrave so stale, kder zdaj rodovito polje leži. Koder so zdaj zelene senožeti, so bile poprej mlake in pa močirje. Kder se zdaj zala dolina širi, je poprej globoko jezero stalo. Kdo je naš kraj ako lepo naredil? Bog in pa modri, pridni in pametni ljudje.

2. Pred šest jezer leti tudi ni bilo lepega sveta. Bog je stvaril nebo in zemljo, in pa

vse vidne reči, katerim se pravi svet. V začetku je bila zemlja pusta; voda jo je krila. Tema je bila. Bog je rekel: „Bodi luč!“ in bila je luč. Ukazal je Bog, naj bo modro nebo, in bilo je. Vodi Bog veli, naj se v studence nabira, po vrelcih, potokih in rekah v jezera in v morje steka. Bila je suha zemlja. Dal je, da je po suhem rastla trava, zeli, germovje, drevje in mnogo rastlin. Po vodi oživi ribe, rake in veliko morskih zverin.

3. Bog je stvaril rumeno solnce, mesec in zvezde. Bog je stvaril ptice po logih, zveri po planinah, po ledinah živino. Ves svet je olepšal, naj bi veselo na njem prebivali. Zadnjič je stvaril človeka, naj bi bil vsem stvarjem gospodar. Človek je imenitnejši in lepši ko zlato solnce, imenitnejši od vseh stvari; človek je stvarjen po božji podobi.

4. Ali ni lepo solnce na nebu? Še lepši je Bog, ki ga je stvaril. Niso lepe rože na polju? Lepši je stvarnik, ki jih je vsadil. Ali niso lepe zvezde na jasnem nebu? Veliko lepši je Bog, ki jih je tako lepo prižgal, in na nebo pripel. Oh, kako lep je svet v svoji krasoti!*) Pa še lepši je Bog, kateri ga je tako okinčal. Lepšega ni nič, kakor je Bog; Bog je naj večja lepota.

*) Krasota ali lepota.

5. Bog je neskončno moder; on je vse toliko lepo naredil. Kdo zmed nas bi vedil vse tako modro ravnati? Bog stori, da solnce v spomladi topleje sije, da se zemlja sogreje in rast požene. Bog daje vroče poletje, da se kerma suši, sadje zori in pospravi. Bog nam pošlje hladno jesen, da pridelke lahko shranimo, in se po malem zime privadimo. Zima pride, sneg zemljo pokrije, naj se vsa priroda počije, in v spomladi spet rodi. Oh, kako modro je to!

6. Bog da za dežem solnce, za dnevom tiho noč, da se človek in živina počije. Bog dobro letino da, naj si ljudje pomorejo; pa tudi ljudem ujmo pošlje, da Boga ne pozabijo. Kar Bog stori, vse prav naredi. O prevelika božja modrost! Kdo je bil jegov svetovavec?

7. Beli papir, ki na njega pišemo, je lep, še lepše je belo rudeče lice, kadar se v jutro čisto vmijemo. Veliko lepša od lica je naša duša še nedolžna, božja podoba. Od vsega lepši je Bog; Bog je naj večja lepota.

8. Dušo čutimo, pa je ne vidimo; ona je duh. Tudi Boga povsodi čutimo, ki vse ohranjuje, lada in živi. Zakaj pa Boga ne vidimo? Ker Bog trupla nima; Bog je čist duh.

Za to Jezus veli: „Bog je duh; in kdor ga moli, naj ga moli v duhu in v resnici.“

9. Gerdo bi bilo polo papirja z tinto pokapljati. Gerje bi bilo lepo belo lice s sa-
jami vmazati. Pa še gerje bi bilo drago dušo,
lepo božjo podobo, z grehom, s strastmi in
hudimi navadami oskruniti. Greh je naj večja
gerdoba, in Boga naj bolj žali. Bog ljubi
dobro, kar je prav, in sovraži hudo, kar je
greh. Bog je čez vse svet.

10. Če smo pridni bili, in se skerbno
učili, nas veseli. Če smo kaj hudega storili,
nas serce boli. Sram nas je, in rudečica
nas oblije; ne upamo se ravno pogledati.
Naša vest, znotranji božji glas, nas opo-
minja in svari. Vest nam pravi, da Bog do-
bro z dobrim plačuje, pa tudi hudo s hudim
kaznuje. Kaj je storil Bog Kajnu? Kaj
Opnu in Pinezu, Helijevima sinoma? Bog
je neskončno pravičen. Bog je pa tudi
vsmiljen.

11. Kadar dobre stariše razžalim, jih za
odpušenje prosim rekoč: Ljubi oče! draga
mati! odpustite mi; ne bom več tako. Radi
mi odpustijo, če se poboljšam. Če grešivši Bo-
ga razžalim, ga tudi iz serca za odpušenje pro-
sim rekoč: O Bog, bodi meni milostiv! —
Bog nam rad odpusti, in se nas vsmili, če
nam je resnica ne več grešiti. Bog je ne-
skončno milostiv.

12. Pa tudi mi bodimo milostivi, radi
prizanesimo in odpustimo, če nas kdo raz-

žali. Lepo je odpustiti, še lepše za odpu-
šenje prositi, naj lepše pa za neprijatelje
moliti, kakor Jezus na križu, rekoč: „Oče!
odpusti jim; saj ne vedo, kaj delajo.“ Vsak
dan grešimo; vsak dan toraj lepo molimo:
„Oče naš! — odpusti nam naše dolge, kakor
tudi mi odpušamo svojim dolžnikom.“ — Tako
bomo božji otroci.

13. Bogu ne dopade lepo oblačilo, ne
druga lepotija; pridne otroke, dobre duše
Bog rad ima. Če smo ubogi in revni, da
smo le pridni in nedolžni, nas Bog ljubi.
Bog nam bo srečo dal na tem svetu, na
unem pa sveto nebo. Lepega serca bodimo,
da v nebesa pridemo; Bog je naj večja
lepota.

XX. Kde je ljubi Bog doma?

1. „Mamica! Kde pa prebiva dobri Bog,
kteri vелеva, da rožice rastejo?“ mali Lenče
svojo mater popraša. Mati odgovorijo: „Ljubi
Bog je v nebesih, pa tudi na zemlji pri nas.
Dober oče je, ki nas ljubi; mi vsi smo je-
gova deca.“ — „Ali sem tudi jaz jegovo dete?“
vpraša Lenče. — „Kaj pa da“ pravijo mati.
Bog te ljubi, on vелеva za te sadju rasti,
rožicam cveteti da, on daje, da ti solnce sije.
Bog te varuje, kadar spiš, in te ohrani,
kadar bdiš, Le priden bodi!“ „Prav priden

biti in pa Boga ljubiti hočem!“ je Lenče djal. — „Tako bo prav!“ so mati rekli. „Po tem boš ti vesel, oče in mati tvoja tebe bova vesela, in ljubi Bog tudi te bo vesel. Da boš pomnil, kder je ljubi Bog doma, poslušaj! Bom ti lepo pesem zapela.“

2. Kde je ljubi Bog doma?

Kder lepo sveti se nebó,
Vse jasno, milo in lepó,
Miljonov zvezdic sveti se,
Kakor naj lepše oknice,
Od tod nas gleda dobri Bog,
On skerbni Oče vseh otrok
V nebesih je doma.

Tam, kder po gorah grom buči,
In po dolinah šum leti,
Priklanja drevje hud vihar,
Se trese jemu vsaka stvar,
Kder se glasi on sam Gospod,
Prijatelj zopušenih s'rot,
Je dobri Bog doma.

Tud tam, kder zvoni pojejo,
Nas v hišo božjo vabijo,
Da bi Očeta hvalili,
Nja navke prav poslušali,
V cerkvi prebiva Bog pri nas,
Posluša naših prošenj glas,
Bog v cerkvi je doma.

*Ves svet s'cer božji tempelj je,
Naj lepši tempelj pa serce;
Bog čisto serce izvoli,
Te prosi, ino govori:
Oj dete! serce meni daj,
Bom dal za serce sveti raj;
Naj v sercu bom doma.*

3. *Bog je povsodi. Kako čudno je to? — Mi smo zdaj v šoli; doma nas ni; Bog pa je doma in tudi tukaj pri nas. Bog je na vsakem, tudi na naj dalnejšem kraju ob enem. V solncu je Bog, v luni in zvezdah, na zemlji in v morju. Če hodimo v noči po samoti, Bog z nami hodi; ne bodi nas strah. Če gremo po nevarnem potu, ne bojmo se, Bog je pri nas. Če bomo v daljne dežele prišli, med ptuje ljudi, Bog bo tudi tam naš varih in pomočnik.*

4. *Bog je v nebesih, kder pravične plačuje, in se jim vživati daje; on je v peklu kder pogubljene strahuje, in čisti verne v vicah. Naj pojde kdo, kamor hoče, Bogu ujti ne more; Bog je povsodi. Oh, veselimo se, zakaj Bog je pri nas! Če pa je Bog z nami, kdo bo zoper nas? — Samo greha nas bodi strah; greh Boga žali, greh je naj večje zlo.*

XXI. Stari Bog vedno živi.

V nekem kraju je bil priden rokodelec. Sebe in ženo je s svojimi rokami pošteno živil. Dragina postane, dela rokodelcu pomanjkuje; možu in ženi se hudo godi. Rokodelec poprej vesel zdaj žaluje, ves obupen in pobitega serca prihaja. Vsmiljena žena moža tolaži, pa se ji ne da oveseliti.

Eno jutro žena vsa žalostna vstane, in se na jok derži. „Kaj ti je, Marijana,“ jo mož vpraša, „jeli si bolna?“

„Oh,“ je djala, „bolna nisem, pa strašne sanje sem nocoj imela, in povedati se jih ne upam.“ Kaj se ti je sanjalo? jo radovedni mož popraša. „Sanjalo se mi je, da je naš ljubi Bog vmerl, in da so ga angeli pokopali.“

„Oj ti abotna žena!“ ji mož veli, in se ji posmehlja, česar že dolgo ni bil storil, „ali ne veš, da Bog ne vmerje? On je vselej bil, in vselej bo. Stari Bog vedno živi.“ „Jeli pa veruješ to, da še stari Bog živi?“ ga modra ženka popraša. „Kako bi tega ne veroval?“ ji mož odgovori. „Ako pa terdno veruješ, da stari Bog vedno

živi, zakaj si pa zaupanje va-nj zgubil, kakor da Boga več ne bi bilo?

Ali si pozabil, kaj bogaboječi David pravi: „Bil sem mlad, in sem se postaral, pa nisem vidil poštenega zapuščenega, ne jegovih otrok kruha prositi.“ „Prav imaš, ljuba žena!“ reče mož, ter jo spet vesel pogleda. „Stari Bog vedno živi; on bo pomagal.“

1. Sveta in stvari na svetu ni bilo; angeli, ljudje in vse druge stvari so jele biti, ko jih je Bog stvaril. Pred stvarjenjem ni bilo stvarice; le Bog je bil sam iz sebe od vekomaj. Boga ni nikdo stvaril, ker nikogar ni bilo. Bog ohranjuje vse, kar je stvaril; pa konec bo imelo, kadar in kakor Bog hoče. Boga pokončati pa nihče ne more.

2. Stari gradi so se razrušili, tudi cerkve poderle, in velikim mestom, ki so bile svoje dni imenitne, ni sleda. Vse se premeni kakor oblačilo, le Bog ostane, kakoršen je bil; on je nepremenljiv.

3. Kar Bog reče, se zgodi; kar Bog obljudi, dopolni, in kar zažuga, gotovo stori. On ne more lagati, se ne da golufati. Bog je neskončno resničen in zvest. Rekel je, da bo konec sveta; zgodilo se bo, kadar in kakor bo Bog hotel.

4. Adam je živel 930 let, Set, jegov sin, pa 912. Matuzala, pobožen mož, je včakal

969 let, in je vmerl. Čez 80 let tudi nas nobenega na tem svetu ne bo; Bog bo vekomaj, in vsi pravični pri njem.

Blagor nam, dokler Boga prijatelja in pomočnika imamo; jega na veke zgubili ne bomo.

5. Na posvetno blago, na premenljive ljudi se ni zanašati; vse nam se hitro premeni. Lahko se na Boga zanesemo; on se nepremeni; Bog je več en in naj bolj popolnoma bitje. Lepo sveti Janez uči: „Svet prejde in jegovo poželenje; kdor pa voljo božjo spolnjuje, ostane vekomaj.“

6. Kaj pa je volja božja? Sveta volja božja je, da radi v šolo in v cerkvo hodi-
mo, se pridno učimo, pobožno molimo in lepo pojemo, da učenike in stariše lepo vbogamo, da rastemo ne le na starosti, temuč tudi na modrosti, ljubeznjivi Bogu in pravičnim ljudem. Bog hoče, da se radi imamo, si eden drugemu pomagamo, in se varujemo greha.

7. Če hočemo voljo božjo dopolniti, se ne smemo kregati, ne eden drugemu ukljubovati, se ne dražiti, ne suvati, to bi Boga žalilo. Bog je naš ljubi Oče, mi vsi smo božji otroci. Bog le pohlevne, mirne otroke rad ima, ne pa prešerne. Jezus veli: „Bodite popolnoma, kakor je vaš Oče v nebesih popolnoma.“

XXII. Lepoglasje v branju. 2836

Otroci! kaj izgovarjamo, kadar govorimo ali beremo? — Kadar beremo ali govorimo, izgovarjamo zloge, besede in cele stavke.

Iz česa so zlogi zloženi? Zloženi so zlogi iz pismenk, ktere se tudi čerke imenujejo. Vsak zlog ima po eno, dve, tri ali še več pismenk, glasnic in soglasnic. Kolikor glasnic, toliko je zlogov. Zlogi za se še nič ne pomenijo. Kakor so glasnice ali dolge (á, é, í, ó, ú) ali pa kratke (à, è, ì, ò, ù), se tudi zlogi primerno izgovarjajo.

Iz česa so besede? Besede narejamo iz pismenk in iz zlogov. Vsaka beseda ali reč (ki se reče) ima po eden, po dva, po tri in tudi več zlogov. Vsaka beseda nekaj pomeni, kar se vidi, ali ne vidi; p. brat, čast, učenec, učenik; dolžnost,

Kako se zlogi v besedah imenujejo? Zlogi so korenine, iz katerih besede tako rekoč rastejo, pa tudi rastlike, ktere iz korenin rastejo; p. uk je korenina, iz ktere so besede učenec, učenik, učenost izrastle.

Iz česa so pa stavki? Stavki so iz dveh, treh ali iz več besed sestavljeni, s kterimi se nam kaj pove. Več stavkov po redu zloženih se imenuje

govor; p. Mlade leta so našega življenja žlahtni cvet. Koristne *) vednosti in pa svete čednosti so mladenčev in mladenčic drago cvetje, ki na starost dober sad obeta. Vsak greh je hud mraz, in vsaka strast ali grešna razvada je huda slana, ki žlahtno cvetje pomori, da po tem prida, sadja ni. Oh mladenči! varujte se greha, varujte se razujzdanosti!

Kako se besede v stavku razločijo? — Imenitnejše, ki so jedro ali zerno stavka, bolj na glas izrekujemo, in te dobivajo stavski naglas. Besede, ki se imajo z naglasom izgovoriti, so od drugih bolj na debelo ali pa bolj na redko stavljene, v pisanju pa podčertane; p. Beremo dobro, pišemo še slabo. Ali je to res? V nekoliko tednih bomo tudi lepo pisali; le pridni bodimo! Bodimo skerbni; kdor nima prave skerbi, se malo nauči, naj si ravno v šolo hodi.

Kako se razločijo stavki v velikem govoru? Tudi posamezni stavki so v dolgem govoru eni od drugih imenitnejši, in imajo svoj naglas; p. Otroci, kateri srečni biti hočejo, morajo od mladih nog pridni biti, Bogu lepo služiti, in stariše radi slušati; to jim bo prineslo božji blagoslov in stanovitno srečo za vse žive dni.

*) Korist, hasen ali prid.

Veliko velja, kdor čedno brati in primerno govoriti zna. Če hočemo lepoglasno brati, se moramo po nazočnih *) pravilih ravnati:

1. Vsako pismenko r azlo čno in j asno izrekujmo, ali po njenem navadnem glasu, ali po navadi kraja, kar je prav. Kdor pismenke požira, besede vpira, gladko ne govori, in se težko razume.

2. Različne glasnike se privadimo tudi različno izgovarjati; p. Dete mleko rado je, dokler je še mlado. Mleko je otrokom vino, vino pa starim ljudem mleko.

3. Ker h k o i n k r a t k o izgovarjamo samoglasnico e, kadar pred r in drugo soglasnico stoji, tako kakor da bi e zamolčali. Nekteri v takih zlogih e ne pišejo, ker se ne izgovarja; p. Smert = smrt; vert je odpert = vrt je odprt.

4. Pazimo na zlog, kateri ima v besedi naglas, da ga na dolgo potegnemo, ali pa na kratko odsekamo, kakor modra navada ali raba **) uči; p. Učeniki nas učè, učenci se učimo; le skerbno pazimo, da jih oveselimo.

*) Nazočen ali pričejoč.

**) Raba, rabiti ali nuc nucati.

5. Povzdignimo glas pri besedi, ktera ima v stavku naglas, ali katero hočemo, da bi jo ljudje naj bolje zapomnili, ker je naj imenitnejša; p. Smo ubogi, pa bodimo pošteni; naj boljše blago je poštenje. „Ne spravljajte si zakladov na zemlji (pravi Kristus), ker jih erja in molj konča, in ker jih tatje iskopljej, in vkradejo. Zbirajte si zaklade v nebesih.“ „Kder je tvoj zaklad, tam je tudi tvoje serce.“

6. Cel stavek, kateri je v govoru od drugih imenitnejši, svoj naglas dobi, in se glasneje izgovori, naj bi ga poslušavci pazneje sprijeli in ohranili. Taki stavki so za to bolj tolsto natisnjeni.

7. Potrebno je lepoglasje v branju, pa se težko dopove, lahko privadi. Kdor dobro posluša, pa pridno poskuša, bo hitro lepoglasno bral. Bog nam daj!

XXIII. Mladosti naj lepši izgled. X⁴⁴

Mati! kdaj pa bomo spet lepi paradiž in pa jaslice v kotu imeli? popraša Nanika mater, ki so na klopi sedé predli. O božiču, dete moje, mati odgovorijo. Jeli ti jaslice dopadejo?

Nanika. Bele golobce sem rada gledala, kateri so se po tramu in polici zibali, in pa zlate

orehe, ki so po zelenih vejah viseli. Da bi bil le skoraj spet božič *)!

Mati. Jeli pa tudi veš, moja Nanika, kaj lepi paradiž pomeni? Si že slišala, kaj nam male jaslice kažejo? Vsedi se k meni na klopi; ti bom povedala.

Lepi paradiž **) ali raj, ki ga o božiču v hiši naredimo, nam kaže tisti srečni vert, kateremu je bilo raj ali paradiž ime, v katerem sta Adam, naš prvi oče, in pa Eva, naša prva mati, živela. Srečna sta bila, in dobro se jima je godilo; imela sta vsega dovolj.

Kača, hudi duh, je Evo zapeljala, Eva pa Adama, da sta prepovedani sad jedla. Bogu sta bila nepokorna; grešila sta, in zgubila lepi paradiž, srečni raj. Tudi mi nimamo srečnega raja na tem svetu, v jegov spomin o božiču lep paradiž napravljamo.

Bog se nas je vsmilil. Na unem svetu nam je še lepši paradiž, sveti raj pripravil.

Poslal je svojega Sina k nam, naj bi nam pot v sveti raj pokazal, in pa nam vrata v nebesa odperl, ktere nam je greh prvih starišev zaklenil.

Božji Sin Jezus se je malo dete vlegel. Marija ga je povila in v male jaslice

*) Božič ali Jezusovo rojstvo.

**) Paradiž se zove hišni kinč o božiču.

položila. To nam lične jaslice kažejo. Nepokorna sta bila Adam in Eva; s tem sta nam srečni raj zgubila. Pokoren je bil vsmiljeni Jezus; s tem nam je spet sveti raj zaslužil. Otroci! pokorni bodite tudi vi, če hočete srečni biti, ljubi Bogu in ljudem, kakor ljubeznjivi mladeneč Jezus, v malem mesticu Betlehemu rojen, v Nacaretu pa izrejen.

Kadar je bil Jezus dvanajst let star, sta ga Marija in Jožef v Jeruzalem vzela v tempelj na božji pot. Po dva dni hoda so imeli v Jeruzalemski tempelj, ker druge cerkve ni bilo. Jezus, božji mladeneč, je imel do veže božje veliko veselje. Lepo je molil in poslušal božjo besedo, ter je v tempeljnu ostal, ko sta se Marija in Jožef domu povernila.

Dan hoda prideta, in ne najdeta Jezusa med tovaršijo. Vstrašita se, in se hitro v Jeruzalem poverneta. Kde sta Jezusa najšla? Med učeniki je sedel, jim lepo odgovarjal, in jih prašal toliko modro, da so se mu vsi čudili, ki so ga slišali.

Kaj je Marija Jezusu rekla? „Sin! za kaj si nama to storil? Glej, žalostnega serca sva te iskala.“ Jezus odgори: „Kaj, da sta me iskala? Ali nista vedla, da moram v tem biti, kar je mojega Očeta?“ (v hiši božji, pri božjem nauku?) Jezus je šel ž njima v Nacaret, in je bil svojim starišem

pokoren. Rastel je ne le na starosti, ampak tudi na modrosti in ljubeznjivosti pri Bogu in pri ljudeh. Kako lepo je to! — Naj bi vsi otroci toliko pridni bili v cerkvi in doma, kakor je bil Jezus, mladeneč božji!

XXIV. Hoja za Jezusom.

1.

**Otrok po poti gre,
Pa iti kam ne ve;
Veli mu Jezus sam:
Veš, moje dete, kam?
Le hodi za meno?**

2.

**Le hodi za meno;
Bom dober vodnik tvoj.
Glej, to je ozka pot;
Ne zgubi se od tod,
In hodi za meno!**

3.

**Le hodi za meno;
Jaz hodim pred tebo,
Da te v nesrečen kraj
Kdo ne zapelje kdaj;
Le hodi za meno!**

4.

Le hodi za meno,
Se hudega ne boj;
Varno bom vodil te,
Da ne spotakneš se.
Le hodi za meno!

5.

Le hodi za menoj!
Tron sem zapustil svoj,
Da tebe peljal bom
V prelepi rajski dom.
Le hodi za meno!

6.

Le hodi za menoj!
Glej, majhen bratec tvoj
Sem hotel jaz postat',
Ti ložej pot kazat',
Le hodi za meno.

7.

Le hodi za menoj!
Saj sem prijatelj tvoj,
In te skoz smert in križ
Popeljem v paradiž.
Le hodi za meno!

Le hodi za meno!
 Glej, gor' je Oče moj.
 Kar zapove, lepo
 Stor' vse kot jaz zvesto,
 In hodi za meno!

XXV. Kako se v cerkvi vede.

1. Otroci! cerkev je veža božja. Pred živim Bogom stojimo, kadar smo v cerkvi. Z Bogom govorimo, kadar molimo. Kadar poslušamo božje nauke, Bog z nami govori. Kako čedno se imamo toraj v cerkvi vesti, da Boga ne razžalimo!

2. Če pred šolo v cerkvo hodite, šolske reči tičas v šoli pušajte. Kadar po šoli v cerkvo greste, orodje s sebo vzemite.

3. Po dva in dva, dekleta pa po dve in dve v cerkvo hodite, fantje naprej, dekleta za njimi, lepo tiho in mirno.

4. V cerkvi naj vsak na svoj odkazani kraj stopi, naj stoji ali kleči, lepo poje ali moli, kakor se vam ukaže. Po opraviilu spet v tem redu iz cerkve odidite.

5. Ob nedeljah in svetkih *) o pravem času v cerkvo prihajajte, le na vam odmerjen

*) Svetek ali praznik.

kraj hodite, božje nauke zvesto poslušajte, in pobožno molite.

6. Kadar pojete ali na glas molite, ne kričite preveč, temuč molite gladko in zložno. V procesijah ali obhodih lepo po versti hodite, molite ali pojte, kakor se vam naroči. To tudi storite pri pogrebih.

7. Kadar ob nedeljah ali praznikih po poldan k službi božji pridete, se tudi v šoli snidite, in iz šole po dva in dva v cerkvo pojdite, ako je šega taka. V cerkvi na svojem mestu keršanski nauk zvesto poslušajte.

8. Če ob odmenjenih dnevih k spovedi in k svetemu obhajilu greste, zberite se, če je mogoče, v šoli. Iz šole pojdite po dva in dva v cerkev. Lepo pobožno se nosite, in po svetem obhajilu mirno domu hodite.

9. V cerkvi in na vseh svetih krajih se spodobno in pobožno obnašajte, ter ne pozabite, da ste vpričo Boga. Ne ogledujte se v cerkvi, ne smejte se, igrač v cerkev ne nosite, ne letajte po cerkvi.

10. Molitvene knjižice imejte, in pobožno molite ali pojte iz njih. Ne hodite v stisko, in po dokončani službi božji pojdite iz cerkve v lepem redu, dečki naprej, dekleta za njimi, domu.

11. Po potu v cerkvo, kakor iz cerkve domu, spodobno hodite. Pozdravljajte tiste, kateri

vas srečujejo, in imenitnim osebam *) se odkrivajte in priklanjajte, kakor se spodobi.

12. Pred cerkvo se ne mudite, ne igrajte krog cerkve, ne hodite brez dovoljenja v turen, ne lazite po zidovju, in po stenah ne čerkajte. Le hitro v cerkvo stopite, in na službo božjo se pripravite. Po vedenju v cerkvi se pozna, kaj otrok velja, in kaj bo iz njega.

Mali R e m b e r t, naj mlajši zmed šolarjev, se je najčednejše obnašal. V cerkvi je pred oltarjem pokleknil, se je polagoma pokrižal, in se je mirno na svoje mesto podal. Ko so po potu drugi sošolarji in sošolarice trušali, je Rembert mirno svoj pot hodil. Sv. škof Anžgar ga vгляda, spozna modrega mladenča, pokliče jegove stariše, in jim reče, naj jemu Remberta za višje šole dajo. Veseli izročijo dobri stariši svojega sina svetemu škofu. Pridni Rembert zraste učen mož, imeniten škof, in je zdaj svetnik v nebesih.

Kakor se mlado drev'ce nagne,

Tako bo rastlo staro drevo.

Česar se mlado dete privadi,

Tega se starček odvadil ne bo.

*) Oseba ali persona.

XXVI. Spoštuj očeta in mater. *XII 58*

1. Kaj je delal Jezus v Nacaretu pri svojih stariših? — Sv. pismo pravi, da jim je bil pokoren. Jezus je vbogal Marijo, svojo božjo mater, in ji v domačih poslih *) veselo stregel. Pomagal je svetemu Jožefu, svojemu redniku, delati stole, mize in orala; ker je bil Sv. Jožef tesar.**) Pač je bilo lepo gledati božjega mladenča, kako je tesal, žagal in ver-tal, da bi si kruh prislužil!

Je bilo pa Jezusu treba delati? Ne, jemu so angeli stregli. Pokazati je hotel otrokom, kako naj stariše radi vbogajo, in jim delati pomagajo po svoji moči. Kar oče ukažejo ali mati rečejo', imajo otroci hitro in pa veseli storiti. Se obotavljati***), kisto deržati ali pa prašati: kaj mi bote dali? je gerdo. Starišem ukljubovati je hudobno, jim jezljati ali oporekati pa greh.

2. „Jernejček!“ so rekli oče, „idi h kovaču, in mu povej, da ga lepo pozdravim, in da sem ga rekel poprašati, jeli bi vtegnil naše konje

*) Posel ali opravilo.

***) Tesar ali cimperman.

***) Obostavljati se ali muditi!

podkovati? Potem teči v mlin, in poprašaj, ali smemo kaj mlet poslati?“ Jarnejček se je gerdo držal, kakor bi nerad šel. Berž jegov mlajši brat Markec skoči rekoč: „Ljubi oče! naj jaz k njemu grem; vse bom prav lepo opravil.“ Markec vzame svojo kapico in veselo dirja. V kratkem nazaj pride in pove, kako je svoje naročila opravil, kaj je kovač rekel, in kaj je v mlinu zvedel. Oče ga lepo pohvalijo rekoč: „Ti si vse dobro opravil.“ To je bilo Markecu veselje!

3. Ljudmilica je bila ravno tako berzna. Če so ji mati rekli: „Idi, in stori to ali tisto“ je hitro storila. Če so jo mati po kaj poslali, je urno prinesla. Le odkimnili so, če ni bilo kaj prav, in Ljudmilica je precej pustila. Kar je starišem le na očeh vidila, je veselo storila.

4. Martinek pa je bil ves drugačen. Če so mu oče kaj prepovedali, mu je zamrazilo. Če so mu mati kaj rekli storiti, se je jezno držal, je po času lezel, in ga dolgo ni bilo. Kaj mislite, koga so stariši rajši imeli, Ljudmilico ali Martineka? — Kaj je Martinek pogosto dobil, če ni hotel vbogati? — Komu hočete biti pa vi podobni, da vas bodo stariši prav radi imeli?

5. Vertoglavi otroci, ki vse kote obletajo, po izbi dirjajo, vse preveržejo, z vratmi treskajo, da okna klepečejo, so ljubim starišem velika

nadloga. Male otroke iz spanja budijo, ali jih dražijo, da se derejo, in delajo vsi hiši nepokoj. Takih otrok Bog nima rad; Bog je oče mira, pa ne nepokoja.

6. Pavlek je bil živ nepokoj, zdaj je na dvorišu na vse gerlo kričal in pokal, zdaj po stopnicah priropotal, zdaj po hiči skakaje stol prevračal, ali kaj na tla spustil, ali z dvermi treskal noter in vun gredé. Tako je dete izdramil, da se je začelo jokati. Mati so morali vse popustiti, in iti deteta tolažit. Ali ni to materi merzilo? Kaj so mati Pavleku storili?

7. Terezika je rada svojega malega brata dražila. Če je hotel fant kaj imeti, mu ni dala; zdaj mu je kako igračo po sili vzela in zgubila. Če se je jokal, mu je še huje ukljubovala. Vselej je bila nevoljna, kadar so ji ga rekli varovati. Za to pa tudi fantič ni hotel biti pri Tereziki. Jeze se je od nje privadil, se je gostokrat iz vsega gerla derl, in je ves hudovoljen, prepirljiv fant prihajal. Vse huđo je sestri povernil, kar mu je žalega storila. Kdo pa je bil temu kriv? — Kdo je otroka hudobe naučil? — Otroci! prijazni imate biti do svojih bratcov in sestic, da vas bodo tudi radi imeli.

8. Lizika je malo dete prav rada imela. Kakor se je zbudilo in jelo jokati, ga je hitro pozibala, pa mu zapela. Dostokrat ga je iz posteljice vzela, ga na svoje krilo posadila, mu košček kruhove skorjice žvekati dala, ali mu

s čim drugim poigrala. Dete je bilo prav rado pri nji, in mati so lahko tičas svoje dela opravljali. Lizika pa je tudi pri materi veliko veljala. In kaj bi ne? Pohlevne otroke tudi angeli božji radi imajo.

9. Deca, ki si jedi izbirajo, ki jim je kosec kruha prēmajhen, močnik preslabo zabeljen, *) so nehvaležni otroci. Otrok, ki se kuja, če mu ne dajo ali ne storijo, kar poželi, je šiba potreben, in kateri z jokom kaj dosiliti hoče, temu se dovoliti ne sme. Za svojovoljo je šiba naj boljše zdravilo. Sveto pismo pravi: „Neumnost je terdo vsajena v fantovo serce, pa šiba jo bo ispodila. Česar navadiš fantiča, tega se tudi starče ne bo odvadil.“

10. Jakec je hotel zdaj to, zdaj uno reč od svoje matere imeti. Če mu niso hitro dali, ali če so mu celo odrekli, se je čemeriti **) začel. Je pa zdaj hitro dobil, kar je poželed? Nikar. Mati so rekli: „Ravno zato, ker tako hočeš dosiliti, ne boš dobil.“ Jakec vidi, da s hudim nič ne opravi, in se po malem svoje gerde navade odvadi.

11. Mati so trem otrokom vsakemu eno jabolko dali. Franček je mermral, da je naj manjšo dobil. Mati so mu berž jabolko vzeli

*) Zabeliti ali začiniti.

**) Cemeriti se ali se jeziti.

rekoč: „Ali bi rad večje jabolko imel, France? Kdo če ž njim menjati?“ — „Jaz“ manjša sestra Jerica odgovori. Mati velijo: „Jerica, le vderži, kar imaš! Tvoj brat tega ni vreden. Kdor malega ne časti, tudi večjega ne dobi. Bom Francetu jabolko za jutro hranila in vidila, ali bo ž njim zadovolnejši?“ Drugi dan je bilo Francetu jabolko dobro.

12. Petrek ječmenove kaše ni rad jedel. Če so jo na mizo prinesli, je taki*) žlico položil in pisano gledal. Mati ga pogledaje rekoč: „Petrek! kaj ti ta jed ne diši? Nisi delal, kakor mi; za to ti ne diši jesti. Saj malo zajmi! Veliko jesti ne bi bilo zdravo za tebe, ker se ti kaša merzi.**) Da pa ti ne bi škodilo, denes nič drugega jesti ne boš dobil. Bom pa v prihodno ječmenove kaše večkrat skuhala, da se je po času privadiš. Škoda bi bilo, da ti tako zdrave in dobre hrane ne bi jedel!“

Jeli so mati prav imeli? — Kaj bo iz izbirljivega otroka? — Ali bode Bog takemu srečo dal? Petrek je hitro žlico pobral, in je prav rad ječmenovo kašo jedel.

Vsaka jed je božji dar;
Le izbirat' si nikar!

*) Taki, hitro, kmalo.

***) Merziti se ali gabiti se.

XXVII. Pridni otroci!

1. Pridni otroci starišem radi pomagajo, celo prosijo očeta in mater, naj jim kaj dela dajo. Po zimi stariši prinesejo otrokom sočiva, leče ali graha prebrati; po leti jim rečejo sad pobirati. Dekličiči materi v kuhinji pomagajo, jim kakih derv prinesejo, posodvo pomijejo, ali pazijo, da juha ne iskupi, kadar morajo mati kam oditi.

2. Hlapčiči pomagajo očetu pri živini. Zdaj jasli istrebijo, zdaj polagati pomagajo, ali ženejo živino napajat. Naj rajši dečki konje na vodo jezdarijo; pa jim je nevarno. Dobro se imajo varovati, da jih konj ne verže, ali pa od zadej ne ritne. Vol rad od spredej bode, prasič pa od strani kavsa in grize.

3. Ko je Julika iz šole prišla, so ji mati hitro kaj delati ukazali. „Pojdi, in zmotaj mi prejo z vretena, zvij mi cviren v klopčič. Pometi hišo, pobriši mizo in klopi. Pomij piskre, sklede in latvice, pa pomije verzi v pomi-jak. Nože in vilice čedno podergni, da se bodo svetili; pazi pa, da se ne vrežes, ali ne pikueš.“ Tako se je Julika dela privadila, in se naučila vsakega posla se prijeti. V svojem dvanajstem letu je že precej gospodinjiti znala.

„Vi ste vendar srečni, da imate tak pridno hčerko,“ je rekla soseda materi. „Vaša Julika je še tako mlada, pa vam že povsodi pomaga. Moja Metka ni taka.“ Mati so rekli: „Meni je to prav, da za večje šolarje po poldne šole ni. Tičas Juliko doma k delu priganjam, da se mi dela ne odvadi. Služi mi že, kakor srednja dekla. Upam, da bo sčasoma tudi dobra gospodinja. Kako se je Juliki dobro zdelo, da so je bili mati toliko veseli! Otrok, kateri stariš em veselje dela, je na srečo vsi družini, naj le pši cvet očetu in materi. Ali, žali Bog, da je malo takih!

4. **M a k s e l j** je bil cel nemarnež. Ako je čutil, da bi mu stariši kako delo izročili, jo je tiho za zidom potegnil, in se vso večerko po vesi potepal. Mati so večkrat rekli: „Kaj bo iz tega dečka? ves dan se okoli klati, obutev dere, se ne uči, in nama nič ne pomore; je in pije zastonj. Še jezo in pa stroške imava ž njim!“ „Veš kaj, Marina!“ rečejo oče, „služit ga dajva, naj si ptujega kruha pokusi.“ Stariši dajo Makseljna čredniku v službo. Živež in pa osem goldinarjev so mu za plačo izgovorili. Ali Makseljnu je bila vsakdanja hrana preborna;*) tudi oblačilo je na paši pri svinjah hitro rastergal. Na živino ni pazil, in po gosto

*) Boren ali recen.

svinje v škodo pušal. Ljudje so svinjarja čredniku zatožili, in on ga je prav hudo pretepel. Ker se ni poboljšal, ga zadnjič clo proč spoka. Donu k starišem si zdaj Makselj ne upa, v službo ga nikdo ne vzame. Kaj mu je začeti? — Kruha mora prositi. — Tako se otroku godi, ki v svojih mladih letih ne vboga, in delati noče.

Mlad berač je star tat, pravijo ljudje; in ravno ta se je tudi Makseljnu pripetila. *) V domačem kraju mu niso hoteli vbogajme dajati, ker so ga poznali, v neznane kraje se poda; pa tudi po drugih krajih pri enih hramih malega kaj dobi, pri drugih pa nič. Po gosto so ga kregali. „Po kaj k nam hodiš?“ so djali, „v svojem kraju berači; **) mi imamo za svoje sirote skerbeti. Ako si priden in pa potreben, bodo te tvoji znanci in sosedje preživili; če si pa malopriden šterc, bi imeli greh ti kaj podariti.“ Spet drugi so mu djali: „Oj ti mlad potepenec: bi bil že za mnogotero delo. Zakaj pa zlužit ne greš? Pri svojem potepanju se boš krasti privadil.“ Ta beseda je bila resnica. Prišel je k hramom, kder ni bilo nikogar doma, ali le kak otrok. Sem ter tje je kaj skrivaj izmaknil in odnesel. Če je najšel priliko, ***) je tudi v shrambe zlezal in kradel. V kratkem

*) Pripetiti se ali primeriti se.

**) Beračiti ali petljati.

***) Prilika ali priložnost.

so ga zapazili, zgrabili, in ga na sodbo gnali. Kako se je tatu godilo, se lahko ve. Glejte, kam pride mlad lenuh! Kdor ne dela, naj tudi ne je.

5. Pridni otroci stariše za vsako reč poprosijo, pa tudi za vse lepo zahvalijo, naj bo veliko ali malo, naj jim bo prav ali ne. Starišem izmikati, jih golufati in jim skrivaj jemati, je greh. To le razbojniki delajo; in kdor tako dela, je razbojnikov prijatelj, pravi sveto pismo. — Deca! deca! lepo stariše imejte, dokler jih imate. Pride čas, ki bi jih radi slušali, pa jih imeli ne bote. Stariše bote pokopali, blagoslov šterte zapovedi pa vse žive dni imeli, če ste očeta in mater spoštovali.

XXVIII. Bogaboječé dete.

1.
Dvoje očes imam,
Ki svetlo gledajo
Zdaj zemljo, zdaj nebo,
Da lahko vse spoznam.
Oči so ljubi, božji dar;
Le greha gledati nihar!

2.

Ušesi dve imam;
Kax mati rečejo,
Mj oče prasaajo,
Hitro odgovor dam.
Ušesa so tud' bojni dar,
Poslušal' greh, Bog me obvar'!

3.

'Mam jerik od Boga,
Da lahko pojem, govorim,
Potožim se in zakričim,
Koder je kaj hudega.
Obraca se mi jerik rad;
Pa ne opravljal', ne lagat'.

4.

'Mam tudi roki dve,
Vsa vsaki roki prstov pet
Z njim' pisat', vsako reč' prijel',
Brav zdravi ste obo

Ž njim' delati, ne pa igrat',
Ž njim' služiti, ne pa jemati.

5.

Dve nogi tud' imam,
Da lahko skačem in stojim,
Od doma grem, nazaj letim,
Se kamorkol' podam.
Potepat vendar se ne grem,
In škode delati ne smem.

6.

Imam še eno reč:
Mi v persih kljuje dni, noči,
Perce, ki ljubiti želi,
Kar mu je naj bolj všeč.
Naj ljubi ljubega Boga,
Kateri me tak' rad ima.

XXIX. Hvaležni sin, Egiptovski Jožef.

XIII 68.

„Kdor se Boga boji, spoštuje svoje starše.“ To resnico nas uči Sv. Duh, in nam jo Egiptovski Jožef, da nič lepše, pokaže.

Jožef je imel dobrega očeta Jakopa, pa zlo hudobne brate. Rad je bogal očeta, in prav radi so zalega Jožefa imeli. Jožef z razujzdanimi brati ni potegnil, za tega del so ga malopridni bratje čertili, in prodali ptujim ljudem v Egipet, v daljno ptujo deželo.

Jožef je v ptujem kraju Bogu zvest ostal, in je svojega gospodarja pošteno služil. Prav rad ga je imel, in mu vse zaupal. Nesramna žena hoče nedolžnega Jožefa v greh zapeljati, ali Jožef se je Boga bal, in zbežal rekoč: „Kako bi toliko hudobijo storil, in zoper svojega Boga grešil!“

Po hudobni ženi krivo zatožen, je bil nedolžni Jožef v ječo zapert. Huda se mu je godila; pa rajši je vse prebavil, kakor da bi se bil Bogu zameril. Več se je bal Boga, kakor ljudi. Bog pa Jožefa tudi ni zapustil. Dal mu je toliko modrosti, da je kralju čudne sanje prav razložil, in kralj ga iz ječe na svoje mesto povzdigne, ter ga za malega kralja (svojega namestnika) postavi.

Poglejte, tako Bog za svoje skerbi!

Srečni Jožef svojega starega očeta ni pozabil. K sebi je starčeka povabil, najbi se očetu na stare dni dobro godilo. Jožef, ki je bil prvi za kraljem, se ni sramoval očeta, starega pastirja. — Jakopu naproti teče, ga objame, ljubeznjivo kušuje, in veselja se joče. Dal je

očetu naj boljši kraj za prevžitek, jih je z vsem potrebnim oskerboval, in lepo imel do smerti.

Na smertni postelji Jožef svojega očeta ni zapustil. Lepo jim je stregel. Ko so vmerli, jim hvaležno oči zatisne, in jih pošteno pokopa, kakor so mu bili naročili.

Otroci! tako spoštujte očeta in mater, da bote dolgo živeli, in da se vam bo dobro godilo.

XXX. Otrokom desetero zapovedi.

1. Otroci! iz serca ljubite stariše, in prav radi jih imejte. Oče in mati so prvi dar božji; perve jih za Bogom ljubite.

2. Pokorni bodite svojim starišem, storite hitro, kar vam zapovejo, opustite, kar vam prepovejo.

3. Otroci! veselite se, če so oče in mati zdravi in veseli; vošite jim, naj bi dolgo, dolgo živeli. Starišev dolgo življenje je sreča poštenih otrok.

4. Lepo pohlevno z očetom in materjo govorite, žal besede nikdar jim ne recite. Kdor starišem žalost dela, jim mertvaško jamo koplje, pa bo hitro sam v njo padel.

5. Storite starišem prijazno, kar jim na očeh poznate, da bi radi imeli. Če ste jih razžalili, le hitro jih za odpušenje prosite, da vas Bogu ne zatožijo; to ne bi bilo dobro za vas.

6. Pošteno od svojih starišev govorite; in če kaj slabega vidite ali slišite, za očeta

ali mater molite. Kdor stariše gerdo opravlja, zapravlja sam sebi dobro ime.

7. Ne sramujte se svojih starišev, naj so si ravno vbogi in revni; vaš oče in mati so vendar, in ostanejo, naj bi bili vi še toliki in taki gospodje ali gospe.

8. Strezite lepo starišem na stare dni, kadar oslabijo; sebi pritergujte, in jim podajajte. Oče in mati so vam tudi to storili, ko ste še majhni bili; hvaležni jim to povračujte!

9. Če vam vmerjejo oče ali mati, pošteno jih pokopljite, in spolnite na tanko jih poslednje sporočilo. Kerdo bi bilo se za jih premoženje tergati ali pa tožiti.

10. Molite za stariše svoje, žive in mertve. Molitev otrok očetu in materi veliko pomaga, in je drag denar, kterega v nebesih dobro poznajo.

Vse to šterta božja zapoved otrokom veleva; in ta zapoved je prva, ktera otrokom srečo in dolgo življenje obeta.

XXXI. Kdo so naši stariši? *XXV 26*

1. Naša naj bližja rodbina so nam dobri oče in naša ljuba mati, kteri so nas rodili. Mala deca jim pravijo atej in mama; odraseni jih imenujejo stariše. Za Bogom so nam stariši prvi dobrotniki.

2. Našega očeta brat so nam stric, in jih žena so nam strina. Brat naše matere so nam ujec, in jih žena so nam ujna ali ujkinja. Stričevi in tudi ujčevi sini so nam

bratrani ali bratrance; jih hčeri pa bratrane ali bratranke

3. Očeta našega in naše matere sestra so nam teta, jim pravimo ljuba tetka ali tetica, jihovemu možu pa tetec. S sinom naše tete smo si sestrani ali sestriči; tetine hčeri so pa sestrane ali sestranke.

4. Ljubega strica in strino, ujca in ujno, pa tudi teto in tetca (tetinega moža), ki jih za strica imamo, spodobno spoštujmo. Radi nas imajo, in bodo skerbeli za nas, če nam Bog stariše vzame, in bomo sirote brez očeta in matere. Bratrane in sestrane ljubimo, in jim radi kaj dobrega storimo, da ne bi rekli, kakor pregovor pravi, da je naša žlahta raztergana plahta.

5. Poštujmo tudi svojega botra in botro, ki jim tudi kum in kuma, gotej in gota ali gotejca pravijo. Oni so nas k svetemu kerstu nesli, in so za nas poroki bili, da bomo pridni, pravični kristjani. Naša duhovska žlahta so, in bodo na sodbi za nas odgovor dajali.

Ako starišev in druge vsmiljene žlahte ne bi imeli, bi naši botri za nas skerbeli. Veliko hvale smo jim dolžni.

6. Če nam nemila smert očeta vzame, in se naša mati, zapušena vdova, spet omožijo, dobimo očuha ali očima.

Ako nam pa mati vmerjejo, in se naš oče, vdovec, oženijo, dobimo mačeho za mater.

7. Po mačehi in očimu dobimo popoli brate in popoli sestre. Očim in mačeha nas za pasterke in pasterkinje imajo; mi pa očuha in mačeho moramo lepo imeti; saj so tudi naši stariši — ljubiti po

poli brate in po poli sestre naše; saj smo vsi božji otroci.

8. Naši predstariši so naš ljubi dedek in babica, ki jim tudi pravimo stari oče in stara mati. Oni so oče in mati naših starišev, so nas zibali in lepo pestovali, pa prav radi so nas imeli; tudi jih spoštujmo!

9. Stariši našega dedeka in naše babice se imenujejo naš prededec in naša predbabica. Oni, prededje naši, so že davno pomerli; mi jih nismo poznali, tudi oni nas ne; pa so vendar za nas skerbeli, kakor slišimo od njih praviti, hvaležno smo jih pomniti dolžni.

10. Vsi naši spredniki se imenujejo naša stara žlahta ali naša prednja rodbina. Bili so naši dobrotniki, so nam zapustili drago domovino in pa pravo sveto vero. V časti svoje starodavne sorodnike imejmo, pa ohranimo skerbno svojim naslednikom, kar so nam oni izročili. Tako bomo dobrih starišev hvaležni otroci.

Oh, predraga domovina,

Mojih dedejev lastnina!

Tebe ljubim in častim.

Kder je moja zibka stala,

Oh, dab' tudi glav'ca spala,

Kadar časno zapustim!

XXXII. Kako za poštenje skerbimo.

Otroci! ktere cvetice so vam ljubše, dišeče ali smradljive? — Za kaj so vam pisani klinčki *) in belorudeče vertnice **) ljubše od nedišečih solnčnic? — Deca! kar je rožicam žlahtni duh, to je človeku poštenje. Poštenje nas Bogu in ljudem ljubeznjive dela. Poštenje je na tem svetu naše naj dražše premoženje; od mladih dni se morate učiti za poštenje skerbeti.

1. Kdor hoče pošten biti, se ne sme potepati, ne v slabe tovaršije hoditi. Smola se roke prime, slaba tovaršija pa pridnega otroka. Hitro se pohujša in svoje poštenje zgubi. Lahko poštenje zgubimo, zgubljeno težko zadobimo.

Tomažek je rad k Videku v vas hodil. Mati so ga svarili: „Tomažek! meni ni po volji, da se z Vidkom tovaršiš. Janezek je pridnejši; k njemu hodi.“ Tomažek pa matere ni vbogal, in je vseskoz le k Videku hodil, in se je od njega veliko hudega naučil. Nekdaj ga Videk napelje, da v sosedov vert zlezeta sadja krast. Obadva so na tatvini zgrabili. Kaj se vam zdi, kako se je jima po tem godilo? Ali nista po vsi vasi v veliko sramoto prišla? — Gospod fajmošter so šolskemu gospodu rekli: „Kaj takega ne bi bil od Tomažka mislil; poprej je bil prav priden! Pa je že tako. Slabe tovaršije so poštenja morije.“

*) Klinček ali nagelj.

**) Vertnica ali gartroža.

2. **Kdor** hoče pošten biti, se ne sme nigdar zlagati, marveč ima vsak čas resnico govoriti. „Oče laži je hudobni duh; on se je prvi Evi zlagal.“ Po tem so vsi lažnjivci in lažnjivke otroci hudega duha. **Bog** ne daj tega! **Lažnjivec** drugači misli, kakor govori, zato, da bližnjega v zmoto spravi. **Svetohlinec** se pobožnega hlina ali dela, kakor da bi sveto živel, v sercu pa je hudoben. **Hinavec** se nam prijazno prilizuje, in sladko govori, v sercu pa nas zaničuje, in nam hudo želi. **Jezus** pravi: „**Gerje** hinavcom! **Pobeljenim** stenam so podobni, ktere so lepe od zvonaj, gerde od znotraj.“ **Obrekovavec** čez bližnjega laže, in pravi slabe reči, kar ni res, krade poštenje in dobro ime, lažnjivo druge toži, in krivo priča. **Hujši** je tat, ki jemlje dobro ime, kakor tisti, ki denarje krade. **Denar poverneš**, **vzetega poštenja** pa ne.

Laže se v sili, kadar se kdo šibe ali kake škode boji. **Pa** bolje je škodo in tudi šibo terpeti, kakor lagati. **Sveto pismo** uči, da lažnjivec dušo vmori. **Laže** se v šali za smeh; ali za smehom pride jok. **Ali** ste slišali praviti od lažnjivega pastirja?

Janezek, gerd lažnjivec, je pod košato goro ovce pasel. **Enega** due si malopridno šalo vbere, in začne na ves glas kričati: „**Volk gre! volk gre!**“ **Na** njegov krič prihitijo ljudje z vesi s koli, z vilami in sekirami volka vbijati. **Ker** ne najdejo volka, se domu povernejo; **Janezek** se jim pa posmehuje. **Drugi dan** **Janezek** spet na vse gerlo kriči: „**Volk! volk!**“ **Pride** ljudi nad volka, pa ne, kolikor poprejšnji dan.

Nevoljni gredo, glave otresaje, domu. Janezek pa se smeje, in se veselja po kolenih tolče. Je li bilo to prav? — Tretji dan pa volk zares pridere. Janezek vpije: „Joj! pomagajte! volk, volk!“ Pa ni bilo človeka na pomoč. Volk lažnjivca zgrabi in razterga. Taka se poslednjič lažnjivcom godi.

3. Kdor hoče pošten biti, ne sme skrivaj jemati, temuč mora za vse prositi, kar ni njegovo. Z malim se začne, z velikim se neha.

Florjanek je nekdanj ljudski sklepec *) domu prinesel. Oče ga vprašajo: „Kde si dobil nožič?“ Jeclja je Florjanek odgovori, da ga je najšel. „Kde si ga najšel? Le taki **) povej!“ Jokaje Florjanek jeclja: „V Boštjanovi hiši.“ Oče Florjaneka za roko k Boštjanu peljejo, in zvedo, kako je Florjanek nožič skrivaj s police vzel, in ga v žep ***) vtaknil. Florjanek je moral vkradeni sklepec na tisti kraj položiti, kder ga je vzel, soseda za odpušenje prositi, in je bil doma za tatvino in laž oistro tepen. Oče so rekli: „Nesrečen otrok! kaj bi iz tebe prirastlo, ko bi se krasti navadil.“

4. Kdor hoče pošten biti, mora najdeno stvar nazaj dati. Blago najdeno, pa ne nazaj dano, je vkradeno.

Matičku so v mladih letih stariši pomerli. Sosed ga za rejenca vzame, in prav bogaboječega izredi. Ko Matiček ob cesti drobnico pase, jezdi mimo jega imeniten gospod,

*) Sklepec ali mali nožič.

**) Taki ali pree, kuj, hitro.

***) Žep ali varžet.

kteremu nekaj svetlega izpade. Matiček hiti gledat, in na! zlato žepno uro pobere. Urh, jegov tovariš, pravi: „Uro bova prodala, in denar med-se razdelila.“ „Bog obvari!“ reče Matiček. „Najdeno blago se mora gospodu odrajtati, ki ga je zgubil.“ Izgovori, in za gospodom dirja. V dobri uri do kerčme prisope, pri kateri vidi obsedlanega konja privezanega. Matiček v kerčmo gre, in gospodu najdeno uro poda. Gospod mu lepo rešvo *) ponudi, ali Matiček se brani rekoč, da ni toliko zaslužil, in se mahoma na pašo poverne. Pošteno ravnanje gospodu dopade, ki je bil bogat tergovec **). Hitro za Matičkom jaše, izprosi ga od rednika in ga da v šolo. Matiček se izučil, k tergovcu v službo stopi, in se tako verlo obnaša, da mu tergovec svojo hčer za ženo da, in po svoji smerti vse premoženje poroči. — Jeli Matiček prav storil, da ni Urha slušal? — Otroci! kadar kaj najdete, lastniku hitro odrajtajte; ako ne veste, čigavo je, dajte na oznanilo.

5. Kdor hoče pošten biti, ne sme zdražbe delati, ne brez potrebe tožiti. Ljubi mir Bog ljubi, gerdi prepir pa sovraži. Le mirne otroke Bog rad ima.

Matevžek je na večer po večni luči Nežici večernico kazal rekoč: „Le poglej, sestrice, kako lepo večernica na nebu miglja! Ni lepše zvezde.“ Nežica pravi: „Meni pa se juternica bolj dopade; ona veliko lepše sveti.“ „Ni res!“ se začne Matevžek prepirati, in se prav hudo

*) Rešva ali dar za najdeno blago.

***) Tergovec ali kupčevavec.

za Nežico kara. *) Na to oče pridejo, in ko zaslišijo, za kaj se vjedata, pravijo: „Oj, nevedna otroka! saj niste dve zvezdi; ravno tista zvezda tudi v jutru sveti, in jo imenujemo juternico ali danico; kadar pa na večer syeti, ji pravimo večernica.“

Nacek je rad zdražbe delal. Hitro je k materi tekel in tožil, če je kdo kaj storil, ali kako posodo potrupal. Mati posvarijo Nacka nekoč: „Ti me neprenehoma jeziš, ker za vsako reč tožiš, kar ne bi bilo treba. Če vsakega karam, ki ga ti zatožiš, bodo tebe čertili, in te za žlabudravca imeli. Ali bo to tebi prav? Jeli si ti vesel, če se jaz nad drugimi jezim? Tudi ti pogosto kaj storiš, kar ni prav; jeli bi se tebi dobro zdelo, ko bi ti povračali, in te hitro zatoževali? Cesar sam rad nimaš, tudi drugim ne delaj. Povedati si mi pa dolžen po resnici, kar te poprašam, ali če kaj hudega vidiš.“

6. Kdor hoče pošten biti, ne sme drugih ljudi dražiti, jih ne oponašati, ubogim ne nagajati, temuč popotnike in sosedé pri miru pustiti.

Prerok Elizej je bil star, častitljiv mož. Šel je nekdej v malo mesto Betel, ktero je na hribu stalo. Ko je počasi navzgor stopal, pridejo malopridni fantje iz mesteca, in zasmehujejo starčka, ker je imel malo las na glavi, Kričali so: „Plešec, plešec, pojdi gor!“ Elizej je bil s tem zelo razžaljen, ter je povzdignil svoje oči k Bogu. In glejte! ko bi trenil, je prišla kazen **) božja nad hudobne otroke. Dva

*) Karati ali kregati se.

**) Kazen, kaštiga ali štrafa.

divja med veda pridere iz hoste, planeta nad fantaline, in jih raztergata dva in štirideset. — Kaj bo pa Bog takim otrokom storil, ki berače dražijo, sirote oponašajo, popotnikom gerdepriimke dajejo? — Oh, deca! varujte se zaničevati stare ali neznane ljudi! Bog za nje skerbi; jega žalite, če vbožčke žalite.

7. Kdor hoče pošten biti, se ne sme hudo vati, nikogar z nadevki ali gerdimi besedami pitati, marveč pohlevno, pametno govoriti. Lepa beseda lepo mesto najde, gerda se pa zaverne, in tistega zadene, ki jo izgovori.

Jurče ni vedil za jek ali hostni glas. Ko si za logom žvižga in poje, ves židane volje v gojzd zavpije: „Hop! hop!“ Taki se mu iz gojzda oglasi: „Hop, hop!“ Kdo me oponaša? Jurče sam pri sebi misli, in še enkrat glasneje zavpije: „Kdo si pa?“ Tudi jek mu reče: „Kdo si pa?“ Jurče se razjezi in zavreši: „Ti si bedak!“ Tudi iz hoste mu odgovori: „Ti si bedak!“ Jurče razkačen še gerje besede daje, pa ravno tako gerde nazaj dobiva. Jurče misli, da je kak hudoben paglavec *) v gojzdu, kateri ga vkarja, po šumi **) leta, in iše ves serdit, pa nikogar ne najde,

Ves nevoljen in spehan pride Jurče domu, in materi toži, kako ga je hudoben fantin v gojzdu dražil. Mati pa pravijo: „Jurek! veš, da sam sebe tožiš! Nisi slišal drugega, kakor sam svoje besede. Ali ne veš, kako si večkrat svojo podobo v čisti vodi gledal? Tako si tudi

*) Paglavec ali malopridnež.

***) Suma, hosta ali les.

svoj glas v gojzdu slišal. Če bi bil lepo besedo zaklical, bil bi tudi lepo besedo zaslišal. Temu glasu se pravi jek ali hostni glas. — Ravno tako se pa tudi ljudem na svetu godi. Kakor mi z drugimi ravnamo, tako veči del oni z nami ravnajo. Naj mi druge lepo imamo, bodo tudi drugi nas lepo imeli. Ako smo pa mi gerdi in odljudni, tudi nas ne čaka nič boljšega. Kakor kdo drugim posojuje, tako se mu povračuje.“

8. Kdor hoče dobro sloveti, mora prijazen in postrežljiv biti, ne iz dobičkarije, temuč iz keršanske ljubezni, ne za vsako stopinjo darov jemati. „Bog poverni!“ *) je veliko vredno plačilo.

Feliks, ubožnih starišev sin, je v Laški deželi svinje pasel. Stariši so ga lepo učili, kako naj do vseh ljudi bo prijazen, in naj rad postreže, komur premore. Nekega dne častitljiv menih mimo pridejo, in pastirje prosijo, naj jim eden pot skoz dobrovo pokaže. Nobeden noče iti, ker je bilo gerdo vreme. Feliks prijazno pristopi, se redovniku spodobno odkrije, in popotnika lepo spremi. Gredé Feliksa vsaktere reči vprašajo. Feliks jim na vseprav pametno odgovori. To se menihu toliko dopade, da Feliksa po dovoljenju starišev v svoj kloster vzamejo, in v šolo dajo. Feliks se je močno dobro učil, je postal mašnik, škof, kardinal, in poslednjič papež po imenu Sikst V. Jegovi odljudni verstniki pa so svinjski pastirji ostali. — Utroci! kako bote vi storili, kadar vas popotniki srečajo? — Kaj bote storili, kadar vidite, da kak gospod k vam pride? —

*) Bog poverni, Bog plati ali Bog lonaj!

XXXIII. Kako se vpricho gospode obnašati. XVII 104

1. Kadar duhovnega ali drugega gospoda na poti srečaš, in se približaš, odkrij se jim, in jih ob enem prijazno poglej. Posvečenemu mašniku roko kušni. Dekleta se jim naj priklonijo, in jih po domači šegi pozdravijo.

2. Ako hočeš h gospodu iti, si pred pragom obuvale osnaži; po zimi stepi tudi sneg. Poprašaj, so li doma, in če smeš k njim. Rahlo na vrata poterčaj, in če nihče „noter!“ ne reče, še drugič in tretjič poterčaj, pa močnejše. Ako se še ne oglašijo, poterpi. Pred vratmi poslušati je gerdo, skoz okna v izbo lukati še gerje. Kadar pa rečejo: „Le noter!“ vrata na lahko, pa ne na stežaj odpri, in tudi na lahko zapri.

3. Postoj pri dverih, dokler te ne pogledajo, ne pozdravijo, ali ne pobarajo. Na to se jim prijazno prikloni, in zastopno povej, kaj hočeš. Klobuk, plajš in druge take reči se ne smejo na mizo ali na stol devati, tudi se ne smeš vستي, dokler ti ne rečejo. Sedé se ne gugaj, na steno ne prislanjaj; stojé imej roke po strani, sedé pa na krilu ali na mizi, nog pa križem ne devaj.

4. Gospodu v oči gledaj, pa ne preblizo. Ne trebi si zobov, ne nosa. Če se ti zeha, ali če se ti hoče kihniti, usta z robcom *) zakrij. Po izbi

*) Robec ali ruta.

se ozirati, kakor bi česa iskal, ni pristojno. Če se komu kihne, reci: „Bog pomagaj!“ pa se mu tudi prikloni, če je imenitnejši od tebe.

5. Ne pljuvaj po tleh, ampak pljuvalnika poiši. Se z rokami po tleh vsekovati, ali pa z rokavom brisati je gerdo. Čist robec*) za to imej.

6. Pri gospôdi se predolgo ne mudi, ne jemlji v roko ptujih reči. Kadar posel opraviš, se priporoči, vstani in stol v kraj postavi. Tudi deželskemu gospodu ali gospe se roka kušne, katerim smo dolžni posebno hvalo in čast.

7. Kadar gospod k hramu pridejo, stopi jim na proti. Reci jim, da se veseliš jih v svojem domu viditi. Odpri jim dveri; in le za njimi v izbo stopi. Če se odkrijejo, primi jim klobuk, ter ga na čist kraj položi. Ponudi jim sedež za mizo, sam pa pred njimi stoj, dokler ne rečejo, da se vsedeš.

8. Če se začnejo odpravljati, jim klobuk podaj, in jih zahvali za obiskanje. Posprejmi jih; in vikši ko so gospod, dalje pojdi z njimi.

9. Če greš s kakim gospodom, daj jim desno stran, ti pa na levi hodi. Herbta jim ne obračaj, pa tudi pred njih ne stopaj.

10. Če govoriš z imenitnim gospodom, ne pokrij se, dokler ti ne rečejo. Vikši ko so gospod, nižje se jim prikloni. Se gospodu skrivati je po divjaško, se vtajevati i lagati, da te ni doma, je greh. Bog ima svoj namestnike na svetu, duhovske in deželske. Kdor jih zaničuje, Boga zaničuje.

*) robec ali ruta.

XXXIV. Kako se imamo obnašati vpričo ljudi svoje verste. *XIII 108*

1. Pametno in pošteno hodi svoj pot, ne krili z rokami, ne govori sam s sabo. Ogiblji se pijancov in pa prepirljivcov.

2. Ako te kdo kaj popraša, prijazno povej, če smeš; ako ne smeš, molči, pa ne laži nikoli! Ne vprašaj vsakega, kdo je, kamo gre. To pravico le župani in žandarmi imajo.

3. Kadar srečas znanca, prijazno mu roko podaj rekoč: Bog daj srečo! Bog daj zdravje! — Poprašaj, kako se mu kaj godi i. t. d.

4. Kadar prideš v vptujo hišo, le klobuk z glave, ker pod streho ne deži. Pozdravi domače rekoč: Hvaljen bodi Jezus Kristus! Dobro jutro! Dober dan! Dober večer vam Bog daj! i. t. d.

5. Povej razumno, po kaj prideš, po tem se vsedi, če ti rečejo. Tako dolgo čakaje posedati, da bi te prašali, kaj bi rad, ni lepo in potrata časa.

6. Odhajaje reci priljudno z Bogom! ali: z Bogom ostanite! Nič ne za-merite!

7. Če ravno na obed naletiš (kar ni lepo), reci jim! Bog žegnaj! Dobro slo! Zobe prodajati ali pa žlice šteti se ne spodobi; če te pa povabijo, ne brani se predolgo.

8. Rad govori, pa drugim v besedo ne segaj, in pomisli pred, kot zineš. Molči, dokler drugi govorijo.

9. Ne obrekuj, ne govori od bližnjega slabih reči, pa tudi sam sebe ne hvali. Kadar dobrega govoriti ne veš, molči; tudi beseda človeka vbije.

10. Gerdo, nesramno kvasiti, pa tudi poslušati klafanje, ali se nečistim rečem sme-jati je velik greh. Jezus pravi, da bi takim bolje bilo, naj bi se jim mlinski kamen na vrat obesil, in v globočino morja se potopili taki gerdi ljudje.

11. Kleti in rotiti se je velik greh, druge pikati in zamero delati je zoper keršansko lju-bezen. Ako pa tebi kaj zamerzi, le tiho de-set naštej, predenj kaj rečeš; naj se ti jeza ohladi, po tem bo prav.

12. Brez potrebe ne prašaj, kako se drugi obnašajo; kdor za drugimi preveč iz-veduje, rad sebe pozabi.

13. Ne pravi vsega, kar slišiš, ampak dobro razloči, kaj je povedati, kaj zamolčati. Skrivnost se razodeti ne sme, ako ni višja dolžnost; kdor vse drugim pove, temu se nič ne zaupa, in vse se ga rado ogiblje.

14. Preveč zijati ali se preglasno sme-jati nikar! Tudi kašelj z rutico zasta-vljaj, da koga ne okašljaš.

15. Ravnaj se po pametnih, omika-nih ljudeh; robustih ne posnemaj. Česar prvič prav ne storiš, drugi krat popravi, in se poštene šege vadi.

Otroci! lepo, pošteno in pravično se ob-našajte, in rastite ne le na starosti, ampak tudi na modrosti in ljubezni pri Bogu in pri ljudeh, kakor vsmiljeni Jezus, vaš božji prijatelj.

XXXV. Jezus prijatelj otrok.

Vsmiljeni Jezus, naš izveličar, pridne otroke naj raji ima. Ne bomo otroci tudi Jezusa čez vse ljubili? Oh, ljubimo Jezusa; saj nas je on ljubil pred, kot smo ga mi poznali.

1. Bilo je že pozno v večer, in solnce večerno je že za gore šlo. Jezus je doučil, je težkega dela truden, in počitka močno potreben. Zdaj pa še matere svojo deco pripeljejo, in otroke na rokah prinesejo, ter k Jezusu tišijo, naj bi jih blagoslovil. Učenci branijo, Jezus jim pa reče: „Pustite otročiče k meni, in ne branite jim, ker takih je božje kraljestvo.“ Na to deco objema, roke na nje polaga, in jih blagoslovi. — Oh, kako lepo in pa veselo je to! — Ako otroci nedolžni vmerjemo, lahko v nebesa pridemo; nebeško kraljestvo je naše.

2. Drugi krat so se učenci prepirali (kar ni bilo lepo) in so k Jezusu pristopili rekoč: „Kteri bo naj večji v nebeškem kraljestvu?“ Jezus otroka pokliče, ga v sredo med učence postavi, in pravi: Resnično vam povem, če se ne premenite, in ne bote kakoršni so otroci (ponižni, preprosti in ljubeznjivi) ne pojdete v nebeško kraljestvo. Kdor se poniža, kakor to dete, on je vikši v nebeškem kraljestvu.“ — Kolika čast za pridne otroke! Jezus otroka svojim aposteljnóm v izgled*) postavi, ako je pohleven in pa ponižnega serca.

*) Izgled: ali eksempl.

3. Vsmiljeni Jezus je za pridne otroke porok in plačnik. Obljubil je: „Kdor sprejme takega otroka v mojem imenu, on mene sprejme.“ Dalje: „Karkoli kteremu izmed malih storite, to ste meni storili, to bom povernil, kakor bi se bilo meni zgodilo.“ Ne bodimo žalostni, če smo ubožčeki, če nimamo očeta, če nimamo matere, ne oblačila, ne svoje strehe. Le pridni bodimo! Jezus nam hoče dati dobre ljudi, ki nam bodo kruha dajali, nam suknjico kupili, in nas v šolo pošiljali. Vsmiljeni Jezus jim bo za nas povernil.

4. Jezus ojstro tiste strahuje, ki nedolžne otroke v greh napeljujejo. Jezus veli: „Kdor pohujša kterega izmed malih, kteri v mene verujejo, bi mu bilo bolje, da bi se mu obesil mlinski kamen na vrat, in on se potopil v globočino morja.“— Oh, koliko je naša duša vredna, da Jezus toliko za nas skerbi! Le skerbimo tudi mi, da svoje duše ne pogubimo, ali pa koga v hudo ne zapeljemo.

5. Otroci so tudi Jezusa radi imeli, in mu očitno hvalo peli rekoč: „Hozana t. j. hvaljen bodi visoko Davidov sin!“ Ta sveta pesem hudobnim pisarjem ni bila všeč. Jezili so se, in rekli so Jezusu: „Slišiš, kaj otroci pravijo?“ Jezus jim reče: „Kaj pa da! Ali niste brali, kaj je v svetem pismu zapisano: „Iz ust otrok in doječcov si bo (Bog) hvalo napravil?“ Hvalimo radi tudi mi Jezusa, lepe pesmice mu pojmo, in pa tako sveto živimo, da nas bo Jezus vesel.

XXXVI. Dobro jutro za otroke.

XXIII 154

Priden otrok zjutraj zgodaj vstane, da ga solnce na postelji ne najde. Predolgo poležavati ni zdravo; se premagati in hitro vstati je zdravo in koristno. Rana ura, zlata ura.

Pervo juterno delo je pokrižati se in zahvaliti Boga, da nas je preteklo noč hudega obvaroval; prositi pa tudi Boga, naj nas še nazočni *) dan obvaruje vsega hudega na duši in na telesu. Vsak dan naj se z Bogom začne, in z Bogom dokonča.

Otroka drugo juterno delo je si lepo umiti roke, usta, ves obraz, posebno pa ušesa in zatilnik. Dobro je tudi si po letu vso glavo večkrat oprati.

Otroka tretje juterno delo je si lase poravnati, obleko izčistiti in se spodobno obleči. — Kadar se to trojno zgodi, kosilica prosi. Po tem se uči, ali pa na delo idi, kakor ti ljubi oče ali pa mati ukažejo.

Lepo jasno jutro je bilo, ko je Filip drobnico svojega očeta na pašo gnal. Solnce iz za gor sije, in ovčice po trati rade derzajo. Filip tenko na uho vleče, in postuša, kako škerjanček pod nebom žvergoli, gerlica v logu groli, slaviček pa v germu sika. Tudi zvoniti sliši, in serce mladenčca pobožnega veselja kipi.

*) Nazočen ali pričajoč.

Filip se odkrije, na štor poklekne, roke vzdigne, in začne moliti rekoč: „O moj Bog! zahvalim te za pličice, ki mi tako veselo, pojejo, — za pisane rožice, ktere tako lepo cvetejo, — za zeleno travico, na kateri se moje ovce tako rade pasejo, — za ljubo solnce, ktero me greje, — za drago mater, ki mi kruha dajejo, — za očeta, kteri mi sukunjico kupijo. — Oh ljubi Oče, obvaruj me, da se danes ne zbudem, da me kača ali kak kušar ne pikne, da mi drobnica v škodo ne vjide, naj jo prav sito napasem, in srečno domu priženem.“

„Marljivo hočem škode varovati; ljube živince tepel ne bom, tudi ne klet. Učil se bom, kar so mi gospod učeni naložili, da bom v šoli dobro znal, kar bodo prašali.“ Tako je Filip zjutraj molil, se pokrižal, in je svojim ovčicam lepo pesem zapel, ktere so se mirno pred njim pasle.

XXXVII. Otroka juterna pesem.

Dobro jutro! spet živim,

Tiha noč minila;

Jutra se obueselim;

Luč se ponovila.

*Petelinček me hudi,
Bata se tud' švara;
Hitro ustati mi veli,
Zalezuhke kara. *)*

*Bličice iz pojejo,
Štvarnika častijo,
Molit' vse me kličejo,
Beti me učijo.*

*Ljubi Bog! zahvalim te,
Da si me ohranil;
Prosim, da bi dalje še
Hudega me branil.*

*Dobro jutro, mamico!
Bote jesti dali,
Va kosilce **) dobroga
Kaj ste nam skuhali?*

*) Zalezuh, ki dolgo leži. — Karati ali kregati.

**) Kosilice ali zajterk namesto froštik.

*Belo hačem se umit',
Čedno dete biti;
Umarano ne smem hodit',
In ne k miri priti.*

*Hvala Bogu, lepo je,
Zdrava in veselo,
Toplo sije solnčice;
Pojdimo na delo.*

XXXVIII. Moli in delaj!

1. Kdor hoče srečen biti, naj rad moli in pa pridno dela. Brez molitve Bog sreče ne da, brez dela pa kruh ne raste. Bog je Adamu rekel: „V potu svojega obraza boš kruh jedel.“

2. Otroka naj imenitnejše delo je učiti se v šoli in doma, brati in pisati, pa tudi si kruh služiti vsak po svojem stanu. Kdor noče delati, ne sme tudi jesti.

Zorko je imel dva sina, pa si nista bila podobna brata. Lovranec je bil prav priden, je vsako jutro pred solncom vstal, je rad molil in se pridno učil, pa tudi delal. Ako ni imel drugega opravila, je materi derv ali pa vóde pri-

našal. Za to je bil vesel in zdrav, vsaka jed mu je dišala, ter si je lepo žvižgal in pel.

Boštjanek, jegov brat, je bil pa zaležuh. Vsako jutro so ga morali na kosilice klicati; ni ga veselilo delati, ne učiti se. Po klopih se je pomikal, ali pa za plotom lazil. Pri mizi ga je grozilo se pokrižati ali žlico prijeti. Škornic ni po pol leta otrebil, ampak le pod klop metal jih je. Oče in mati vmerjeta, in sinoma lepo premoženje sporočita. Lovranec je priden in obogati; Boštjan pa noče delati, in v kratkem svoj delež zapravi. Poslednjič pride, naj bi ga Lovranec redil. Dajal mu je za potrebo, pa ga je tudi k delu priganjal, in mu večkrat staro resnico povedal:

Lenega čaka stergan rokav,
Pal'ca beraška, prazen bokal.

3. Kadar delo začneš, Bogu ga priporoči; kadar delo dokončaš, Bogu ga izroči. Če je delo težko, le volno ga opravljaj iz ljubezni do Boga. Pri delu Boga vedno pred očmi imej. Pri delu roke, pri Bogu serce. Bog daje delu srečo in speh.

Metka je bila vsakega dela dobro vajena; bila je berzna deklica, pa molila ni rada. Mati jo dajo h kmetu služiti, in, ko slovo jemlje, jo lepo podučijo rekoč: „Le vsak dan moli in prosi Boga, da bi te v službi varoval, in ti srečo dal.“

Prevzetna Metka pa pravi: „Za to me ni skerb; vsakega dela sem dobro vajena.“ Jeli Metka prav djala? — Pervo jutro gre Metka kuriti, pa luči vpihati ne more. Vzame lasterno, in k sosedu po luč leti. Po zimi je bilo, in pa zlo polzko. Metki spoderkne, na

ledu pade, in laterno potrupi. Za to je bila Metka prvi krat kregana; pa se na slabo vreme izgovori.

Gospodinja vkaže Metki na dile*) iti po korbico jajec. Metka pletarec**) z jajci vzdigne, iz pod njega pa miška tako naglo smukne, da se deklina prestraši. Korbica Metki iz roke pade, in vse jajca se pobijejo. Gospodinji je na Metko še zavoljo sterte laterne merzelo; ni poslušala jernih izgovorov, in je Metko prav hudo skregala.

Ne dolgo po tem nese Metka lonec***) mleka prav varno na glavi, in stopi ravno pod kap, kar težek cengelj†) od strehe Metki na pisker treši, in ga potruplje. Kadar Metka vsa z mlekom oblita v hišo stopi, se gospodinja nad njo tako hudo razjezi, da ne sme Metka besede ziniti, in jo kakor nerodno deklino od hiše spodi.

Vsa zajokana Metka domu k materi pride in toži, kako se ji godi: „Vidiš, kako potrebno je moliti, in Boga dobre sreče prositi! Le kdor dela in rad moli, tistemu pojde vse po volji.“

XXXIX. Dober večer za otroke.

Priden otrok vsak dan pobožno konča, kakor ga z Bogom začne. Pervo večerno delo

*) Na dile ali pod streho, na izbo (jispo).

**) Pletarec, jerbas ali procanja.

***) Lonec ali pisker.

†) Cengelj, ocurek ali krunclj.

otroka je vse svoje reči lepo v red deti, da so drugi dan k redu. Obuvalo se mora osnažiti, in na pravi kraj postaviti, da se zjutraj lahko najde. — Drugo delo otroka je večerno molitvico zvesto opraviti, Boga zahvaliti za vse prejete dobrote, pa tudi Boga za odpušenje grehov prositi in se priporočiti Bogu in angelu varihu, naj nas prihodnjo noč varuje.

Tretje delo pridnega otroka je na večer očeta in mater za blagoslov prositi, po tem se sleči in spat iti.

Neka brata se nista pogajala: Pavlek, sedem let star, je bil opekljiv,*) Šimej pri petih letih pa še ves otrok. Nekega dne je bil Šimej Pavleka hudo razžalil, in nista se spravila, predenj zaspi. Oče to veda, k posteljici stopijo, in Šimeju rečejo, naj te besede za njimi moli prej, kot zaspi: „Preljubi moj Bog, zahvalim te za ljubo solnce, katero mi je sijalo, — za ptičice, ktere so mi pele, — za travo, po kateri sem skakal, — za rožice, ktere sem tergal, — za živež, kterega si mi dal, — za čisto vodo, katero sem pil, — za zdravo sapo, katero sim dihal in za vse, kar sem dobrega vžil. Oče nebeški! ohrani mi nocoj očeta in mater zdrave in vesele, pa tudi mojega ljubega brata.“ Šimej je roke povzdignil, in vse besede lepo za očetom molil, ali pri zadnjih besedah se milo razjoče rekoč: „Ne bom jutro svojega ljubega brata več žalil, ne, nikoli več tega ne bom storil.“ Hitro zdaj Šimej vstane, in gre Pavleka za odpušenje prosit. Ko

*) Opekljiv ali piker.

sta se spravila, in mu bratec roko poda, se Šimej vesel ležat poverne, in sladko zaspi.— Solnce naj ne zajde čez našo zamero.

XL. Lahko noč.

1 Svetlo solnce se je skrilo, — vse na svetu potihnilo, — vse odeva tiha noč, — da zaspati je mogoč.

2. Svetle zvezde pa gorijo, — tam na nebu se svetijo, — kakor bi nas angelci — dol iz raja gledali.

3. Ptičice in druga ž'vina, — gospodarji in družina, — vse počitka željno je, — tiha noč zaziblje vse.

4. Bog je vkažal tiho djati, — da bi mogli slaje spati. — Kdor sovraži nočni mir, — on ni človek, on je zver.

5. Moja glav'ca je zaspana, — moja postel'ca postlana. — Ljubi angel varih moj, — mene varuj ti nocoj!

6. Oče! vi mi križ storite, — mati! vi me pokropite, — da prav lahko, sladko spim, — naj vaš žegen zadobim.

7. Jutro hočem zgodaj vstati, — nočem zarje zaležati. — Bog mi daj svojo pomoč! — Oče, mati, lahko noč!

XLI. Prazen strah.

Kaj je strah? Strah je prazna reč, ktere se otroci bojijo, ki ne vedo, da navadno

stare babele in pa abotne pesterne otrokom strah napravljajo. Veliko otrok se od straha po noči izpod strehe ne upa, veliko jih od straha zboli in tudi pomerje. Prazen strah je duše huda bolezen, ktere se človek vse svoje žive dni težko iznebi. Glejte otroci! da tudi vas praznovernih reči ne bo strah.

Kdo pa strah dela? Hudobni ljudje drugim strah delajo, abotni pa sami sebi; modri ljudje praznega straha ne poznajo. Jeli je vas, otroci, rado strah? — Ali res po noči bavbav hodi otrok pobirat, kakor pesterne pravijo? Pesterne lažejo, in zaslužijo oestro kazen, ki otroke tako plašijo. Otroke angelci varujejo, bavbav je pa prazna, močno škodljiva in nevarna beseda.

Poldek je dekle rad poslušal, ktera mu je strašne reči od duhov pravila, kadar je zvečer predla. Groza je Poldeka bila, in skoraj se ni upal zaspati. Ko se je stemnelo, je po vseh krajih gledal, ali ni straha viditi, pa ga ni bilo. Dekla je včasi nalaš po hišnih vratih popraskala, in Poldek se je pod odejo zakrival. Pogosto se mu je sanjalo, da je gerdega duha vidil. Iz spanja je planil, in zdihoval toliko, da ga ni bilo konec. Glejte, to je Poldek imel od praznih kvant, ktere si je dekla izmišljevala.

Jeli res duh mrtvih žive strašit hodi? Duh rajnih mrtvih nazaj ne pride, če mu Bog ne dopusti. Zveličani v nebesih ne želijo nazaj priti; tudi dober duh ne straši, in nam hudega ne želi. Pogubljeni nazaj ne morejo. Oni so na božji pravici. Tudi to je laž,

da mertvi od najstih do dvanajstih po noči okoli hodijo. Trupla mertvih v zemlji počivajo, jih duše pa živajo, kar so si zaslužile.

Lizika se je po noči prebudila, in zdi se ji, kakor bi kdo na vrata poterkal. Ona se v postelji vsede, in prav tenko posluša. Spet prav močno poropoče. Lizika komaj od straha diše. Za nekoliko tretji krat prav dolgo ropoče. Lizika se spomni, da so teta bolni; misli si, da so vmerli, in prišli slovo jemati, kakor je praviti slišala. Vsa plaha pod odejo smukne, in celo noč od straha očesa ne stisne. Kaj pa je bilo? Pes je na pragu sedel, bolhe obiral, in z svojim gležnjem po vratih terkal. Ko se je zdanilo, Lizika prva iz hiše gre, in psa na pragu najde.

Kaj pa po noči straši? Miši, podgane, mačke; pa tudi malopridni ljudje. Kadar kaj takega slišite, le serce, in pa palico v roke! Hitro bo zginilo, ali se prikazalo, kaj je.

Urbanek je imel modre stariše. Niso mu od strahov, ne od duhov, ne od copernic in takih reči pravili, ko je še otrok bil; zato ga pa tudi ni bilo strah. Nekega večera po zimi je bil pri sosedu, ko so ravno ženske predle, in se od duhov pogovarjale, rekoč, da tudi pri njih že več noči pod streho straši. Urbanek se jim smeje. Ne dolgo po tem začne nad hišo skakati, kakor bi konj stopal. Vsi omamljeni sedijo; Urbanek pa (petnajst let star) jih nagovarja, naj grejo gledat, kaj je; ali vsi se [tresejo. Urbanek luč prižge, in gre

serčno pred njimi, domači pa strahoma za njim stopajo. Pa kak strah jih obleti, ko po stopnicah pod streho pridejo! Gerda kozlova glava z dolgo brado nad nje skoči, in oči se pošasti v glavi zasvetijo. Vsi domači nazaj zletijo, Urbanek pa sam nad pošast gre, jo za brado popade, ter jo po stopnicah v izbo privleče. In pogledjte, koliki smeh! Kozel se je bil na korenjavko navadil, ktera se je pod streho sušila, in se do nje splazil.

Kako pa je to, da ljudi móra tlači? Mora ne ljudi, ne svinj ne tlači, kakor je prazna vera, marveč gosta kerv, ali pa presit želodec, če se kdo preveč navečerja, po tem pa znak (na herbtu) leži. Prazne besede so, da berhtra baba po svetu hodi, in otroke v vampič buca, ki so presiti, in prevelik trebuh imajo, ali da žalikžene otrokom srečo nosijo i. t. d. Stare kvante starodavnih nezna-božcov *) so to, kterih se kristjanom ni bati. Česa pa nas mora biti strah? Strah nas bodi greha; on je največje hudo. Bati se imamo Boga, ker on hudobne otroke strahuje. Strah nas bodi hude vesti, ona stori, da se hudobnež svoje sence straši.

*Kilijan je o polnoči v grašinski ograd zlezal žlahtnega sadja krast. Dve vreči**) ja-bolk nabaše, in ravno s prvo vrečo tiho za zidom tapa. Na turnu dvanajst bije, in veter po drevju zašumi. Kilijan vglada vstric sebe za*

* Neznabožec ali ajd, ki Boga ne pozna.

** Vreča, mavha ali žakelj.

zidom črnega možiča, kateri kakor naprošen tudi mavho jabolka nese, in ž njim beži. Kilijan se prestraši, svojo mavho spusti, in dirja, kar premore. Tudi črni mož svojo mavho zaluča, in ž njim beži, na koncu verla pa zgine.

Drugo jutro Kilijan pripoveda, kako strašno pošast je vidil; da pa je kradel, zinil ni. Grašinski gospod pa Kilijana pokličejo rekoč: „Ti si nocojšno noč v našem verlu sadje kradel; mavhi imate znamenje trojega očeta. Črna pošast, katero si vidil, bila je tvoja lastna senca na zidu, zakaj mesec je svetil ravno o polnoči. Dal te bom v ječo zapreti.“

Tako se človeku godi, kateri nima dobre vesti; kdor pa dobro vest ohrani, on se lahko strahu brani. Le poprašaj prav čversto: kdo je? postoj, in pa prav ojštro pogledaj. Dober duh nam ne stori hudega, hudega duha se nam pa ni treba bati. V božjih rokah smo. Bati se nam je le hudobnega človeka.

Pa tudi druge strašiti nikar! Strah je zdravju škodljiv, in že marsikteri bedak je strašenje drago plačal.

XLII. Kako je škode varovati.

Lahko se škoda zgodi, težko pa se storjena škoda poverne; otroci imajo škode skerbno varovati, ker je nimajo s čim poverniti.

1. **Kamenje lučati** je nevarna, gerda navada; hitro škodo narediš, pa tudi lahko človeka ubiješ. Judje so kamenje v svetega Štefana lučali; jim so otroci podobni, ki kamenje mečejo. — Fabijanek je rad kamenje lučal, zdaj na mačke, zdaj na pse ali na ptice. Oče so mu to prepovedovali rekoč: „Fabijanek! ne lučaj mi kamenja; boš veliko nesrečo napravil.“ Fabijanek pa ni bogal Enkrat pride sosed tožit, da mu je Fabijanek dve šipi *) na oknu poterl. Oče so morali škodo plačati, in sram jih je bilo, da niso Fabijana bolj v strahu imeli. Pa kaj se je še žalostnejšega pripetilo!

Fabijanek z dvoriša čez zid kamenje luča, ravno deklica mimo pride, kamen ji v oko prileti, in oko izteče. Oh, to je bila nesreča! Berič po Fabijaneka pride, in do kervavega je bil tepen. Stariši so morali deklici velike bolečine plačati, in vsi ljudje so Fabijaneku oponašali rekoč: „To je tisti hudobnež, kateri je ubogo deklico ob oko pripravil!“ Fabijanek se je vstrašil, kolikorkrat je srečal revno deklico, ki je zdaj samo z enim očesom vidila.

2. **Ne igrajte se z noži, z oštrimi svinčniki ali s peresi**; lahko koga ranite ali oslepote. — Učenci so nekđaj v šoli ostali, in popoldanje šole čakali. Vberejo si drugi druge iz šole zapirati in poskušati, kateri so močnejši. Štefanek skoz ključevo luknjico gleda, Markec pa skoz špranjo v njega pljune.

*) Šipa ali šajba.

Štefanek se razserdi, pero s klopi pobere, z ojštrim perom skoz luknjico žokne, ko ravno Markec oko na luknjo pritisne, viditi, kaj Štefanek počinja. Tako je Štefanek Markecu oko iztaknil. Oh, bila je žalost in pa jok! Tudi šiba je pela; pa Markecu očesa ni povernila.

3. Doma ročke, sklede, lonce, verče, kupice in talerje varno v roke jemljite. Po nemarnem se naj več škode zgodi. — Makselj ni na nobeno reč pazke imel, zdaj je okno sterl, zdaj taler na tla vergel, da so čepinje krog ležale. „Le počakaj, dečko“, so oče djali, ti nimaš, da bi škodo poplačal. Če še vdrugo kaj stareš, ti bodo v kaki čepinji jesti davali. In če na oknu šipo stereš, boš moral po zimi ravno tam sedeti, kjer bo merzli veter naj huje pihal.“ Makselj je čutil, da je očetu resnica, in je vprihodnje dobro pazil, da ne bi česa sterl.

4. Ne hodite po polju, in po travnikih pota ne delajte, če je ravno gerdo blato, da zimine ne poteptate, in nove steze ne naredite. Pervi se ogne gerdega pota, in misli, kaj pa to; saj tolike škode ne storim. Drugi pa najde pervega sled, in tudi za njim gre, po tem pa sto in sto drugih. Lastniki se jezijo, in gerdo ljudi kolnejo. Kdo je vsega tega kriv? Pervi, kateri je po strani stopil.

5. Na paši živino v škodo pušati napravlja v soseski veliko zamere. Treba je pastirjem na živino dobro gledati, in skerb-

no vračati, da se ne privadi v škodo hoditi. Na paši plote in meje kuriti, v ptuje polje po krompir in koruzo hoditi ter jo na kurišu peči, je po tatinsko. Kaj veli sedma božja zapoved?

6. Po vertih in drugod ljudsko *) sadje pobirati, ali v vinograde po grozdje hoditi je greh. Kar ne želiš, da bi ti drugi storili, tudi ti drugim ne stori.

7. Drevja ne lomiti, ne raniti, naj bo sadno ali hostno, naj bo listno ali iglato; tudi drevje živi, in se posuši, če ga prehudo raniš. — „Oh, nikar mi verha ne vlomi, bom ti dobrego sadja dal!“ prosi žlahtno drevce nevsmiljenega lanta, ki si gre šibe s cepca cesat. „Kaj sem ti storila, da mi tako nevsmiljeno kožo beliš? Jeli ne veš, da ti bom poslednjo hišico dala, v kateri te bodo pokopali?“ bi djala, če bi mogla, zelena smreka gerdemu smolarju, ki si kozelce za smolo dela. „Pokaj kamenje in pakleze **) po meni mečeš?“ se jezi polna jablan nad hudobnim otrokom „tako gerdo mi povračuješ, da ti lepih jabolk dajem?“ — Naši rajni so nam drevja nasadili in požlahtnili; tožili bi nas, ako bi drevje poškodovali.

*) Ljudsko ali ptuje.

**) Paklez, krepelo ali ohlešek.

XLIII. Hudobni živinoder.

Ponkračov Tilen je imel gerdo šego živino nevsmiljeno pretepati, po pseh kamenje metati in mačke terpinčiti.*) O spomladi je vse germovje preiskal, in če je kako gnezdo najšel, je starim jajčica poterl, mlade vzela in starke s kamenjem pobijal. Vrabcom je vse gnezda podrapal, in mladim lastavkam peroti popipal. Tako je Tilen z živino delal, pa tudi ni otroka srečal, s katerim se ne bi bil stepel. Kaj bo iz takega dečka? —

Tilen odraste, in se mesarije izučí; mesariti ga je naj bolj veselilo. Nevsmiljeno je teleta s psi gonil, zvezane vozil, se na nje vsedal, in je klavno živino tako gerdo pretepal, da je bilo meso s kervjo podpluto. Igral je rad, in se je z igravci pogosto do kervavega stepel. Nekega dne goljufom v roke pride, in z njimi ves volovski kup zaigra. Tilen si ne ve pomagati, in med tobakarje gre. Po malem začne krasti in ropati. Tobakarji so bogatega mlinarja poropali in vmorili. Naj grozovitnejši je bil Tilen, in on je mlinarja zaklal. V kratkem po tem so ga zgrabili in ob glavo djali. Tako daleč zajde otrok, ki v svojih mladih letih živino terpinči.

1. Kdo pa živino terpinči?

*) Terpinčiti ali martrati.

Mesarji živino terpinčijo, kateri teleta ali svinje preterdo vežejo, jih na voz kakor derva mečejo, da jim glave z voza visijo, in se po kolih brusijo. Ubogo živinče po celi dan ne dobi jesti, in se na solncu peče.

2. Delavno živino terpinči voznik, kateri jo preobtovori, vso spehano, lačno in žejno na cesti pusti, on pa v kerčmi sedi in pije. Tudi konjarji in volarji živino derejo, kateri jo po glavi tolčejo, ali pa pretepajo, kadar reva v klanec speljati ne more. Nevsmiljen človek je, kdor živino stradati pusti, je ne napaja in ne čedi, bolnega živinčeta ne zdravi, ali šepavo, oderto živino vprega. Tudi pse vklepati, in jim veliko nalagati ni prav; psi niso za voznjo.

3. Živino terpinči hudobnež, kateri po pseh, mačkah kamenje luča, zvezane teleta in ovce peha i. t. d. Hudobnega serca je, kdor živino suva, ktera mu nič ne stori.

4. Živinoder se imenuje, kdor mačetom orehove lušine na tace prismoli, jim mehurje naveže, in jih po hudem vetru izpusti, ali jih celo na dile *) pribije, da je žive voda odnese.

Aleš je rad pse dražil, in tudi druge otroke tako učil, kar so si psi dobro zapomnili. Kadar je mimo hrama šel, so nad njim lajali in se v njega zaganjali. Po vsi vasi so bili psi razkačeni, in so tu in tam ktereга otroka

*) Dila, deska ali blanja.

ogrizli. Kdo je bil tega kriv? — Nespametni Aleš se pa temu smeje. Oče Aleša v mlin pošljejo. Velik pes, kterega je Aleš večkrat dražil, je ravno iz lanca. Ko Aleša pes ugleda, ves serdit nad njega skoči. Raztergal bi ga bil, ko ne bi bil mlinar priteknel in Aleša otel. Otroci! kako se imate vesti, da vas ne bodo psi čertili? —

5. Nevsmiljeni so ribarji, ki žive ribe na suhem imajo, živim luskine stergajo; pa tudi kuharice, ktere rake ali polže v merzli vodi k ognju pristavljajo, na mesto da bi jih s kropom vmorile.

6. Gerdeži in pa nevsmiljenega serca so žaboderi, ki živim žabam skoke porežejo, in take žabe kam veržejo, ki še le čez več dni v strašnih bolečinah poginejo.

7. Nevsmiljeni so otroci, kateri metulje, kebre, muhe in kobilice lovijo, jim perotice ali nogice pulijo, da ne morejo leteti; ali pa kebre nabadajo, da jim mline gonijo, in se po malem vgonobijo.

8. Gerdo delajo mladenči, ki pticam gnezda razdirajo, jajčica razbijajo, starke lovijo, ali pobijajo, da morajo mladiči gladu poginiti, ker revčekov nihče ne pita.

9. Bog je živino stvaril ljudem za veselje in korist, ne pa da bi jo terpinčili. Prav je živino rabiti, tudi v živež klati, in če nam škodo ali nadlego dela, jo pokončati, ne pa jo brez sile terpinčiti in prehudo imeti. Tudi

živino boli, če ravno povedati ne more. Sveto pismo pravi: „Pravični se vsmili tudi svoje živine, hudobnikovo serce je pa nevsmiljeno.“

XLIV. Vesele ptičice.

1. Dobrotljivi Bog je vstvaril nebo in zemljo. Bilo je po svetu zeleno, vse polno rožic in drevja, pa vse tiho in žalostno. Vstvaril je Bog ptičice, naj mu pod nebom pojejo; vse je bilo živo in veselo. V samotni pušavi, kjer žive duše ni, ptičice Stvarniku hvalne pesmice žvergolijo.

2. Veliko je lepih ptičic po hribih in dolinah. Naj večja ptica* je štruc, kateri jajce iznese kot detečja glava debelo. Naj manjša ptička je kolibri, ne večji od naše bučlice; jegove jajčica so drobne kakor grah. Naj lepša ptica med nami je pav, kateri ima po štiri čevlje dolg rep, pa zlato, prižano perje. Če se hoče pav bahati, svoj rep v kolo zasučje, da se mu v solčni luči bliskeče, pa se tudi zadere, da se po uri daleč sliši.

3. Ptičice nam kažejo božjo modrost. Kadar začne o spomladi sneg kopneti, se začinjajo ptičice ženiti. Toliko se ljubita on in ona, da, če eno zgine, tudi drugo od žalosti mine. Po dvoje ptičic krog leta, si poiše skriven kraj, in začne gnezdice nositi. On nosi celi dragi dan perje, žimo*) in ilje, ona

*) Žima ali žinje.

pa v skritem koticu sedi, in lepo gnezdo dela. Ni človeka toliko ročnega, kateri bi kaj takega naredil. Nevsmiljenci so, ki ptičicam gnezda razmečejo; gotovo bi se derli, ko bi jim kdo hišice tako gerdo raztergal.

4. Kadar je gnezdo gotovo, starka vsak dan po eno jajčice iznese. Vsako pleme jih ima na število podobnih; lepo pikaste so. Kadar jajčic dovolj nanese, začne valiti. Cele dni starka v gnezdicu sedi, in jajčica greje, stari pa krog gnezda pôje, in ji kratek čas dela. Še ne zleti starka, če tudi kdo pride; tako skerbno jajčica varuje! Kako gerd mora biti, kdor ji jajčica vzame, potruplje, in gnezdo razterga! Zalostna začneta spet za gnezdice nositi; pa kaj, kar jima je že večji del prepozno!

5. V nekoliko dnevih se jajčica vgrejejo, mladiči v lušini oživijo, in svoj živež najdejo. Naj poprej beljak, potem romenak *) povžijejo, in tako zrastejo, da je mladega jajce polno, Kadar mladič živeža nima, začne lušino kljuvati. Tudi starka mu pomore, in glej! lep ptiček se izvali. Revče je slepo, golo, in si ne more pomagati, le milo čivka. Stara svoje mladiče z velikim veseljem pitata, jim neprenehoma živež nosita, in hrano vsakemu v kljunček polagata. Kadar je huda ura, mlade s svojimi perotmi ogerneta, da jih ne bi zeblo. Kako milo je to! Kolik gerdun je, kateri starim mladiče pobere, da si jih ravno branita, in milo

*) Romenak ali žoltnak.

čivkata! Tak človek je volku podoben, kateri skerbni materi ljubo dete iz zibeli vzame.

Prišlo je nekoliko dečkov po germovju gnezd iskat. Blizo hrama je sinica v votli jablani mlade imela. „Tiho“ veli Jurko, ko sinico vglada. „Kaj velja, da jo zadenem!“ — Zaluči kamen, in stara sinica se mervta zavalj. Z velikim hrupom gerduni mervto sinico ogledujejo. — Hitro druga sinica po veji priferfra. „Poglejte! tudi ta bo moja,“ reče hudobni Jurko, in jo vbije. Žalostno mladiči v votlem deblu čivkajo. Sosed zravno pride, in hudobne šterkavce*) okara rekoč: „Kaj ste storili, hudobneži! Stare ste pobili; kdo bo pa mlade preživil? Od glada jih bo konec. Kako bi vi jokali, naj bi razbojnik priderl, in vam ljubo mater zadavil. Ali ne veste, kaj sveto pismo uči: „Če najdeš po potu na drevesu ali na tleh ptiče gnezdo, in starko na jajcih ali mladičih sedeti, ne jemlji starke, ampak izpusti jo, da tise bo dobro godilo, in da boš dolgo živel.“

6. Kadar se mladi izgodnjajo, jih stara izpeljeta. To je starima veselje! Od veje na vejo, od verha na verh jih kličeta; mladi se jima glasijo, in za njima serfrajo. Tako jih letati učita. Ves rod za starima po logu leta, pôje, in se veseli. Gerdo serce bi bilo, mlade, kateri še prav letati ne morejo, loviti, jim peroti pipati, in jih za kratek čas terpinčiti.

*) Šterkavec ali malopriden fantin.

Star vojšak, ki je o berglah hodil, je mladenčcem dostikrat pravil rekoč: „Oj, mladenči, pogledjte, kako se meni godi, in varujte se ljube živinice terpinčiti! Ko sem bil mlad in noroglav, sem pticam gnezda jemal, jim jajca terl, in mladiče tolkel, da so revčeki silno cvilili. Na boj sem prišel, in tudi meni so na vojski sovražne kugle noge raztergale. Kolikorkrat slišim ptičico peti, se mi zdi, kakor da bi govorila: „Prav ti je; saj veš, kako gerdo si z nami delal! Ob, mladenči, nikarte vi tako!“

7. K čemu pa so ptice? Nam na veselje. Oh, koliko veselja ptičice ljudem delajo! Ob juterni zori se začnejo glasiti in peti juterno pesem. Kako mično prepeva slavič v germovju po noči, zdaj joče, zdaj žvižga, zdaj milo drobi. Kako častito se škerjanček *) s polja kviško vzdiga, in hvali Boga, po tem spet med brazde leti živeža si iskat. Môli in delaj! nam veli.

8. Slišiš li gerlico, kako v zelenem gaju gode? Ali se ti ne zdi, kakor da bi mati zibala in svojemu detetu pela? Kanarček in rudeči popkarji se naučijo vižice peti, da orgle tako lepo ne pojejo. Škvorce in srake tudi besed naučiš. Šinkovce z žerečim železom slepiti, da bi rajši peli, je grozovito. Tudi ptičica bi rada tožila, če

*) Škerjanec, ševa ali golibar.

bi zamogla, rekoč: „Kaj sem ti hudega storila, nevsmiljeni človek, da mi ljubo luč jemlješ?“ — Hudoben ptičar je sto in sto šinkovcov oslepil, in jih v mestu drago prodal. Na stare dni pa je sam oslepel. Fant ga je vodil od hiše do hiše živeža prosit.

9. Veliko koristnega ljudem drobne ptičice delajo. Ptica zanese semena na visoke pečine, v neznane kraje, kamor človečja noga ne more, da se zernice vcimi, in zraste lepo drevo. Lastavke pobirajo škodljive komarje in mušice po letu, katerih bi bilo toliko, da mi dihati ne bi mogli. Sinice, berglezi in domači letavci pobirajo gosenice in druge škodljive črve po sadnih vertih, da nam drevja ne objedo. Tudi vrabelj *) zerno zasluži, ki ga pozoblje; ako pa on ne, za ptico poplača dobri Bog, ki veli:

„Poglejte ptice pod nebom; one ne sejejo, in ne žanjejo, tudi ne spravljajo v žitnice, in vendar jih Oče nebeški živi.“

10. Tudi za živež nam je dobri Bog pertnino dal, redimo kure, race, golobe i. t. d. in jih v živež koljemo; ali brez potrebe jih terpinčiti in brez koristi jih moriti ne bi bilo prav. Sv. Duh pravi: „Kdor iz hudobije golobico zadavi, ktera mu iz roke zoblje, on tudi lahko nedolžnost zapelje, ktera k njemu pribeži.“ Ptice loviti ali streljati ob času, kadar

*) Vrabelj ali vrab ec.

valijo, je prepovedano; le od male gospojnice *) pa do novega leta se smejo ptice loviti.

11. Kadar se zima približuje, se odpravljajo tudi ptičice v ptuje, toplejše kraje si živeža iskat. Žalostne se zbirajo, kakor da bi slovo od naših krajev jemale. Zbrane se vzdignejo, in letijo v dalne dežele, prek širokega morja, v gorko Afriko, po 3000 ur daleč. Nahajamo tudi po zimi cele kupe ptičic v votlem drevju spati. Oče nebeški vse živi, in vrabec s strehe ne pade, da Bog ne bi vedel. Kadar se ljuba spomlad spet poverne, pridejo tudi drobne ptičice, ter nam prinesejo nove pesmice, otrokom novo veselje.

XLV. Poduk lepo pisati. *XIX 114*

Šimonov Petrek je prav lepo pisal; gladko mu je šlo pisanje od rok. Andrejev Pavlek pa je tako kasno in težko roko vlekel, kakor da bi kdo derva sekal, in vendar sta bila obadva ravno tisti dan in ravno tisto uro pisati začela. Kako je to? — Kdor hoče berzno in gladko pisati, se mora od kraja vaditi pero prav deržati in na lahko pomikati; pero ni drevnica, ne cepec.

1. Pisavno knjižico lepo pred se položi na mehko podlago; na goli, terdi klopi

*) Mala gospojnica ali mala maša.

se ne da lepo pisati. Izgledni spis deni pred knjižico, da se lahko na-nj oziraš, če ni na črni tabli napisan.

2. **Pero**, pripravno vrezano, primi s palcom, s kazavcom in s srednikom, ne previsoko, ne prenizko, in pa rahlo, ne terdno. Kdor pero preterdo derži, težko roko dobi. Izrezo peresa k sebi obrni, in pero povezni.

3. **Prava roka** pisaje na mezincu počiva, da se lahko giblje. Lakta ne naslanjaj nikamor.

4. **Glava** se ne sme pregloboko na papir obešati, da se oči ne pokazijo; tudi po strani gledati nikar, da se prekanja ne privadiš. Jezik pisaje iztegati ali pa lice gerbančiti je gerdo.

5. **Herbet** se kriviti ne sme, da ne bi po malem sloki ali krivi prirastli; truplo se k pisanju nagne, pa ne preveč. Persti leve roke se na papir rahlo položijo, noge zložno iztegnejo, pa križem devati jih nikar!

6. **Peresa** pregloboko v tinto ne omakajte, da se vam persti ne počernijo, ale da vam iz prenapitega peresa ne kane, in se vam maček ne naredi. Kdor hoče lepo pisati, mora pisavno knjižico varovati, in ne sme po strani čerčkati, kakor da bi kure praskale.

7. **Novinci** imajo pisavne knjižice na štiri liniji čertane, med katerimi čerke pišejo. Nekatere čerke ali pismenke se pišejo med srednji dve liniji; imenujemo jih srednje, kratke čerke. Druge pismenke se potezajo do gornje

linije; visoke čerke jim je ime. Spet druge segajo globoko do spodnje linije; globoke čerke se zovejo.

8. Čerke narejamo iz različnih čert. Z ojštro rezjo peresa delamo tenke čerte kot las, s široko rezjo pa debele kakor lasova senca. Zavihane čerte se delajo s peresno rezjo.

9. Poglavitne čerte imenujemo tiste, iz katerih se pismenke sestavljajo. Pri nas se piše od leve na desno roko; zato tudi pismenke malo na desno visijo, in pisavna knjižica od leve na vzgor povzdignjena leži.

10. Čerte morajo biti vse gladke, ne kosmate; locnji lepo zavihani, stebri ravni, obročki pa okrogli, kakor kolač. Navzgor se potegne pero po rezi, da se tenka čerta napravi; navdol se potegne pero po širini, da se čerta tolsta stori, naj si bo steber ali locenj.

11. Zavihane čerte se tenko potegujejo, in lepo sklenejo, kakor bi izrastle. Pismenke ne smejo biti ne predebele, ne pretolste, ampak take, da se priležejo. Čerte ene pismenke se imajo deržati; pa tudi pismenke se ne smejo tergati, da so kakor iz celega storjene. Vse pismenke enega plemena naj so enako visoke in globoke, pripognjene od leve na desno.

12. Za vsako besedo se prostora pusti toliko, da bi dober n vmes zapisal. Tudi po vejici se pisaje za n prostora pusti, po drugih ločnicah nekoliko več, po piki pa za m na dolgo.

13. Kdor se je pisati navadil, ne piše na štiri linije, tudi ne na tri, ne na dve. Poslednjič nobene ne potrebuje.

Pisati se mora ravno kakor po napetosti, nu na vzdol, ne na vzgor; in tako je treba znati.

Leor razločno in hitro piše, je dobro vaje pisavec; kdor pa tudi lepo piše, on krasnopisec slovi. Veselje in pa pridna vaja vse lahko stori.

XLVI. Vaja pravopisa in naglopisa.

XX 126

1. Pismenke so male in velike. Velike se pišejo :

a. V početku;

b. Po vsaki piki, ker se govor vnovič začne;

c. Po dvopičju, kadar besede nastopijo, ktere kdo drugi pove; p. Sv. Pavel veli: „Kdor ne dela, naj tudi ne je.“

d. V pesmih se vsaka versta z veliko pismenko prične;

e. Imena ljudi po kerstu, po rodu, po domu, tudi imena dežel, krajev, narodov in kraljestev se pišejo z veliko pismenko; p. Jur, Neža, Belak, Kamenski, Avstrijansko, Slovenci i. t. d.

f. Zapiši vsako besedo tako, kakor jo bereš, ne pa kakor se slabo izgovarja; p. Bog, ne Buh; glava, ne guava; buča, ne būča, i. t. d.

g. Kakor pismenke v zlaganju ločiš, ravno tako jih pisaje na koncu verste deli, kadar moraš besedo pretérgati.

2. Vsako pismo, katero kaj priča, mora na koncu navadno končavo imeti, da se ve, kde, kda jin pa kdo je pisal.

Kristjani štejejo leta po Kristusovem rojstvu. Navadno leto ima 365, prestopno pa 366 dni. Mescov imamo vsako leto dvanajst, kateri imajo po 30, 31 ali 28 dni.

Pervi mesec janvar ali prosinec se začne z novim letom; on ima 31 dni. Drugi mesec je februar ali svečan; on se začne o svečnici, in ima v navadnem letu 28, v prestopnem pa 29 dni. Tretji mesec je marc ali sušec, v katerem vetri radi suše; on ima 31 dni. Šerti mesec je april ali mali traven, v katerem že trava po malem raste; on ima 30 dni. Peti mesec je maj ali veliki traven, v katerem je veliko trave; on ima 31 dni. Šesti mesec je junij ali rožnik, v katerem rože naj lepše cvetejo; on ima 30 dni. Sedmi mesec je julij ali mali serpan, v katerem že po malem serprabijo; on ima 31 dni. Osmi je avgust; ali veliki serpan, v katerem že dožanjemo; on ima 31 dni. Deveti je september ali kima-vec; on ima 30 dni. Deseti mesec je oktober, kozopersk ali vinotok; on ima 31 dni. Edenajsti je november ali listopad, ki ima 30 dni. Dvanajsti mesec december ali gruden ima 31 dni.

3. Vsako leto ima 4 kvatre ali četerti, dva in petdeset tednov ali nedelj. Vsak teden ima sedem dni, ki se imenujejo: ponedelk, torek, sreda, četrtek, petek, sobota in nedelja. Vsak dan in vsaka noč skupinata 24 ur. Ena ura šteje štiri četertinke ali 60 minut. Daljši ko je dan, krajša je noč; krajši ko je dan, daljša je noč. Od božiča do kresa raste dan, od kresa do božiča pa raste noč, kar nam pratika ali koledar kaže.

Na koncu pisanja se napiše kraj, dan, mesec in leto, poslednjič pa pisavca ali pisavke ime kerstno, rodno, in včasih tudi domače. n. pr. V Celju 1. novembra 1851.

Blaže Brenko, Podgorski.
Neža Videc, Hrenova.

XLVII. Kaj bo iz šolarjev ?

1. „Jaz bom vertnar,“ je djal Filipek, ko se je izšolal in v nauk podal. „Pač je lepo med zelenjem, med dišečimi rožicami delo imeti.“ Dali so ga vertnarstva se učiti; ali kmalo Filipek domu pride, in toži, da mora neprenehoma kučati, čepé pleti in po zemlji plaziti, tako da ga križ in kolena bolijo.

2. „Kaj pa češ biti?“ vprašajo oče Filipa. „Lovec *) bom; po zelenih logih hoditi, to je veselo.“ Dajo ga lovcu za učenca; ali kmalo Filipek domu pritoži rekoč, da mu juterna sapa že pred svitom dobro ne dene, da se ne more naspati, da mu je megla premokra, rosa prehladna in zrak preoster, i. t. d.

3. „Kaj pa boš?“ ga oče spet poprašajo. „Ribar bom“ je djal. „Kraj bistrega potoka hoditi, se po ribniku v lahkem čolniciu voziti, brez vsega truda polne mreže rib iz vode zajemati, to bo veselje!“ Pa tudi tega dela se Filipek hitro naveliča. **) „Za me je to premokro delo; voda me ne terpi“ je djal, ter ribarijo popustil.

4. Poslednjič se Filipek kuharije loti. Mislil je: kuharju mora vertnar, lovec in ribar nositi; tudi ni kuhar nikoli brez dobrih grižljejev, Ali spet domu pritoži rekoč: „Za vse drugo bi bilo kuharju dobro, naj le ognja ne bi bilo. Kadar moram pri gorečem ognjišu stati, se bojim, da se ne bi vročine raztopil.“

5. Zdaj oče Filipka prav ojstro okregajo rekoč. „Za te tedaj nobena služba ni? Kar ti danes dopade, tega se jutri že nadovoljš. Če ni za te ne zemlja, ne zrak, ne voda, ne ogenj, boš moral iti na uni svet službe iskat. Ali ne veš, da ima vsak stan

*) Lovec ali jager.

**) Naveličati se ali nadovoljiti se.

svoje veselje, pa tudi svoje terpljenje. Srečno in veselo le tisti živi, kateri delo svojega stana dobro razume, svoje dolžnosti zvesto dopolnuje, in kateri je zadovoljen s tem, kar mu Bog da.

6. Kaj pa bomo mi šolarji, kadar šolo dokončamo? Kmetje bodo zemljo obdelovali, rokodelci orodje, oblačila in mnogoverstne reči napravljali, kupčevavci pa kupovali in prodajali, kar ljudje pridelujejo. Za kupčijo in obertnijo, pa tudi za kmetijo nam je denarja potreba.

7. Denarje*) imamo kovane iz dragih, žlahtnih rud, pa tudi papirnate. Iz zlata so zlati ali cekini, navadni po 4 gl. in 30 kr., dvojnati pa po 9 gl. srebra. Sreberni denarji so križevače po 2 gl. in 12 kr., tolarji po 2 gl., dvajsetice po 20 kr., desetice po 10 kr. i. t. d. Kufreni denar je drobiž po grošu, po krajcarju i. t. d. Papirnati denarji so mnogoverstne veljave, in jih radi premenjajo.

8. Goldinar imajo 60 kr., groš po 3 kr., krajcar pa po 4 vinarje.

9. Mera in vaga v nebesa pomaga, če je pravična in dobra. Potreba nam je vago in mero dobro poznati, da se ne damo golufati krivičnim ljudem.

Tehtamo na cente, funte, lote i. t. d. Cent (Ct.) ima 100 funtov, funt (£) ima 4 četerti ali 32 lotov, lot (Lt.) 4 drahme ali kvintelce i. t. d.

*) Denarji ali penazi.

10. *Mero imamo suho, mokro ali dolgotno. Suha mera po Avstrijanskem je po navadi vagan. Vagan derži 40 dunajskih bokalov. *) Pol vagana ali mernik ali celjšek je 20 bokalov. Po kranjskem merijo zernje na star in mernik; po koroškem na bern; po nekih krajih za Dravo na korce**), škafe, lonce, sklede i. t. d.*

11. *Mokra mera za vodo, vino i. t. d. je po Avstrijanskem vedro po 40 bokalov; bokal ima 2 poliča ali 4 maslice. Celjsko vedro ima le po 20 bokalov. Sode merimo po navadi z veziro. Sodje derže po 1, 2, 5, 10 do 100 veder in tudi več. Štertinjak derži po 10, polovnjak po 5 veder. Petaček ima po 5 celjskih veder.*

12. *Dolgotna mera nam pove, kako dolgo, široko, visoko ali globoko je kaj. Vse to merimo po sežnih, čevljih in palcih. Sežen (0) meri 6 čevljev, čevelj (') meri 12 palcov ali col, palec ali col (") ima 12 linij ("")) Rokodelci, zidarji, tesarji i. t. d. merijo na sežen in pošet ali colstab; kramarji pa na laket; tkalci merijo platno na palice.*

13. *Zemlja se meri na štirjaške ali kvadratne sežne in orala ali pluge; oralo ali plug obseže 1600 štirjaških sežnov, štirjaški sežen (□⁰) ima 36 štirjaških čevljev, štirjaški čevelj (□')*

*) Bokal, firtelj ali pint.

**) Korec ima 44 pintov.

obseže 144 štirjaških palcov, štirjaški palec (□¹⁴) ima 144 štirjaških linij (□¹⁴). — Druge reči, p. kamenje, merimo s kočniško mero.

14. Po pravici moramo meriti, naj bo suho ali mokro, na dolgo ali na debelo. Krivično blago dobrega prineslo ne bo. Krivičen krajcar deset pravičnih požre. Toraj je pregovor: Mera in vaga v nebesa pomaga, ako je pravična in dobra, ne pa pičila in krivična.

XLVIII. Skerb za časno in večno srečo.

1. Srečen človek je, kateri se Boga boji, in rad dela. Vse svoje žive dni bo lahko vesel in zdrav, kdor se v mladosti ne razvadi. Lahko je boljšega se privaditi, a! odvaditi se je težko. Stara navada — železna srajca. Otroci varujte se vsake razvade.

Cencelj je imel gosposke stariše. Vse so mu dajali, kar mu je serce pozelelo; tako se je na predobro razvadi! Stariši mu u-merjejo, in Cencelj mora iti na kmete k svojemu ujcu služiti. Od kraja ni bila služba za-nj. Pri stariših je večjidel brez dela pohajkal; zdaj pa mora pridno delati. Poprej si je posebne jedi izbiral, zdaj mu je tudi borna jed dobra. V mestu so bili po gosto v gledališu ali na plesu blizo do volnoči dobre

volje, na kmetih hodijo po storjenem delu zarana spat.

Težko se je Cencelj vsega tega privadil, pa je vendar spoznal, da je tako živeti zdravo in prav. Pri stariših je vseskozi bolehal, in moral zdravila piti, zdaj je pa zdrav in čverst kot riba, močen kakor hrast, in lep rudeč kakor roža. Večkrat je že djal:

Blagor človeku, srečno živi,
Kdor se že mlad terpeti uči.

2. Redovnost je za otroke zlata čednost, da o pravem času ustanejo in zaspijo, se poigravo in jesti dobijo, ob uri molijo in v šolo gredo, in vsako reč na svoj kraj položijo. Redovnost nam težave polajša, daje našemu delu pospeh, počitku in živežu tek, ter nas mnogotere škode ovaruje.

Gospodična Sabinka je imela svojo izbico *), pa svojih reči nikoli nipo spravila; vse je po čumnati križem ležalo. Mati jo opominjajo; pa jih ne sluša. Neko nedeljo po poldne se Sabinka lepo praznje obleče, in z domi odpravlja.

Soseda ji prinese taler poln debelih černih češenj. Na mizi in po oknih je bilo oblačil vse polno; Sabinka češnje na stolec postavi, kateri je bil s sivo svilo **) prevlečen, in gre z materjo v vas.

*) Izba, čumnata ali stanica.

**) Svila ali žida.

Sabinka pride pozno po noči domu, in se naglo vsede, pa od straha zakriči. Kaj pa ji je? — Ravno na zverhan taler se vsede, in češnje pomučka. Mati z lučjo prihité. Kaj pa vidijo! Sok češenj se je po stolici cedit, lepo belo krilo Sabinkino je pa bilo tako černo — rudeče, da ga ni mogla več obleči. „Zdaj vidiš“, so mati djali, „kako je treba vsako reč na svoj kraj devati. Naj te redovnosti lastna škoda uči.“

Marjetica se je v izbici slačila, se je vselej na svojo škrinjico pri postelji vsedla, šolne izula in jih ravno spod položila. Pečo in zavrtni robec je poleg sebe na stran položila, na drugo stran jopico, predpert, nadpersnik in krilo. Zjutraj se je le vsedla, in je vse k redu imela. Nikoli ni bila kregana, nikdar ni šole zamudila.

Poprej kot Marjetica jopico obleče, in robec za vrat dene, si lase razčeše, si jih terdno v vozal zveže, ali v kito splete. Potem se snažno umije, roke, usta in obraz, po letu pa tudi glavo. Ta deklica je bila čversta, je imela bistre oči in bele zobe kakor slonova kost. Ona si je po jedi vselej usta izmila, in ni prevročega ali premerzlega jedla, da si ne bi zobov pokvarila. Otroci! ali bote tudi vi tako delali, kakor pridna Marjetica?

3. Ljudje pravijo, da je gizda *) dober kup, lepa obleka pa draga. Otroci se imajo zatoraj od mladih nog vaditi ne gizde —

*) Gizda ali ošabnost.

marveč na svoje oblačila paziti. Obleka in obutev skerbno varovana je dolgo lepa, in dvakrat tako dolgo terpi.

Matiček na svojo opravo ni pazil. Kadar je nove čevlje dobil, je hitro z njimi po blatu in po lužah gazil, on je kapo okoli lučal, z rokavom brisal usta in nos, je rad skoz plote in po germovju plazil, se na mokro vsedal, in se je v hlačah po kakem bregu valjal, ali po kaki deski vozil. Kaj mislite, kake so bile jegove hlače? Kaj so starisi rekli?

4. Otroci, kateri imajo denarjev, jih ne smejo zapravljati, temuč naj jih prihranijo za potrebo. Cesar je letos preveč, tega je rado k letu premalo. Od sladkarije otroke rado grize.

Gregorec je imel svoj hranilnik, *) v ktereга je deval vsak krajcar. Ko je potem senjem bil, so mu oče nekaj priložili, in mu kupili novo kapo, nogavice, čevlje in takih reči. Ko je Gregor zrastel, in se bolj zmodril, si je kupoval jagnje, panj bučelic in kaj takega. Po kaj pa je Gregor tako delal? Rekel je: „Kdor hoče kaj imeti, mora pri krajcarju začeti.“ Gregor je imel več veselja, kakor drugi otroci, kateri so hitro vse zajedli.

5. Za mladih let se imajo učiti fantiči gospodariti, dekliči pa gospodinjiti,

*) Hranilnik ali šparavec.

da bodo ob svoji dobi dobri gospodarji in gospodinje. Česar se ni Janezek naučil in privadil, tega tudi Janez vedil ne bo.

6. Žravno posvetnih skerbi ne smemo nebes pozabiti, marveč moramo od mladih dni si zaklade *) v nebesih pripravljati, v bogajme dajati — Bogu posojevati.

Oče Miklavž so navečer pod lipo sedeli, ko se je ravno večerja hladila; krog njih stoji troje otrok. Po gosto so oče otroke učili, da večerja človeku tistikrat naj bolj diši, kadar je po dnevu kaj dobrega storil; in pa, da človek nikoli mehkeje ne spi, kakor kadar ga dobra vest hvali. „Kaj ste kaj danes dobrega storili?“ vprašajo oče otroke. „Jaz sem svoj košček kruha ubogi deklici dala, ki je davi **) lačna mimo nas v šolo šla,“ je Barbika, najmlajša, djala. Jurče, jen brat, pravi: „Jaz sem v šolo gredé vidil vrata na sosedov zelnik odperte, in svinje v zelju škodo delati. Hitro sem jih izgnal, in vrata zapert.“ „Kaj pa ti, Stefan?“ vprašajo oče. Stefan molči, rudečica ga obhaja. Po malem odgovori: „Saj ste nas, oče, učili, da se ne smemo hvaliti, ker Bog vse naše dela ve.“ „Prav tako!“ moj Štefan, pa meni le povej, naj tudi bratec in sestra slišita, kaj si lepega storil.“ „Ko sem danes iz šole šel, se me je Oberčev sin lotil in me tepel. Nekdo se mimo pripelje,

*) Zaklad ali šac.

**) Davi ali danes zjutraj.

*in poberuha *)* nažene. Oberčev naglo čez plot skoči, in si nogo zvine. Ni mogel stopiti več, in silno je vpil. Vzdignil in štupo ramo sem ga domu nesel.“

„To je naj boljše delo, tudi sovražnikom dobro storiti,“ so oče djali. „Tako je storil tvoj godovnik sv. Stefan, in tako dopolnil Kristusovo zapoved, ki veli: „Molite za tiste, ki vas preganjajo, dobro delajte tistim, ki vam hudo hočejo; tako bote otroci nebeškega Očeta.“

XLIX. Skerb za bližnjega.

1. V nebesih imamo dobrega očeta: mi vsi smo jegovi otroci. Oče nebeški nas ljubi, in rad ima, če tudi mi svoje brate in sestre, tovarše in tovaršice, znanke in znanke, sosede in prijatelje, pa tudi sovražnike ljubimo. Nežica je po južini **) kupice vmivala, jen brat Lukec pa je šolsko nalogo pisal. Po nesreči Nežici očetov kozarec na tla pade, in se raztrupi. Nežica od straha zajoče rekoč: „Oh, kaj bodo oče rekli! Da bi imela toliko denarjev, rada bi očetu novo

*) Poberuh ali hudoben fant.

**) Kosilo ali zajterk je zjutraj; južina, obed ali poldnevjanje o poldne; mala južina ali malica po poldne.

kupico kupila.“ Lukec Nežici reče: „Ljuba sestra, jaz ti dam rad svojih pet grošev; več pa ne imam.“ Otroka denarje preštejeta, pa nimata zadosti, in skleneta očeta za odpušenje vrositi.

Zvečer prideta oče in mati domu. Lukec očetu naproti teče rekoč: „Preljubi moj oče! ne zamerite Nežici; kupico vam je sterla. Vidil sem, da ni nalaš storila: le pripetilo *) ji se je. Htela sva vam novo kupico kupiti, pa nimava zadosti denarjev.“ Oče pravijo: „Jeli si tudi ti htel Nežici pripomoči? — Tedaj ji odpustim, ker se toliko rada imata.“ Nežica jokaje pride. Oče ji rečejo: „V prihodnje boljše pazi, da kaj ne potereš; za zdaj ti odpustim storjeno škodo, ker sta si z Lukcom toliko dobra.“

2. Dobri otroci vse domače, tudi družino lepo imajo. Hlapci in dekletje pomagajo otrokom ljubi kruhek služiti; gerdo bi bilo jih žaliti, jim nespodobne prümke dajati, jih oponašati ali pa po krivem tožiti. Lahko se zgodi, da bodo tudi otroci v službo prišli; s kako mero deca drugim merijo, s tako se jim bo merilo.

Brigita je po materni smerti pri očetu gospodinjala, pa je družino jako gerdo imela. Nobeno družinče ji ni vstreglo; vedno se je kregala, in tudi očitala, koliko ji je družina pojedla. Težko so posle dobivali, pa težko so

*) Pripetiti se ali primeriti se.

tudi posli svoje leto dostlužili, ker jih je prehudo imela. Po nekih letih oče umerjejo, pohištvo posodniki prodajo, in Brigita je prisiljena služiti. Zdaj je občutila, kako boli, če otroci družino pikajo. Spoznala je staro resnico: kakor se posojuje, tako se povračuje.

3. Veliko je siromakov in ubogih sirot po svetu, ki nimajo drugega očeta, ne matere, kakor v nebesih. Bog je ubožčekom oče, in želi, da bi jim ljubeznjivo pomagali. Jezus pravi: „Kdor kterega izmed malih sprejme v mojem imenu, mene sprejme; kar ste jim storili, ste meni storili.“

L. Zapušena sirotica.

Ljube moji otročiči!

Vaša sestrica naj bom.

Winam ateja, ne mame,

Tud' domu ne vem zdaj k kom'.

Ti si umazana in gorda,

Bilo bi nas tebe oram;

Tudi in se preobleci,
Pojdi k svojim staršicem!

Oj, umerli so mi mati,
In očeta ne poznam;
Kdo mi hoče svajco dati?
Tud' počesal' se ne znam.

Kimam s' rota kaj obuti,
In pod streho kam ne vem;
Krog po svetu se potikam,
Med otroke tud' ne smem.

Bridem v hišo, mi podajo
Štorjo kruhka za dar,
Hitro dalje me odpravijo,
Ki noben' mu mone mar.

Naj pri vas bom, otročiči,
Oh, naj vas ne bode sram;
Sem razlogana in bleda,
Vendar se pokrizat' znam.

Bodi, bodi naša sestra,
Hoč' mo tvoji bratci bit';
Belo knilo tebi dati,
Lepo belo te omit'.

Mamko bomo naprosili,
Naj te v hišo vzamejo;
Steju pripravočili,
Naj ti kup'jo jopico.

LI. Kako se s koristjo bere. *XXI 136*

Deca! znate že gladko in lepo glasno
brati. Bo vam veselje knjižice v roke jemati

in kaj lepéga za kratek čas brati. Vediti pa je tudi otrokom potreba, kako se s koristjo bere; tudi branje škodi, ako se prav ne bere.

1. Brati se ne sme na solncu, ali v takem kraju, kjer se bliši; od tega rade oči bolijo. Brati se ne sme v mraku, kadar se dobro ne vidi; hitro bi oči otemnele in pogled oslabel. Pri bleđi luni ali pri mescu brati Bog obvaruj! Pri branju mora svetlo biti, in pa luč od leve strani prihajati, če je mogoče. Preblizo knigo deržati napravi kratek pogled.

2. Preveliko in pa predolgo brati ni koristno, v postelji in dremaje brati je zelo nevarno. Če je predrobno pisano ali prebledo natisnjeno, nas hitro od branja oči bolijo. Tudi oči se morajo počiti. Kadar na glas beremo, se ne smemo dreti ali kričati, da ne onemoremo, in nam sape, pa tudi glasa ne zmanjka. Kadar glasno beremo, si pogosto odahnimo in počijmo.

3. Če je branje rado telesu škodljivo, duhu še bolj škodi, če se po pameti ne bere. Beri rajši po manje, kakor preveč na enkrat. Beseda brana je duši hrana; če pa prehitro ali preveč na enkrat pojéš, lahko zboliš; če prenaglo in preveč bereš, se lahko pomotiš, in na zadnje ne veš, kaj si od kraja bral ali brala.

4. Pomisli pri vsakem odstavku, kaj si bral, ter si zapomni, kar je koristnega. Kar dobro ni, se tudi iz žlice v stran verže, in ne pojé.

Le kdor dobro premisli, kar je bral, se dobro uči, in modreji prihaja. Bolje malo, pa to dobro.

5. Naj nevarnejši ste mladosti dve reči: slabi tovaršiji v roke priti in pa slabe knjige v roke dobiti. Spačene bukve ali zapeljivi spisi so prepovedan sad, ktereга sam peklenšak *) po izpridenih pisarjih počerka, in ga nedolžni mladini ponuja, kakor Evi v srečnem rajju, naj bi se smertnega strupa krivih naukov napila. Zapeljive knjige so mično pisane, sladke kot med; kdor pa take bukve bere, ga hitro zmotijo, kakor pijanka ribe v potoku. Kdor hoče srečen biti, naj se slabih knjig varuje, in bukev ne bere, katerih ne pozna, in zastran katerih koga modrega ne popraša.

6. Koristno je pa dobre, pravično in resnično pisane bukve brati; one so dober prijatelj, ki nas uči Bogu lepo služiti in modro živeti. Povedo nam mnogoverstnih reči, ktere nam je vediti potrebno in koristno.

7. Na mesto delapa ne smemo brati; le ob praznikih je brati čas. Če imaš dobre bukve, le večkrat, pa po malem in pazljivo jih beri. Tako boš rasel na modrosti, pa tudi na ljubeznjivosti pri Bogu in pri vseh pravičnih ljudeh.

*) Peklenšak ali peklenški sovražnik.

LII. Zlata svatba.

Na veseli Brezi so zlato svatbo imeli. Antonova sta petdeseto leto svojega zakona srečno spolnila, in vsa žlahta je z njima vesel dan obhajala. Pač je bilo veselje! Veliko zakonskih svoje sreberne svatbe, ktera se čez pet in dvajset let obhaja, ne doživi; redki so, ki bi petdeseto leto zakonskega življenja včakali.

Kaj mislite, koliko je bilo Antonove žlahte na zlati svatbi? Pet sinov in tri hčere, petnajst vnukov in osemnajst vnuk, šest prevnučkov in deset prevnučic. Kako pa razločujemo mlajšo žlahto po raznih členkih žlahte.

1. Antonovi otroci so v prvem naravnem členu, ki se sini in hčere po očetu in materi, bratje in sestre pa med seboj imenujejo.

2. Antonovih otrok sini so Antonovi vnuki, hčere pa vnuke; oni so Antonu v drugem naravnem členu žlahta, med sebo so si pa bratrani in bratrane, sestriči in sestrične.

3. Vnukov in vnuk otroci so Antonovi prevnuki; oni so jemu v tretjem naravnem členu žlahta, in so si tudi med seboj v tretjem členu v rodu.

4. Sinov žene so Antonove snaha, kterim tudi neveste pravijo. Hčerin mož je Antonov zet. Snaham in zetom je Anton tast, Antonovka pa taša.

5. Bratje in sestre so si v prvem členu postranskega kolena v rodu. Žena mojega brata je meni svakinja; mož moje sestre mi je pa svak. Od teh oseb pravimo, da so si v svašini, v rodu pa si niso. Ženi dveh bratov si niste svakinji; tudi moža dveh sester si nista svaka.

6. Bratrani in bratranke, pa tudi sestriči in sestrične so si žlahta v drugem postranskem členu; otroci bratranov in bratranek, sestranov in sestranek so si v tretjem členu postranskega kolena žlahta.

Antonov najstariš sin je bil pri zlati svatbi starašina, ki je v imenu vseh mlajših govoril, in starišem srečo vošil. Mlajšega sina žena je bila vodilja, ki je vso svatbo vodila, in skerbela za pošteno opravo in svatom za postrežbo.

Naj mlajša Antonova vnuka sta bila druga ali trušarja, naj mlajši vnučici pa družici dedeku in babici. Prevnuke so večji del na rokah nosili.

V lepi versti se vsa Antonova rodbina v domačo cerkev poda, in tudi sosedov veliko jih spremi, ki so starega Antona spoštovali. Po svetem opravilu dvoje vnukov (drug in družica) dedeku, dvoje pa babici lep venec pisanih rožic na glavo posadi. Na to vsi mlajši pokleknejo, starčeka jih pa blagoslovita rekoč: „Bog vas ohrani v svoji milosti zdrave in vesele. Bog vam daj včakati najne starosti

in kakor nama, viditi vnukov vnuke; po tem življenju pa svete nebesa.“

Vsa žlahta od naj starših do naj mlajših staremu očetu in materi roko poljubi, po tem se povernejo na očetov dom na kosilo, in so pošteno prav židane volje.

LIII. Zdravo telo naj bolje blago.

„Kako ste tolike starosti včakali, boter?“ *) praša sosed Antona, kateri so v svojem osemdesetem letu svojo zlato svatbo obhajali. „Rad vam povem, če me hočete zvesto poslušati, pa tudi poskušati, kar vam bom svetoval. „Če modrost v vašem sercu prebiva, in spoznava dušo vašo napolnuje, pravi modri Salomon, bo dober svet vas ohranil, in previdnost vas bo ovarovala.“

1. Kdor hoče dolgo zdrav in vesel živeti, naj se od mladih nog vsake strasti **) varuje; ona trati človeku dušo in telo. Slaba, škodljiva razvada kakor slana mlado cvetje življenja mori; v mladosti storjeni grehi so červi, kateri ljubo zdravje podjedajo.

2. Huda je za, naj prej zdravju škodljiva, je živa kača, katero človek v svojem sercu redi. Za vsako malo reč ga pikne, in vleče telo pod grudo, dušo pa v pekel. To-

*) Boter ali kum.

**) Strast ali pregrešna razvada.

goten mladeneč in pa serdita deklina bota za rana bolehala, in ne bota dolgo trave teptala. Kar v jezi storiš, je večjidel krivo; kar v jezi poješ, je škodljivo. Piti na jezo je strup. Prelepo nam toraj sin božji, prijatelj otrok, veli: „Učite se od mene, kako sem krotek in ponižnega serca, in bote najšli, mir v svojem življenju.“

3. Prevelika žalost je zdravju škodljiva in tudi grešna. Veselo serce daje cloveku življenje, veselje mu prihrani stare dni. Žalost nam nesrečo vekša, serce objeda, in nam pamet mami. Za žalost so naj boljše zdravilo svete besede poterpljivega Joba, kateri veli: „Bog je dal, Bog je vzel; naj bo češeno Gospodovo ime!“ Kar Bog stori, vse prav naredi; kakor Bog hoče, naj se zgodi.

4. Prevelike skerbi belijo glavo, pa tudi zdravje podjedajo; pomagajo malo, in dostikrat nič. Skerbi, kar je prav, če hočeš biti vesel in zdrav. Brez skerbi sicer ne smemo in tudi ne moremo biti; ali nepotrebni skerbi se ogiblujemo, in češar sami ne premoremo, Bogu prepustimo. Bog za nas skerbi.

5. Zdravju škodljiv strup je zelena nevošljivost. Nevošljivost je kakor škorpion kateri sam sebe grize in vjeda, dokler se ne vje. Če si žalosten, kadar so drugi veseli, in

se jim dobro godi, tistokrat pa vesel, kadar drugi žalujejo, vse svoje žive dni prave dobre volje ne boš. Lepa je beseda sv. Pavla: „Veselite se z veselimi, in žalujte z žalostnimi.“ Ljubeznjivo pomilovanje žalost polajša, veselje poslajša, in je življenja močna podpora. Hitro se serce ohladi, če povedati komu zamore, kaj ga boli.

6. Gerdo nečisto djanje mladih dni dušo in telo mori. Nesramna ljubezen je naj hujša bolezen. V naj boljši rasti se mladi nečistnik suši, nečistnica onemaga, onemore, in pade v naj boljših letih pod zemljo kakor červiv sad. Gotova resnica je, kar modri pravi: „Kdor nečisto djanje vganja, ga bodo hitro červi snedli.“

7. Kakor prevelika žalost, je zdravju škodljivo tudi preveliko veselje. Ali ni že veliko ljudi od prenaglega veselja umerlo? Kdor hoče dobre volje biti, ne sme preveč dobrot na enkrat vžiti. Preveč dobre volje mošne kolje, pa tudi življenje krajša.

LIV. Kako pošteno dobre volje biti.

1. Če te na dobro voljo vabijo, ne daj se predolgo prositi. Ako misliš iti, na prvo besedo obljubi; če pa ne moreš, ali ne smeš, naj te še tolika prošnja ne preprosi.

2. Sini in hčere naj prosijo stariše, hlapci in deklice pa gospodarja in gospo-

dinjo; brez dovoljenja na veselice hoditi podložen ne sme. Kdor se vkrade, in skrivaj gre, greši; jemu se dobra volja ne bo po sreči izšla. Potepati se, je greh.

3. Na pošteno dobro voljo se po svojem stanu snažno obleci. Se pregizdavo nositi je prevzetija, nemarmo ali celó vmazano, je gerda skopost ali zanikarnost. Kdor spodobne obleke nima, naj bo doma.

4. Praznje *) oblečen ne nosi glave previsoko, da ne boš prevzetnik; pa tudi glave ne obešaj po hinavski. Gredé nosi glavo ravno, persi naprej, trebuh nazaj, roke po strani. Z rokami si brado podslanjati, ali pa ročko **) delati možkim ni lepo, ženskim pa celó ne.

5. Ženske naj imajo persi pošteno pokrite, bolj v žalosten, kakor v prevesel pert zavite. Kdor razgaljen hodi, se hitro izvodi v nesramnost in greh.

6. Pošteno se vèdi, prenapeto ne hodi, vsakega ravno poglej. Iz pod brega in pa po strani gledajo tisti, ki dobrega ne mislijo.

7. Pridi o pravem času, in ne daj se čakati; le slabi delavci se dajo dolgo k mizi klicati. Predolgo se pa tudi na dobri volji ne mudi, kakor da bi bil domu pozabil; takih se ljudje kmalo naveličajo.

8. Po prvem mestu za mizo ne strezi, in počakaj, naj se vsedejo tisti, ki so

*) Svetačno.

**) Roke v kolke vpirati.

več kot si ti. Po naj boljših kosih ne segaj; pa ponujati si tudi ne daj. Dobra reč se sama ponuja.

9. Ako so mizne rutice k redu, razgerni si svojo po krilu, da si obleke ne pokaplješ, ter si perste in usta ž njo briši. Glej, da iz sklede ceste ne narediš, in perta ne pomažeš. Preveč pihati vroče jedilo ni pristojno; rajši počakaj, da se ti ohladi. Pa tudi srebati, si usta mašiti, in predolgo žvekati ni lepa šega.

10. Kostri in ostanke jedil na kraj talera polagaj; v skledo nazaj devati bi bilo nepristojno. Če najdeš muho ali tacega kaj, ne kaži drugim, marveč zakrij, da tovaršiji živeža ne ogabiš. *)

11. Ne trebi si zob z vilicami, ne z nožem, ampak z leseno ojštrico ali s kako slamo; pa si usta z rutico ali saj z drugo roko zakrivaj, da ne boš zijał po drugih.

12. Ne grajaj jedi, da se kuharicam ne zameriš. Kar ti ne diši, pa pusti. Preveliko piti, jesti in kričati se varuj; na dobri volji se človek lahko proda, pa večjidel v svojo zgubo.

13. Odrajtaj, kar je treba plačati, in obdaruj, kakor je šega; ne oponosi pa tudi beraču, kar mu daš. Se bahati, denarje razmetavati je škoda. Tako modrose vèdi na vsaki dobri volji, da boš ti vesel, vesela pa tudi vsa tovaršija.

*) Ogabiti ali ognusiti.

LV. Zlata mera v živežu in v počitku.

Ljubega zdravja in pa veselega življenja mogočna prijateljica je prava mera v jedi in v pitju, pa tudi v počivanju. Sv. Duh pravi: „Veliko jesti napravlja bolečine, požrešnost jih je že veliko pomorila; kdor pa vse po meri vživa, bo pričakal starih let.“

1. Če hočete zdravi in veseli živeti, nikoli se ne preobjejte, temuč jesti nehajte, kadar bi vam še kaj malega dišalo. Kdor zmerno vživa, bo mirno in zdrav spal; on bo zmirrom dobre volje.

2. Zdravja in življenja huda morivka je pijanost. „Pijača gladko po gerlu teče, zadnjič pa pikne kot strupena kača“ pravi Sv. Duh. Za mlade, čverste ljudi je čista studenčnica najzdravejša. Pivo *) , hruškovec in jabolčnik dobro teknejo delavnim ljudem. Vino je bolehnim, starčekom in prav zdelanim močno zdravilo. Žganje, rozolj in vsake baže **) sladčica je strup, ki človeka po malem vmori.

3. Otroci, kateri se žganja privadijo, paglavci ostanejo. Tudi psom žganje dajejo, da ne bi vzrastli. Naj žganje piješ ali

*) Pivo ali el, pir.

**) Baža ali sorta.

kruh vanj namačeš, življenje si krajšaš, in zdravje kvariš.

4. Kaj premastnega jesti in nato se vode napiti ni zdravo; lahko se te merzlica*) loti. Pa tudi prevrelo jed in prenaglo jesti je zelo nevarno.

Petrek je mlečno kašo posebno rad jedel. Mati skledo kaše na mizo prinesejo, in Petrek že z žlico zajemlje. „Počakaj! kaša je vroča:“ so mati rekli. Petrek, pa ne posluša, hitro v usta zanese, in ker ga hudo opeče, naglo požre. Ves rudeč Petrek od mize skoči, in se zadere. Kaj mu je bilo? Kaša ga je v želodcu žgala. Ni bil potem nikoli več prav zdrav.

5. Kakor nam je potreben živež, ravno tako tudi po čitka potrebujemo. Le po storjenem delu je sladko počivati, naj si bo spati, ali sedeti ali igrati.

6. V sedmih urah se zdrav odrašen človek naspí. Otroci in pa stari ljudje več spanja potrebujejo. Pravijo, da dve uri pred polnočjo spati več zda, kot po polnoči pet ur: toraj le hitro spat, pa z godej vstat, če bočeš biti zdrav. Jutranja ura zlata ura.

7. Kdor želi dolgo, vesel in zdrav živeti, se mora vseh nevaršín ogibati, ktere posebno mladeži po zdravju in življenju strežejo.

*) Merzlica ali trešljika, kobila.

LVI. Desetero navaršin za mlade ljudi.

1. Otrokom zelo nevarna je sladkosnednost, sladkarije iztikati in izmikati. Gostokrat sladkosnedec strup naleti, in v greh zabrede.

Mali Kilijan je imel slabo navado, vsak denar na sladkarijah zajesti. Na tergu vidi lepega kostanja prodajati, kakoršnega še ni vidil. Popraša branjavko^{*)}, ali je ta rujava stvar dobra. „Kaj pa da, kostanj je dober, naj boljši pa, če se v perhalici speče,“ branjavka odgovori. Kilijan vinarja več ne glešta. Skrivaj pergiše kostanja izmakne, ž njim domu v kuhinjo leti, in da ga nihče ne bi vidil, kostanj v žerjavko zakoplje. Kostanji sačnejo čverčati. To se fantu dobro zdi; še več žerjavke nagerne, in na vse usta piha, naj bi se kostanji prav spekli. Kakor bi vstrelil, kostanj pokne, Kilijanu pepel in ogenj v obraz perskne, in mu oči pobere. Kakor slep okoli tava, in ječi. Na velik pok in jok ljudje v kuhinjo priletijo, in zvedo, kaj je Kilijan storil. Velike bolečine si je kradljivec vžil, in se pogosto nad svojo gerdo razvado milo razjokal.

2. Kdor se na vročino prenašlo napije, in prebladi, lahko sušico dobi. Nahuha spravi človeka od kruha.

Veste, kako se je Blažeku godilo, kateri se je na vročino iz merzlega studenca napil? ^{*)}

*) Branjavka ali tandlerica.

***) Beri v abecedniku stran 59. 4.

Prej kot piješ, si odahni, in če imaš kaj, prigrizni. Bolj po malem ko piješ, bolje bo.

3. Po zimi iz mraza hitro za peč letati, ali pa od peči naglo na mraz hoditi je nezdravo. Lahko se prehladiš, kašelj, nahod in zmerzlino dobiš, pa tudi pljuča se rade vna-mejo, in pride bolezen in smert.

Gerika je po zimi iz šole domu šla Ojster veter je pihal in sneg nosil. Doma naglo k peči leti, lice je na vročo pečnico pritisne, in precej ozebe. Koža jo začne serbeti, pokati in gerbaviti se, lice je rudeče kot kufer, in nos je zavišnel. Zala deklica poprej, je bila viditi kakor ljudje, kateri preveč vina in žganjice popijejo. Otroci! kadar pridete iz mraza domu, pomudite se nekoliko v veži, ne letite prenaglo v toplo hišo, k vroči peči pa celó ne.

4. Nevarno je po zimi derkati; led se vdere, veliko derkavcov se vtopi, veliko jih na ledu pade, si vlomi roko ali nogo, in tudi ubije ste Nevarno je po letu brez varha se kopat hodisi, prehitro v vodo skakati; v globočino zabreti, in vtopiti se je lahko. Golim letati je tudi greh. Nevarno je po starem zidovju plezati, čez jame skakati ali na višine hoditi. Dekleta, ktere otroke le na eni roki pestujejo, gerbave postanejo. Nevarno je na voze se obešati; lahko prideš z nogo v kolo, ali pa pod voz, zgubiš zdrave ude, ali pa tudi življenje.

5. Navada se poskušati, metati in tepsti je nevarna in hudobna.

Ko je Mihalek še otrok bil, se je že

rad s tovarši poskušal rekoč: „Ali imaš serce? poskusiva se, kateri je močnejši!“ Če je koga natla vergel, se mu je smejal, in ga zasramoval. Kaj mislite, jeli bilo to prav? — Večkrat se je uni jako branil; jela sta se tergati, suvati in kleti; vsa kuštrava, pa tudi kervava sta se razšla. Mihalek se iz mladega privadi, druge tepsti, jih zalezovati in jim noge spodbijati. Prirastel je robust hrust, in se je pri vsaki priliki drugih lotil. Tako dela tudi hud pes, ki nad vsakim psom laja, in mu zobe kaže, dokler se ne sprimeta in ogrizeta. Ali se ni Mihaleku tudi taka godila? Mihalek se je bahal, da mu nihče ni kos; ali oče pravijo: „Pazi, fant! prišel bo močnejši čez tebe, in te bo. Vselej sem slišal, da vol, kateri se naj rajši bôde, naj prej roge zgubi.“ Tudi jemu se je taka zgodila. Ob cirkvanju so mladenči plesali in pili; Mihalek jih pa draži po svoji navadi, ter bi rad, naj bi se ž njim poskušali. Kaj mislite, kaj se zgodi? Stepejo se, noge iz stolov izderejo, in Mihaleka tako namlatijo, da so na pol mertvega domu prinesli. Nekoliko tedni po tem je umerl. Glejte metanja in tepenja žalostni konec!

6. Velika nevaršina je pse dražiti, mačke pojati, in živine ne pri miru pustiti. Kar ima kosmate ušesa, tega se moramo skerbno varovati.

V Podgorjih je Mohor domačega psa pretepal. Pes razkačen ga jezno za roko popade in rani. Mohorjeva rana zaceli; ali pes je bil stekel. Leto mine, in

tudi nesrečni Mohor steče. Na železen lanec *) so ga priklenili, dokler ni ubožec v grozovitnih bolečinah umerl.

7. Varovati se jenevarnih kratkočasnic ali igrač.

Na metvi, kadar proso manejo, po nekih krajih dekleta dečke na kopico nosijo, možki se jako branijo, in marsikdo za vse žive dni bolezen dobi. V Jamnah so se za mizo stiskali, rekoč, da sir mučkajo. Slabega siroteja v sredo dobijo, in ga tako stisnejo, da se mu je kerv skoz nos in usta vlila. Takih nevarnih iger posebno pustnjaki veliko znajo. Bog nas varuj teh in več takih iger!

8. Nevarno je malim otrokom z noži, z vilcami, z iglami igrati se; hitro dete šivanko požre. Pa še nevarnejše je odrašenim mladenčcem in dekličem puške, pištole, možnarje in drugo strelno orodje v roke jemati, in se z njim igrati, dokler še niso za to. Veliko se jih je že po nemarnosti vstrelilo; za to pravijo, da tudi prazna puška pokne.

V Berdih so ob cirkvanju mladi fantini streljali. Eden iz med njih izstrelil, drugi žereče možnarje pobere, jih nabijat zanese, in tretji hitro strelnega praha iz mavhe nasuje; veliko mladenčev pa zravno stoji in gleda. Iskre so še v možnarju tlele; prah se vname in petero mladenčev na smert osmudi. Nevarno je blizu strelnega orodja otrokom hoditi, kateri opraviti nič nimajo; s ključi streljati pa je smertna nevarnost.

*) Lanec ali ketina.

Hudobni Pavlek je očetu smodnika vkradel, ga je po tleh natrosil, po tem svojega lesenega konja na smodnik posadil; jegova sestra pa zravno stojé gleda. Pavlek iz pečnice ognja prinese, in ga na strelni prah dene, da bi se zažgal, ter se na lesenega konja vsede. Ker se mu predolgo ne vžge, iz roga smodnika na ogenj potrosi. Smodnik puhne, zakadi Pavleka v drugo steno, in blizo stoječe dekletke začne goreti. Sosedov hlapčič nesrečo vidi, deklico popade, in hitro povalja, da jo ogasi. Otroci! varujte se smodnika in ognja!

9. Zdravju škodljivo je posebno v mladih letih tobak kaditi.

Mladenčiči s tobakom veliko denarjev pokadijo, pa tudi zdravja izpljujejo, se lahko tatvine privadijo, in ogenj zatrosijo. Tobak kaditi je gerda in škodljiva razvada za mlade ljudi, in boljše stori, kdor dečku po plečih šibo da, kakor pa pipo v roke.

10. Ob hudi uri pod drevjem stati, letati, ali na prag hoditi je nevarno. Strelja rada v višine vdari, in po vetru in železu potegne.

Ce si na paši, ne goni živine, ne hodi pod dob ali orehovo, košato drevje vedrit. Ce si na polju, ne skrivaj se pod stave, ne hodi blizo polnih ostervi ali kupov snopja; tudi na kozelce hoditi je nevarno. Ce si pod streho, ne hodi pod kap, ne k oknu, ne blizo peči ali dimnika; le eno samo okno izbe odpreti je varno. Nevarno je na meglo zvoniti in ob hudem vremenu blizo zvonika biti.

France, mestnjana sin, gre po letu iz mesta na bližnjo goro malin brat. Hudo vreme vstane, prav debelo začne dež škrapati, se bliskati in germeti. France v votel dob zleze, ker ne ve, kako rado v visoke drevesa treska. Zdaj sliši glas: „France! France! bali, *) bali hitro!“ France iz votlega doba prileze gledat, kdo ga kliče, in pri ti priči strela v ravno tisto drevo vdari, in tako grozovitno zagermi, da se je Francetu zemlja pod nogami zazibala. Zdelo se mu je, kakor da bi ves v ognju bil, pa hudega se mu ni zgodilo nič. France roke povzdigne rekoč: „Sam Bog me je ovaroval!“ Spet glas zasliši: „France! France! oj ti, da me ne slišiš!“ Kmetiška ženka je klicala. France jo vgleda, in k nji leti rekoč: „Kaj pa bi mi rada?“ Kmetinja pravi: „Nisem tebe zvala, ampak svojega malega sinka, kateri je pri potoku gosi pasel, in je pred hudo uro v to šumo **) zbežal. „Glej ga! ravno tam iz goše sem leze!“

France zdaj pove, kaj se mu je zgodilo, in kako je mislil, da ga je Bog z nebes zaklical. Kmetica pa roke k Bogu povzdigne rekoč: „Oj, dete moje! Boga zahvali, da te strela ni zadela. Ako je bil ravno ti glas le glas uboge žene, je vendar le Bog tako naklonil, da sem te po tvojem imenu zaklicala. Le Bog je vedil za te, in je nevaršino vidil, v kateri si bil; Bogu bodi hvala in čast!

*) Pridi.

**) Šuma ali hosta.

LVII. Sedem varhov ljubega zdravja.

Treba je dobre varhe poznati, ki nam ljubo zdravje varujejo. Ti varhi so:

1. **Zdravi zrak ali zdrava sapa;** ona je zlahkno mazilo življenja. Prevetruj pogosto izbo, v kateri prebivaš, pa tudi spavnico, v kateri po noči počivaš, sosebno po zimi, in kder je veliko ljudi zbranih. Zdrava sapa se hitro poserka, potem se pa gnjila diše; za to se naj okna in vrata odpirajo. Veliko kaditi ni dobro, ako se plamen ne naredi. Oglje žarece v čumnate *) nositi in se greti je smerten strup, od kterega jih je že veliko pomerlo, posebno mladih ljudi. Riba pogine, če nima čiste vode; tako se človeku godi, če v čistem, zdravem zraku ni.

2. **Dobra voda.** V krajih, kder dobro vodo pijejo, so zdravi in čversti ljudje. V mlačah in močvirju so ljudje zeleni in bolehní. Bog je stvaril vodo za umivanje. Umij vsako jutro lice in glavo, posebno za ušesi in zatilnik. Po južini in večerji je zdravo si zobe in usta izprati; dobro pa tudi večkrat ves život izkopati, sosebno v poletnem času. Bog je stvaril vodo za kuhanje in za pitje; naj zdravejša pijača je voda mladim ljudem.

3. **Zdrav živež ali hrana.** Pervi živež je ljubi kruh, kterega vsak dan prositi

*) Cumnata ali kamra.

nas Jezus uči. Kruh mora biti dobro pečen, naj si bo zmesen ali bel, pšeničnik, erženjak ali ovsenjak. Toplega kruha jesti ni zdravo, pa tudi plesnivega ne. Sadje zrelo je zdravo, nezrelo prinaša posebno otrokom grižo *) in hitro smert. Sočivje in zelenjad je veliko zdravejša kakor meso.

4. Delo in pa serce veselo je zdravja mogočen varih. Delo stori, da nam jesti, piti in spati diši. Lenoba nam truplo uslabi, kakor erja železo sne; ona človeku vse ude potare, in se na starost ne da ozdraviti. Le o mladih letih se delati učimo! Delo pa naj bo naši moči in pa našemu stanu primerjeno. „Pojdi k mravlji, lenuh,“ veli sveto pismo, „in se uči moder in priden biti.“ Ne preženi se z delom, da ne onemoreš; pa tudi ne mudi se, da ne zaostaneš. Kdor svoje delo o pravem času stori, vesel živi. Veselo serce človeku življenje varuje, in mu prihrani stare dni.

5. Obleka in obuvalo. Po zimi skerbi za toplo oblačilo in prostrano obuvalo. Kosmate kape ali čamri niso zdravi; pretesno obuvalo in premajhino oblačilo je pol bolezní. Pretopla odeja ni zdrava. Zlo nevarno pa je po noči se razodeti in prehladiti; lahko se griža dobi. Vsako nedeljo se po pranju preobleci in preobuj; saj žoke ali cunje na nogah premeni. Okerpanemu hoditi ti ni gerdo; razcukano **) obleko nositi te pa bodi sram.

*) Griža ali zajedovica, grizenje.

** Razcukan ali razeesan, cundrav.

6. Snaga v prebivališu, v noši in živežu je zdravju draga dišava, in pa prav dober kup. Izbe čedno pometati, posodo čisto pomivati, oblačila prati in večkrat se preobleči, to daje ljudem zdravje in veselje.

Nohtov ne smemo gristi, ampak s škarjami jih porežimo, berž ko začnejo černeti. Se vsak dan počesati in umiti, po letu, pa tudi po zimi večkrat kopati se je deci zdravo in potrebno. Otrokom, kateri se zjutraj ne umijejo, se ne sme kosilice dati. Šolarji in šolarice, kateri blatne, umazane roke v šolo prinesejo, morajo gospod učenic k potoku poslati. Tudi roke kušnitni gospodu ne sme, kdor je umazan. — Snaga več pomaga, kakor draga obleka; toraj se naj otroci iz mladega snage vadijo. Starost je rada nemarnost.

7. Sveta čednost ohrani ljudi krepke, zdrave in vesele; strast jih strati, revne in nesrečne stori. Bolezen je gostokrat šiba za razujzdano življenje. Prerana smert je pogosto plača pregrebe. Serce nedolžno bo veselo in bo dolgo živelo. Poštenje človeku veselo življenje daje.

LVIII. Naj dražje blago.

1. Ni blaga tako dragega, kakor je našega življenja zlati čas. Leto za letom mimo hiti, dan za dnevom leta, ura za uro teka v neskončno večnost. Čas hitro mine, večnost pa nima konca ne kraja. Za kratek čas na tem svetu si kupimo večnost na unem svetu, srečno

ali pa nesrečno. Oh, kako drag je čas! Kdor čas življenja zamuja in ponidoma zapravlja, ga na veke zgubi.

2. Vsako leto ima štiri letne čase ali letnice; tudi naše življenje ima štiri dobe. Ena doba drugi roko podaje, in nobena doba se zamuditi ne sme. Vsaka zamuda je velika škoda, ktera se težko ali pa celó popraviti ne da.

3. Pervi letni čas je spomlad, ob kateri vse vzhaja k mlademu življenju. Imenuje se tudi valička, ker ondaj ptičice valijo; nekteri ji pravijo tudi vigred, zmladetka ali mlado leto. Vse se omladi, polje zeleni, drevje cvete, senožeti in gojzdi po svetem Jurju zelen plajš dobijo. Po ledinah cvetejo rožice, po logih pojejo ptičice, po vodi plavajo ribice mladega leta vesele. Tudi otroci po trati skakljajo in pisane rožice berejo. Koliko veselje!

4. Mlademu letu podobna je otroška mladost. Dete naraste otrok, čverst fantič, zala deklica, in se začne učiti. Kolikor se dobrega otrok nauči, in česar se privadi, to si za svojo starost pripravi. Otrok, ki po malem seje, bo po malem žel. Mladoletni čas je za otroka zlati čas.

5. Drugi letni čas je poletje, doba vročine in težave. V poletju dozori, kar je v spomladi cvetelo, in nam zlahtnega sadja prinese, s katerim se okrepčujemo: češenj lepo rudečih, rumenih sliv in sladkih hrušek. Oba serpana, mali in veliki, nam veselo žetvo prinašata.

6. Poletju podobne so leta mladenčev,

leta deklin. Fant odrašen kaže, kaj zna, devica svedoči, kaj bo iz nje, ali kaj slabega ali kaj dobrega. Mladina začne v teh letih skerbeti, kako bo živela, in kruh služila sebi in drugim. Če se otrok slabo izučí, tudi mladeneč ni priden, ne dekle pridno.

7. Tretji letni čas se jesen imenuje; ona blaga obilno daruje pridnim ljudem, kateri so v spomladi pridno sejali in v poletju skerbno pleli. Drevje sadja polno kima, in pobirat vabi; vinska terta otrokom zrelega grozdja ponuja. Vse pojate *) so polne sternenega snopja, vse omare s sadjem nadete, kadar Bog dobro letino da; če je pa Bog ne da, so vse shrambe prazne. Listopada listje z drevja popada; vsa priroda **) se počivat spravlja.

8. Rodovitni jeseni podobna je možka doba že ostarljivih ljudi. Mož in žena uživata dobiček svojega truda, če sta dobro gospodarila in pridna bila v svojih mlajših dneh. Vsega potrebnega imata v roke vzeti, za starost skerbeti ni jima treba. Delo pridnih rok rad blagoslovi dobri Bog za stare dni.

9. Zima je šterta letna doba. Vsa priroda počiva; mati, črna zemlja, belo odejo dobi. Sneg pokriva hribe in doline, vode zamrznejo, hladen veter piše, in po oknih rastejo merzle rožice. Po zimí nam je peč in pa topla izba ljuba, žlahtna reč, da se lahko grejemo, in spet učakamo mladega leta.

*) Pojata ali parna, parma.

***) Priroda ali narava, natura.

10. Zimi podobna je naša starost in smert. Starčeka in staro babico moč zapuša, lasci beli kot sneg glavo krijejo, in po malem izpadajo, kakor listje z drevja. Staro truplo k zemlji leze, umerje in pokopljejo ga v hladno posteljico, černo zemljo, da počiva; duša pa uživa na božji pravici, kar si je zaslužila. — Prišla bo tudi za rajne mertve, kateri v Gospodu spijo, vesela spomlad. Vsegamogočni Bog jih bo obudil k mlademu, večnemu življenju po dolgi zimi smertnega spanja. Slava *) neskončno dobremu Bogu, ki hoče tudi nas obuditi k novemu življenju, kterege se smemo veseliti, če ne zamudimo mladih dni zlatega časa.

LIX. Zlati čas.

Oj zlati čas!

Minuta, ki minila,
Se ne bo povernila;
Kar časa zamudiš,
Ga vekomaj zgubiš.

Oj zlati čas!

Je v mladih letih setev,
Bo v starih dobra žetev;
Če pridni bodemo,
Nam nikdar žal ne bo.

*) Slava ali čast in hvala.

Oj zlati čas!

V mladosti kdor praznuje,
Na stare dni zdihuje;
Lenuhov brat je glad,
In potepuhov — tat.

Oj zlati čas!

Le danes si pomagaj,
Na jutri ne odlagaj;
Ne veš, če doživiš,
Kar danes zamudiš.

Oj zlati čas!

Kdor čas svoj prav oberne,
Se s čednostjo ogerne;
Lepota sivih las
Je prav obernjen čas.

Oj zlati čas!

Vse žive dni se trudi,
In časa ne zamudi;
Počivati sladko
Po tem v nebesih bo.

LX. Zadovoljnost je polovica življenja.

Pasel je v lepi dolini mali Benko med zelenimi hribi svoje ovce, in si veselo žvižgal in pel. Lepo spomladno jutro bilo je, in kralj tiste dežele pride ravno v ti kraj na lov, sern streljat. Veselega fanta k sebi zakliče rekoč: „Kaj si tak židane volje, ljubček moj?“

Pastirec kralja ni poznal, in mu odgovori: „Pokaj pa ne bi bil dobre volje; saj se našemu svetlemu kralju ne godi bolj kot meni.“ „Kako pa bi to bilo? Povej mi vsaj, kaj pa imaš tako dobrega?“ mu kralj veli.

Fantič začne praviti rekoč: „Solnce rumeno meni na nebu ravno tako ljubeznivo sije kakor našemu kralju. Hribi in doline meni ravno tako lepo zelenijo in cvetejo, kakor našemu kralju. Svojih zdravih rok ne bi dal za jezero zlatov, ne svojih oči za vse kraljeve grade. Verh tega imam vsega dovolj, česar poželim, in še več kot potrebujem. Vsak dan se do sitega najem, imam toliko oblačila, da se vsako nedeljo lahko praznje oblečem, in si toliko denarcev zaslužim, da ne stradam. Zdaj pa recite, jeli ima kralj več kakor jaz?“ Prijazno se mu kralj posmeje rekoč: „Prav imaš, blagi deček! Le bodi vedno veselega serca. Pač je gotova resnica: Zadovoljnost je srečnega življenja polovica.“

LXI. Trojni smeh na poslednjo uro.

Pobožen starček je umiral, jegovi otroci in vnuki so krog smertne postelje stali. Mižal je, kakor bi spal; zdaj se jim zdi, kakor da bi se bil trikrat nasmejati. Kadar se oče spet izdramijo, jih sinov eden popraša, zakaj so se trikrat nasmejali. Bogoljubni starček odgovori: „Pervič je vse

veselje življenja mojega mimo mene šlo; nasmejal sem se, da posvetni ljudje take pene pa toliko čistajo. — Drugič sem se spomnil vsega terpljenja, ki sem ga svoje žive dni prestal, in od veselja sem se nasmejal, da je prišel srečen čas, v katerem se mi bo terpljenje v večno veselje premenilo. — Tretjič pa sem na smert pomislil, in se nasmejal, da se ljudje smerti toliko bojijo, ktera je le angel božji, ki nas iz solzne doline terpljenja v srečno prebivališče večnega veselja pelje. — Otroci! učite se modro in pošteno živeti, nikdar vas ne bo strah smerti.

LXII. Troji prijatelji.

Neki oče je svojim otrokom to priliko pravil: „Imel je svoje dni imeniten kralj na bogatem otoku v sredi morja namestnika, kterega naglo na račun *) v kraljevsko mesto pokliče. Kraljev namestnik gre prijateljev iskat, naj bi ga pred kralja spremili. Pervi prijatelji, kterim je naj več zaupal, ga zapustijo; še zmenil se nobeden ni za-nj. Drugi prijatelji, na ktere se je močno zanašal, so ga spremili, pa le do ladije, v kateri se je v kraljevsko mesto peljal. Tretji prijatelji, na ktere je naj manje mislil, ga po dolgem potu ne zapustijo, stopijo ž njim pred kraljev prestol, **) in mu milost izprosijo.

*) Račun ali rajtinga.

**) Prestol ali tron.

Ravno tako ima človek vsak troje prijatelje na tem svetu, pa jih večjidel se le tedaj spozna, kadar se iz tega sveta podaje. Pervi prijatelji, ktere naj bolje obraja, so denarji in posvetno blago; oni človeka zapustijo, kadar od tega sveta slovo jemlje. Drugi so žlahta in znanci; oni mu dajo le do pokopališa sprevod. Tretji prijatelji so svete čednosti in dobre dela; one gredo v dolgo večnost z njim, so pred Bogom njegove besednice, in mu usmiljenje izprosijo. Za ktere prijatelje si hočete skrbeti, otroci?

LXIII. Slovenski pregovori.

Bog pravi: Človek komaraj,) in ti bom pomagal.*

Bolje pošteno umreti, kakor brez poštenja živeti.

Bolja bolhova slama, kakor pravne jasti.

*) Komarati ali po malem laziti.

Denar zelerne vrata prebije.

Enkrat bo tudi v naših ulicah senjem.

Gorje mu, pri katerem se mačke in
miši bratijo.

Čedor zgodaj vstaja, mu kruha
ostaja.

Leza ne bogati. Čič*) ne da nič.

Če ne moreš pomagati, saj ne raviraj.

Ogenj in voda dobro služita, hu-
da pa gospodarita.

Siromaštvo in kašelj se ne dasta
skrivati.

Bodi moč beseda! Laz ima
krotke noge.

Vsak pometaj pred svojim pragom.

*) Čič ali čičanje; čičati ali sedeti.

Terda kamna nikdar dobre moke
ne zmeljeta.

Veselo serce je pol zdravja.

Prisijalo bo solnce tudi pred naš prag.

Kar izprosiš, slobodno *) nosiš:

Vsak je svoje sreče kovač.

Delaj, kakor ti imel vedno živeti;
moli, kakor ti imel jutri umreti.

Kdor hoče, naj ga drugi spoštu-
jejo, naj sam sebe spoštuje.

Koč ima svojo moč.

Dobro delo se samo hvali.

Dobremu vinu ni treba kazala. **)

*) Slobodno ali žiher.

**) Kazalo ali cajgar.

Mlada drevesica se da zravnati;
alomi se staro drevo.

Kamor se drevo nagne, pade.

Cesar je polno serce, to iz ust gre.

Vsak ve, kde ga čevlji žuli.

Kaj bi nihče ne skrival, bi nihče
ne kradel.

Kdor nima v glavi, mora v pe-
tah imeti.

Kar mačka rodi, miši lovi.

Visoko glavo nosi prazen klas,
prazen sod ima velik glas.

Konja, ki rad teče, ni treba tirati.

Kakor si kdo postelje, tako bo
ležal.

Kdor zgodaj seje, zarano žanje.

- Vsak beruč svoje mavnho hvali.
Kadar solnce teče, se kruh peče.
Goste službe redke suknje.
Poštenje je ljubo Bogu in ljudem.
Ni nesreče brez sreče.
Po noči je vsaka krava mavra.
Črna krava, pa ima belo mleko.
Krava pri gobcu molze.
Cesar oko ne vidi, serce ne poželi.
Kadar ni mačke doma, so miši do-
bre volje.
Opeklo dete tudi na hladno pihla.
Obljuba dolgove dela.
Krivično blago nikdar ne tekne.
Krivičen vinar deset pravičnih požre.

Boljšè je : denzi ga, kakor pa lavi ga;
boljšè je hranjeno jajce, kakor sneden uol.

Človek obrača, Bog pa obrerne.

Roka roko umije, obedve pa lice.

Dokler prosi, zlate usta nosi; ka-
dar pa urača, herbet obrača.

Po hudi tovaršiji radu glava boli.

Zgodaj začne izgati, kar kropiva če
ostati; človek pokaže v mladosti, kaj
bò : njega v starosti.

Smert nosi koso, ne sekire.

Tubolko daleko od debla ne pade.

Pijanec se preoberne, kadar se v
jama zverne.

Edor se med otrobe meša, ga
svinje snedo.

Velika skerbi glava beli.

*Prebisana glava pa pridne roke so
boljše bogastvo, kot zlate gore.*

*Kadar dete gola kaže, jegov angel
varih beži; hitro otrok se oblači, da te
angel ne pusti.*

*Če sveto prepervaš, skušnjava beži,
in angel varih te posluša.*

*Nevarnega petja se skrat veseli,
in angel varih te zapuša.*

K a z a l o.

Stran

Lepa beseda učenikom in učencom	1
I. Povaba	3
II. Vesela šola	4
III. Perva skerb	5
IV. Kako se v šolo hodi	6
V. Pridna Rozika	7
VI. Dva slaba šolarja	8
VII. Kako se pred šolo vesti	9
VIII. Šolska priprava	11
IX. Kako se v šoli vesti	14
X. Blagi šolar	17
XI. Kako šolo dokončati in se po šoli vesti	18
XII. Zavidljiva šolarica	20
XIII. Kako se lepo bere (Vaja ločnic).	21
XIV. Vse stvari božje hvalijo Boga. (Vaja pike).	24
XV. Kdo je naučil ptičice peti? (Vaja prašaja).	25
XVI. Otroci! hvalimo Boga. (Vaja klicaja).	26

XVII. Oko božje	28
XVIII. Bog, naš ljubi oče	31
XIX. Bog je naj večja lepota	36
XX. Kde je ljubi Bog doma?	40
XXI. Stari Bog vedno živi	43
XXII. Lepoglasje pri branju	46
XXIII. Mladosti naj lepši izgled	49
XXIV. Hoja za Jezusom	52
XXV. Kako se v cerkvi vede	54
XXVI. Spoštuj očeta in mater	57
XXVII. Pridni otroci	62
XXVIII. Bogaboječe dete	65
XXIX. Hvaležni sin, Egiptovski Jožef	68
XXX. Otrokom desetero zapovedi	69
XXXI. Kdo so pa naši stariši?	70
XXXII. Kako za poštenje skerbimo	73
XXXIII. Kako se vpričo gospode obnašati	80
XXXIV. Kako se imamo obnašati vpričo ljudi	—
svoje verste	82
XXXV. Jezus prijatelj otrok	84
XXXVI. Dobro jutro za otroke	86
XXXVII. Otroka juterna pesem	87
XXXVIII. Moli in delaj	89
XXXIX. Daber večer za otroke	91
XL. Lahko noč	93
XLI. Prazen strah	—
XLII. Kako je škode varovati	97

	Stran
XLIII. Hudobni živinoder	101
XLIV. Vesele ptičice	104
XLV. Poduk lepo pisati	109
XLVI. Vaja pravopisa in naglopisa	112
XLVII. Kaj bo iz šolarjev?	114
XLVIII. Skerb za časno in večno srečo	118
XLIX. Skerb za bližnjega	123
L. Zapušena sirotica	125
LI. Kako se s koristjo bere	127
LII. Zlata svatba	130
LIII. Zdravo telo naj boljše blago	133
LIV. Kako pošteno dobre volje biti	134
LV. Zlata mera v živežu in v počitku	137
LVI. Desetero nevarštin za mlade ljudi	139
LVII. Sedem varhov ljubega zdravja	145
LVIII. Naj dražje blago	147
LIX. Zlati čas	150
LX. Zadovoljnost je polovica življenja	151
LXI. Trojni smeh v poslednjo uro	152
LXII. Troji prijatelji	153
LXIII. Slovenski pregovori	154